

ՆՐԱԽԱՅՐԻՔ

ՆՆՐՍԻՍՆԸ ԴՊՐՈՅԻ

Մատենանոց զորութեանց գանձ, հայեաց յերկնից և տես. այց
արա Մ. յգույս այսմիկ և գարման տար սմա՛ զոր տնկեաց
օջ. Վ. օ.

Ս-ճ. 215.

467
4

Ի Գործարանի Ուսումնարանի Վերականգնողական Գեորգոս
Երևանի Ազգային Գրադարան

1828 Տ Փ Խ Ի Ս ռ Ի Կ Ե

Handwritten signatures and notes at the bottom of the page.

ԳԵՐԸՆՏԻՐ ՔԼԷԱՆ ԱՅ ԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՏԵԱՌՆ ԿՆԲՍԻՍԻ

ԱՌԱԲԵԼԱԳՈՐԾ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ԿԱՅՄՆԵՐԱՊՄԱԿ ԼՈՒԼՔՆՈՐԴԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՈՐ ԴՎԻՍՍ

ՆԱԻՆԳԱՀ ԱՆԴԱՄՈՅ

ՍՐԲԱԶԱՆ ՍԻՆՀՈԴՈՍԻՆ ՀԱՅՈՑ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱԹՈՌՈՅ

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԿԱՌԱՎԱՐԶԻ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՅ

ՆՇՐՆԱԿԻ ԱՊՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՍՐԲՈՅՆ

ԱՂԵՐԱՆԴԻՆԻ ՆԵՒՍԿԻՈՅ

ԵՒ ՍՐԲՈՒՀԻՈՅՆ ԱՆՆԱՅԻ Ա ԱՍՏԻՃԱՆԱՅ

ԿԱՅՄՆԵՐՈՒԹԵԱՆ ՌՈՒՄԱՑ

ՅՈԳՆԵՐԱՆՑ ՀԻՄՆԱԳԻՒԻ ԵՒ ՀՈԳԱՐԱՐԶՈՒԻ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ

ԲԱՐԵԳՈՒԹ ՀՕՐ ԵՒ ԽՆԱՄԱԿԱՂՈՒԻ

Արդ ուր են լիտասիացիները որոշ սլոտերը
 Լ'նձինդ . ուր անդուծ գլխահարը անայցելուդ հո-
 տի . Լ'ստուած Քո զարթոյց 'ի վերայ նոցա շո-
 ապ էր դժոխոսն . ամբարշտութիւն նոցա ցնդեաց վն-
 սա ան փութորիկ՝ զծուխ : Օրհնեալ է Լ'ստուած՝
 Որ ոչ էր զՔեզ յորս արամնոց նոցա . Օրհնեալ է Լ'ստ-
 ուած որ օրհնեաց զէ Քո եր զհո-ր . Օրհնեալ է Լ'ստ-
 ուած որ հրաշարործեաց զՔրիստոսն 'ի Քննութեաց եր 'ի յնոց
 ան արեւեաց Տերոց :

Բարեհաճեաց Հայր որդեսէր 'ի Քուժու-
 ըսիս վերադարձի ուրախ առնել զսիրտ մեր ընդու-
 նելութեամբ երախայրեացս խմանալի Լ'յո-րոյ՝ զոր
 աջ Քոյ անկեաց, զոր քերան Քոյ ուղեաց, զոր
 արծան ընդունակ աղերս Քոյ առ Լ'ստուած՝ ա-
 ճեցոյց : Քաղցր ակնարկութիւն Քոյ յայն գուղ-
 նաբեաց նուիրագործուի՝ քաջալերեացէ զերախաա-
 գէտ որդեգիրս Քոյ յես գերագոյն ձեռնարկս :

ԳԵՐԸՆՏԻՐ ԲԱՆԱՆԱՅԱՊԵՏ

ԱՌՎԻԵԼՅՈՐԾ՝ ՏԻՐՈՒԹԵՆ ՁԵՐՈՅ

Բանաստեղծ Տառայք

Ի Յունիս 1828.

Յփիսիս

Ուրեգեր՝ Արեւիկան Դպրոցի

Յ Ա Ռ Ա Զ Ա Ր Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Է

Տուն հասարակաց է Ուսումնարանն՝ որում իւրաքանչիւր, ճշնող աւանդ գետլ զըզի իւր, կարէ պահանջել զհամար յառաջադիմութեան նորա և յուսման և ՚ի բարոյականութեան: Կառավարութիւն Ուսումնարանի բարարես ամբ ամի հրապարակաւոր հարցախորժիւ բացայայտե հո՛նախանաց զարդիւնս վաստակոց իւրոց ՚ի մարդս աշակերտաց զիւրարանիւրոց ՚ի նոցանէ անպարուակ ծանուցանելով զուշիմութիւն, զարիութիւն և զայլ գովանի կամ պարզելն բնաւորութիւնս: Սովեմբ չհամարեալ զինքն պարտավճար՝ ՚ի դեպ վարկաւ տպագրել զնախապտույս առ փոքր մի զարդացելոցն ՚ի Հայրենի բարբառ և ՚ի Թարգմանութեան ՚ի Ռուս լեզուէ ՚ի Հայօրբքան ՚ի Խրեանոյս համբակացն, այիքան և ՚ի ծանօթութիւն բարեմիտ Հայրենակցաց զնոցս զարդացմանէ:

Աւաճիկայ շարդըութիւնք կամ Թարգմանութիւնք տպագրին առանց խառնելոյ դասպտոււացն չ այիտիկ զսեթ և եթս պաճուճանաց որպէս զի տեսեալ Հասարակութեանն զարդի հմտութիւն համբակաց՝ գիտացն ՚ի յաջորդ հարցախորժի զլափ վերելից նոցա չ գժուարակոյս աստիճանս մտկայութեանց: Կովք ևն Աստուածընտիր Հիմնադրի Ուսումնարանին ամ յամի ՚ի յուրակութիւն ամել Հասարակութեանն զյառաջադիմութիւն աշակերտաց տպագրութեամբ ինչինչ շարդըութեանց նոցա:

Յողունք ՚ի Հայրենակցաց բողճան գիտել զժամանակ հիմնարկութեան Ուսումնարանին, զկառավարութեանն զերզանակ, զաշակերտացն թիւ, զաւուրցն ժամակարգութիւն, զմակայութեանցն կողար, և զսրս յայս վերածին. այժմ բաց ի տեսարակէ այսի ոչինչ աւելի կարացեալ մատուցանել Յարդութեան նոցա, խառտանայ Կառավարութիւնս ոչ անադան զիտիպդ նոցա լնուլ:

ԱՍՏԻՍԾԱՐԵԱԼ ԻԱՀԱՆԱԵԱՊԵՏ

ԵՐԱՆԱՀՆՈՐՀ ՀՕՏԱՊԵՏ:

Ո՛վ բանեղէն Սերմանահան երկնային անդատանայն Աստուծոյ՝ արի՛, հնձեա՛, զոր սերմանեցեր: Ո՛վ ներգործութեան ծածկապէս մեակ՝ Ներգործողին. բեղմնաւորեալ է մշակեալն՝ ի քէն բուրաստան. արի՛ իշխեա՛ մեզ և արմատոց մերոց դնելով զ՛վհահափառ շուք՝ ի փունջս բանականին մտաց. զի յաջորակ է երկրք՝ ի քէն արօրադրեալ՝ ի կանաչացուցանել և ի բազմաբերս առնել: Ի՛նչ եղբորորդի անսխտ՝ Օնողի մեր և անբիծ Հարսին Քրիստոսի, զի ծաղկեալ է Սոսն և Կղևին՝ և Սայրիքն Իբրանանոս հրախրեցան յողջագուրել. հախագարծ կարգի բնութեան՝ գերքնական իմն աղղեցութեամբ՝ աւասիկ ձմեռն՝ ի դարուն յեղաշըջեալ՝ զբազցրեղանակ տատարակի՛ զձայն և լախորժալուր զճիծաան առնէ լսելի: Ընտանօր ուրախացի՛ գերասահման ուրախութեամբ սգազգեաց տուն Հայոց, զի որդի երանաց նորա բառնայ և բարձրէ յերեսաց նորա զբող տխուր այրիութեան: Սեղ զի՞ է չուրախանալ և չպարծիլ բարձրագլուխ. ապաքէն աւետարանեալ է ի վաղուց՝ դուռն, ճանապարհն, կեանքն, և վրիլութեան ջուրն հոգւոց ասելով. Ծնծայէ՛ և ուրախ լերուս, զի Հորչի՛ յեր Բաղամ է՛ յերկին: Հնձպա. ժամ է խնդալ՝ ժամ է յերկուս՝ պատառել զիսբազուրն հնութեան, և զնորութեանն անկանել զմեօք ամբալուռ:

Ա.Մ. Դու մխրալե առարկայ անբիծ երեակայութեան բարեխրաց, հանդիսացիր Տերտեր, որ բան զոր հանդիսացիր: Դու ի մեզ հանդիք, և Սէ Հողին ի Քեղ հանդիցէ: Դու մեզ պաշտպանեա՛, և Տէր Ըտուած բարձրեալն յերկնից քեզ պաշտպանեցէ: Օրասցին ձայնք քո, վասն զօրանալոյ հագագաց մերոց. յերկարեսցին ամբ կենաց քոց, վասն յերկարութեան կենաց մերոց: Յաւելցին ամբ մեր լէ ամս քո, վասն կենդանութեան մեռելոցս ազիտութեամբ: Սի՛ շիջի ճրագ անաղօտ լուսաւորութեան քո, վասն լուսաւորութեան խաւարելոցս: Սի՛ մոցէ արև կենդանութեան քո լէ հորիզոնաւ անաչառ օրհասին, մինչև ցլրի՛ տարածանիլ լուսոյ քոյ՝ ի վերայ մեր: Աւ վերջապէս մի կացցէ անի՛ կառաց քոց, մինչև զամենեսին զմեզ ի նպատակն դէմեդեալ հասուցանել: Աաց և յեցո՛ զգաղտնիս սրտի քո ի դարս յաւիտենից:

Թ՛՛՛՛

Թեքեւս Վե եղիցուք Ճրագունք լուցեալք, և եզեալք 'ի վր աշտանակաց 'ի լոյս մթաղբածն Հայաստանի:

Դ 23 Փետրվարի
1826 ամի Տեառն:

Շարագրեալ յԼուսինու Վարէ
Արքայութեանց:

ԼՍՏՈՒԵՆՐԵՏԻՐ ՔԱՆԱՆԱՅԵՆՆԵՍԵՆՆԵՍ

ԼՈՒԵՐԵԿԱՆՆԵՐԻ ԿՈՏԱՊԵՏ:

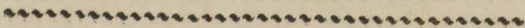
Լսողաբաշխից Թողջի ցուցանել զպարաւութիւն երկրի զարեգակամբ: Դու՛ արեգակնդ մեր՛ պարայածիս զմեօք և լուսաւորես զմթուի մեր վճիտ լուսով անպատում երախտեաց քոց: Ելեր իբրև զիեսայ յառագաստէ լուսակերտ Սօր մերոյ կաթուղիէ Եկեղեցւոյ և իբրև զհոկայ ինդագինս ճեմես զընդարձակ ճանապարհ ասպարիլն մեծի պաշտաման քոյ: Հայրական գորով քո տածէ զմեզ ի Թեովք սիրոյ քոյ: Ինթացք կենաց քոց իբրև զքանոն՝ ԹիւրուԹեան ի գիւմարա՛ ուղղէ զվարս մեր: Վաղցրախօս ձայն երկնահաս օրհնութեան քոյ իբրև զօր կենդանարար՝ կաղզուրէ զօմենայն յօդուածս մեր: Հողեշարժ խրախոյս քոյ զարթուցանէ զմիտս մեր 'ի Թմրութենէ դանդաղ վեհերոտութեան 'ի լոյս հողենորոգ իմաստից: Ուր և դառնամբ՝ զՔեզ տեսանմբ՝ յո՛ և զիմմբ՝ կամ զՔեզ գօաննմբ, կամ զձայն Վո լսմբ, կի՛մ խրատուց քոց պատահմբ, կամ զըունչ քոյ զգամբ: և զաչս մեր և զսիրտս նման արեւածաղիկ տնկոյն անդր յառեմբ՝ ուր 'Դու զընթացս Վոյ ուղղես:

Հանդիսացիր, ընթացիր Ո՛վ Արեգակնդ մեր. ընթացիր հսկայօրէն՝ զամենայն հիւհիւհաշ զօրժառնութիւնս քոյ վաղվադեան կատարել, այլ յարեմուտս կենաց քոց մի՛ աճապարեր. մի՛ աճապարեր Մըր բարերար առ միդամած ամպս արեւմտից. և մեք՛ ժողովուրդք և խաչն արօտի քոյ՝ գինք անապական արեան երկնաւօր Հանդիսադրին քոյ Վրիստոսի Լստուծոյ մերոյ և քրտնաշան Խոստովանողի նր՛ մեծ Վահանայապետին Վրիգորի լուսատուէ հա-

Հաւատոց մերոց՝ ձայնակցեալ Յեսու՛այ աստուածախօս զօրա-
գլխին Իսրայէլի, զձեռս և զսիրտս մեր Համբարձեալ յերկինս՝
աղաղակեմք. անշարժ կացցես Արեղակնդ ստորձանաց մինչև ամե-
նայն երկնաշունչ խորհուրդք քոյ ստակեցցին լուծեամբք: Ամէն:

2 Փետր. 1827.
Տէրն:

Յարմարեալ Լարգանօրէն յԱռաքելաւ
Իդրէ Արարտեանց:

Բան ասացեալ յաւուր մեծի Ուրբաթուն:

Պարտէք Արարտեան մի շայն ՚ի վերայ իմ, այլ շայնք ՚ի վերայ անձանց եւ
՚ի վերայ որդւոց ձերոց: Պ Դ-ի. իգ. 28:

Ո՛հ, Սխիթարուն Իսրայէլն՝ այդպէն մտխարես զԻսրայէլ:

Այր ցաւած, Քա՛խչև հոգւոց և մարմնոց՝ Ղառն ՚ի մէջ դայլոց,
Հովն՝ մոլորեալ ոչխարաց, Ղատաւոր դատասպարտեալ ՚ի յանցա-
ւորաց, Թա՛ւոր վառաց անարդեալ ՚ի սպասաւորաց, Քան լուեայ
Լոյս շիջեալ, Ար էն յարութի և կեանք, այլ մեռեալ և թաղեալ,
վն՝ Քո ո՛չ լացցուք: Սասն ո՛յր թախծի երկին, դողայ երկիր, և
հառաչեն վեմք: Սի թէ՛ այս է օր Քո, զոր Աբրահամ հայր մեր
ցանչացաւ փեսանէլ, երես եւ ուրախ եղև: (1)

Այժմ ևս լացցուք ՚ի վերայ անձանց: Եթէ ամենայն Իսրա-
յէլ, եթէ ամենայն ազգ մարդկան, եթէ աշխարհ ամ կորնչէր
այժմիկ, մարթ էր առ ոչնչ գրել զայս ամ այնմ՝ որ հային
յԱճամարդդ չարչարեալ: Եթէ՛ անչափութիւն արարածոց միոյ
կաթո՛ւածոյ արեան Քո: Եթէ՛ն ամենայն ժամանակք և ամբ
միոյ վայրկենի վշտակրութեան Քո, Յիսուս:

Բայց ես յապուշ գրաւիմ. Այ չեկի վիճել լէ քեզ յաղա-
գրս սիրոյ Քոյ՝ ս՛վ Մարդասէր ըստ բաւականին խորտանգեալ
և ընթադրեալ ՚ի չարութենէ: Այ եկի ծանուցանել ձեզ զկամս
նորա. ձեզ՝ որք յուղարկեքդ զնա ՚ի ճանապարհ խաչի և գերեզ-
մանի, դասերք նորոյս Արուստեանի, հոգիք Քրիստոսնէից: Աս
տեսանէ զբարեկաշտն սրտնեղութիւն ձեր, և ՚ի նմին իսկ բա-
նայ

(1). Յովհ. Է. 56.

նոյ ձեզ զաղբիւր բժշկուէ : Ա,ա կա:Մի՛ զի դուք ՚ի տեսութենէ մահու խաչի իւրոյ ՚ի միտ առնուցուք ՚ի միտաին զքաղցր մխիթարութիւն , և զկրկագործ բեկումն : Մխիթարութիւն նորա՝ Մի՛ լայտ ՚ի վերայ իճ. բեկումն վն՝ անձանց . ալ լայէ՛ք ՚ի վերայ անձանց և ՚ի վերայ որդոց չեբոց : Հպատակեսցուք ուրեմն մերում հեզա համարյր իրբատուսի , մանաւանդ յայտոսիկ րոպէս , յորս սակաւ է յոյժ խումբ հնազանդելոց Նորա :

Օրնչ ստիպէ զմեզ աշխարել ՚ի տեսանելի զարչարանս և զմահ : Ի՞ժէ գտանի քակտումն և յորէնս բնութեան , ապա հիմներգործութիւն բնութեան ահաւոր երևի վասն նոյն իսկ բնութեան : Ի՞ժէ անմահ հոգին ամբոխի յապականութենէ որպէս ՚ի ներհակէ գոյացութեան իւրոյ , ապա զմէ՞ առաւել լէհարկանէ զնա անցաւոր յարացոյց աշխանուէ , քան զէական անկապուտ անմահունի : Ալ եզեալ անձանց՝ տեսանեմք , զի մահառիթ ախտք արձագանդս հանեն յալլմէ նախքնթաց հիւանդութենէ բնուէ մարդկան , զի յսխտէ Տեղոյ՝ որ ծնանի զմահ : (1) Կարէն ուր մեղքն կորուսանէ զգորուի իւր , անդ բթանայ և ցաւալից խայթոց մահու :

Քրիստոս Տեղ ոչ արար : (2) Քանիցս հրատարակեաց իշխանն խուարի ՚ի ձեռն համախոհից իւրոց , թէ՛ Ալլըն այն Տեղաւոր է , (3) առ ՚ի աղարտել զոյն ըզձայլս մեզ զանմեղուի , և զոյն սրբութիւն անեղէն . և զայն նշողեաց միջոբեայ լուսով նոյն իսկ դատապարտութիւնն Յիսուսի : Օսոր արարեալ զգործովմամբ յարուցելոց ՚ի վերայ նորա , Տեսութիւնն Այ՛ հրամայեաց միում ՚ի նոյնանէ քարոզել զՎրանէ զայն՝ յոր ոչ հաւատային՝ հեակողաց Նորա , վարդապետուէ Նորա , վարուց Վրն , և սքանչելեաց Նրն : Պիղատոս՝ յայնմ իսկ ժամանակի , երբ տեղի տայ աղաղակաց արեանարբու ամբոխին , ՚ի խոչ հան , ՚ի խոչ հան զբա . (4) ինքն ոչ դադարի յաղաղակելոյ : Ի՞նչ և ոչ մի նչ պարճտու գրանեճ ՚ի դժա : (5) Համաձայնի հեզուլ զարիւն Նորա , բայց ոչ այլադգ , եթէ ոչ լուսամամբ ձեռացն ՚ի ցոյց անմեղուէ Նորա : Ի՛նչ այսպէս թոյլ տայ չարչարի Յնի , բայց ոչ ուրախանան թշնամիք Նորա , և ոչ վհատին սիրելիք Նորա : Այն՝ որ է Ղշմարտուի և Արբութիւն

- (1) . Յւէ . 15 :
- (2) . Թ . 22 :
- (3) . Յւէ . 24 :
- (4) . Յւէ . 6 :
- (5) . Ար . 38 :

ծէ 'ի արապարտուց համարի ընդ անօրէնս: Մեռանի ՅԾ, բայց զդողանի հարկանի մահն՝ որ ընկալաւ զնա յիշխանութիւն իւր. իրաւունքն ի ոչ տարածանին յԱնմեղն: Չէր հար ընթանիլ նմա՝ ինմանի: (1)

Քաւ լիցի մեզ Քրիստոնեայք համարել զԱռաջնորդն մեր զԹ առ վայրկեան մի պարտեալ 'ի տեսանելն զնա տանջեալ համ անշնչացեալ: Ոչ արկածք կամ բռնութիւնք վարեն զՆ, ա 'ի ճանապարհ խաչի. Մտ երևայ ըստ սոհմանելոյն: (2) Ոչ կորցն զան ձրն նորա, և չլինին դնէ զնա: (3) 'ի վաղուց նշանակեաց նա զմահ իւր ամբօխին, զեկոյց աշակերտացն, կրեսց 'ի միտս և 'ի սրտի այնպէս՝ մինչև յաղագս անզգաստ ցանկութեան զըզգելոյ 'ի նմա զայս միտս. զբարեկամն՝ զոր փորք մի յառաջ յորջորջեաց վէճ հաւատոյ, որում և աւանդեաց զմահանս որչայո՞ւ է երկնից, (4) անարգեաց սարսափելի յորջորջմամբն սոսոսնի: Արեկ յերեկոյեան սեղանի պարզաբար գծագրեաց նա զանցան առաջեկայս աւուր. և առաջի արար 'ի կերակուր զմարմին իւր՝ այժմ՝ վերաւորեալ. ետ յրմպելի զարեւնն՝ այժմ՝ հեղեալ: Մա եցոյց զմատնին իւր, և ընկալաւ զնորայն դաւաճանութիւն իբրև զպատահարկուի: Ինչէր արն, վասն որոյ եկիր: (5) Ի գեղծօք հրեշտակաց սպասելին հրամանի սպառապնիլ շուրջ զՆովաւ: Ինն մի նորա, ինն էմ: (6) յայանեցաւ զօրւորագոյն քան զլէգեօնս, բայց Մա ոչ կամեր զհանդիսադրութիւն, այլ զբերուի, զարհամարհութիւն, և զմահ:

Ինչպէս է այժմ գտրովելի Պետրոսի զայս սէր չարչարանաց: Սեզ թողեալ է միջամուխ լինել 'ի խորհուրդ նորին. ոչ առ 'ի սփոփելի միայն 'ի մահուն Յիսուսի, այլ և գեղյարգել զայն: 'ի մահուն Իւրում՝ ո՞ր ունին գիրք, Մա սիրէ զմարդն: Օր այնպէս որեւէաց Աճ զաշխարհ, մինչև զԱրքին իւր միածին եր. զն անհայն որ հաստայ 'ի նա՝ մի հորիցե, ալ ընչալցի գլխանսն յաւերտանան: (7) Ինչու շտ զայսմ սիրոյ դրեաց խմաստունն. չորք է եկրե զմահ եր, եւ ինչոք է բերե զբժոյժոս սոստանց: (8) Փոխանակ զն կեանքն երևեցաւ մարդոյն

- (1). Վարձ. Բ. 4:
- (2). Վ. 1. 16. 22:
- (3). Յովհ. Գ. 18:
- (4). Մատ. 23. 18. 19. 22. 23:
- (5). Մատ. 23. 50:
- (6). Յովհ. Գ. 5:
- (7). Յովհ. Գ. 16:
- (8). Արք. Բ. 6:

դոյն կարծիքական գրաւական սիրոյն Մտուծոյ: Բայ սէր հարս-
նացուցանէ զմարդն ինքեան մահուամբ: Սարդն անկաւ 'ի սիրոյն
Բ. Ե. նախանձն խիստ իբրև զգոխս եբաց յանկման նորա զգո-
խըս, բայց սէրն հզոր իբրև զմահ՝ մեռանի փոխանակ նորա, և մեղմէ
զնախանձն. փակէ զգոխս՝ բորբոքէ զսամբեալ սէր նորա, տայ
նմա զնոր կեանս: Չարչարեալ Սիջնորդն Մտուծոյ և մարդկան
հաշտեցուցանէ զնախանձաւորութիւնն հանգուցեալ 'ի սբա ա-
մենակալ սիրոյն հանդերձ, զարդարութիւնն ընդ ողորմութեան,
զմահ ընդ կենաց՝ զմարդ ընդ Մտուծոյ: Սահն (3) է կենդրոն
ստեղծուածոց և գոչմամբ՝ Նորա ամենայն ինչ հոբարեալ է՝ (1) լրա-
նայ հոբարելութիւնն արարածոց. (2) նախապատրաստի հոբարելութեան
ամենայն նորոգութեան. (3) Օրհասն աշխարհէ կախի 'ի վերայ խա-
չի Նորա. կեանքն էի դնի 'ի գերեզմանն՝ Ան: Խաչս այս պայ-
ծառախայլէ լուսով կենաց զողբալիս կենցաղ. 'ի գերեզմա-
նես ծագեսցի արեգակն երջանիկ անմահուն. Սխայն մեղք մեր
խայտառակի 'ի վերայ խաչին. միայն մահ մեր թաղի 'ի գերեզ-
մանն՝ բայց Որդին Բ. Ե. փառաւորի. բայց Մամարդն յաղթանակէ:

Ով խաչ փառաց, մի լինիր յոյսով հետէ փոյտ անիծից և զար-
հուրանաց, այլ փայտ օրհնութեան և խաղաղութեան. արկ ընդ
պատուանդանաւ քով զձիթենիս և զդաբնիս հեթանոսաց. հան-
գիսացիր 'ի սրբաշնաղարդ գլուխս ինքնակալաց. լինելով փայ և
գործի մրցմանց, լեր նոցա նմանապէս վարձատրութիւն և պա-
ճուածնք: Յոյց զբեղ սիրելեաց քոց յամենայն բնուէ. և առաւել
ևս արձանացիր 'ի սիրտս մեր: Եւ թեղ քաւ լեցի պարծիլ, բայց միայն
'ի թեղ ո՛ր խաչ Տեառն: (4) Ալ զու՛ր զգերեզման կենաց կաց հաս-
տատուն և անշարժ 'ի մէջ զինսորեալս Ակեղեցւոյ իբրև զնշան
յաղթութեան՝ և զուարճացուցեալ զնա յիշատակաւ յաղթուէ
գործեցելոյ 'ի Վլուխ նորա 'ի ճակատամարտին լէ իշխանին խա-
ւարի, կանխագուշակ լեր նմա զյաղթուէն յէհանրական պատե-
րազմին՝ որ լէ տէրութեան խաւարի:

Բայ զի՞նչ տեսանեմք սնկնդիրը, գերեզման Յիսուսի մերոյ
ըջապատեալ է խաւարաւ և տրտմութեամբ նման գերեզմանաց
մահկանացուաց: Սի թէ չգիտէ՞ Ակեղեցին զսորհուրդ այսր կեն-

- (1). Յովհ. ԺԼ. 30:
- (2). Նոն. Բ. 2:
- (3). Յայք. Իմ. 6:
- (4). Վարդ. Դ. 14:

զանարար գերեզմանի . ո՛չ , Նա դնէ միայն յայն շտեմական տրտման թիւն մեր : Նա երկրորդէ մեղ զՏիրական պատճիւրանն բեկման 'ի վերայ անձանց մերոց . 1 րդէ՛ք 'ի վերայ անձանց եւ 'ի վերայ որդւոց չերոց :

Արքան շարձարանք Տեառն մերոյ վերագոյնք են քան զարշարակցուի ըստ անային նոցա մեծութեան եւ լը երանելի հեռանանցն , այնքան հեռապոյն մնան 'ի մտթարուէ այնորիկ՝ որք յանդգնեցան յառնել 'ի վերայ Փրկչին իւրեանց եւ նշուակել զՍուրբն Աստուծոյ 'Արքա՝ որք մատուցին զնա 'ի զոհ շահասիրութեան իւրեանց՝ պատուասիրութեան եւ մարգահաճութիւն , ո՛չ կարեն լը բաւականին ինքնակոծ լինել եւ սգալ յայոց : 1 յի՛ք Արուսաղէմ՝ Ախուս ոչ 'ի բաց բաճնայ՝ ոչ զբոսերս Արուսաղէի ոչ զորդիս նոցա , ամ խորայել արժանի է ըմպել զգառն բաժակ 'ի ձեռանէ այնորիկ՝ Ար հոգոսցանէ զնոս հոբոց յորդիս , եւ յորդիս որդւոց : (1) Օգայականութեամբ եւ սնապաշտութիւն իւրացեալ ամբողն՝ ոչ ծանօտ զժամանակ այցելութեան իւրոյ : (2) Աւարդ տեսցէ 'ի մէջ ինքեան զգոծութեան աւերածոյն : Նա հրատարակաւ յանձն էառ զարեան արդարոյն 'ի վր իւր եւ 'ի վր որդւոց իւրոց : (3) Սանտորոյ վաղվաղակի երանեսցէ զանզաւակութիւնն : Ահա եկեղեցիս առարք , յոր տեղեկն , եւ երանի մշտոց : (4)

Ի՛նչ ահա Արուսաղէմ աւերեալ է . խորայել լացեալ է . տակայն Յիւրաբառ ով Աւետարանին եւ Իկեղեցւոյ՝ ցարդ եւ գոռէ , 1 րդէ՛ք 'ի վերայ անձանց եւ 'ի վերայ որդւոց չերոց : Զբուցի՛ցն այսուհետեւ այլևս պատճառք շարձարանաց Արքա : Նա է Վառն Արքա՛ն , որ բառնայ զնոս : (5) ո՛չ Արուսաղէմի , ոչ խորայելի , այլ՝ ոչ խորէի , եւ այն՝ ամ թի . Նա զնոս մեր բառնայ՝ եւ վան մեր շարժարի : (6) Վաղով ամենեցուն զուակը միոյ մեղաւորի , եւ որդիք բարոսութեան ըստ բնութեան , (7) ժառանգեցաք զգառնաճաշակ հարկն լինելոյ առ թ շարձարանաց Արքա՛ն : Սեք յառաջ քան զսիրել մեր զնա եւ յառաջ քան զճաշակումն կենաց՝ թշնամացաք Նմա : Նա կրեաց 'ի մէնջ

- (1) . Իլ . Էփ . 7 :
- (2) . Գ . Գ . ԺԷ . 44 :
- (3) . Ս . Գ . Էփ . 25 :
- (4) . Գ . Գ . Էփ . 29 :
- (5) . Յ . Էփ . Գ . 29 :
- (6) . Ի . Գ . ԺԳ . 4 :
- (7) . Ե . Գ . Գ . 3 :

ի մէջ և ժամ մեր դմահայու ցաւս: Անդիտանամ ո՞վ երկայնա-
միտ Տէր, թէ զորպիսի արտօսք պարտ իցէ մեզ մատուցանել: Բեզ
փոխանակ այտորիկ զգառն արտասունս ապաշխարու թեան, թէ
յբաղցր արտասուս սիրոյ և շնորհակալութեան:

Անդքն ժառանգական չէ միայն բեռն, ընդ ծանրութեամբ
որոյ տառապիմք և զոր ընկենումք 'ի վերայ չարչարեալ Պրկչին:
Որպիսի անխոնջ գործունէութեամբ բազմացուցանենք զտրամալի
ժառանգուի Ադամայ նաև յայնժամ, յորժամ երգուէքս մերկեզ
զմեզ: Մերինառ զհին Տարն. . . և զգետաւ գնորն: (1) Փանբ Ամե-
նաբարույն, զի շնորհականն Արուսաղէմ չունի ոչ զփարսեցիս,
որք նմանանաւ փառացն Աստուծոյ զգեցուցանելն զաշխարհական
փառասիրութիւն. ոչ զՊարուկեցիս անարգուս արքայունն Ամ,
ք որում նա չէ մարմին և արիւն. ոչ զՎալերս, որք ցանկային գրոջ
օրինաց սպանանել զհոգի Աւետարանին. ոչ զուտ եղբարս, որք
համբուրիւ մերաւորեն զՄ. ոչ զփորձողի մարդահաճոյս, որք
զձմարտութիւնն Աստուծոյ զոհելն մոլեգնութեան մարդկան:
Այլ լիցի և մեզ տեսանել, զոր ինչ ետես Առաքեալն առ թշուա-
ռուի մեր զԵլին խաչանոսն Որդոսն Աբրահայ: (2) Չգուցե՞ն
գոնեա այնպիսիք, ոյք հանգոյն Պետրոսի և զհին անյողողող դի-
տաւօրութեան չմեկնիլ 'ի Տեառնէ 'ի կեանս և 'ի մահու, ամ-
բոխեալ 'ի ձայնէ խորամանկ աղանդոյն մարմնոյ՝ ոչ համարձա-
կին տալ առաջը նորա և զանուն Արա. Ոչ Գեորգի զայն: (3) Ա-
միայն առանձնական այցելութիւն շնորհաց վերադառնան յուխտիւր-
եանց: Կարացո՞ւք և մեք ք բաւականին ունիլ պատան արքա-
սոս Պետրոսի առ 'ի սպալ զայսպիսի խոչընդակս՝ որք ամենե-
քեան սևեռին 'ի սիրտ Վերականգնողը մերոյ:

Որ ոչ լայ ընդ Պետրոսի՝ լացցէ ընդ դասերացն Արու-
սաղէմի. զոր ոչ նկուն առնեն առաջին անկմունքն, զոր ոչ կակ-
ղէ ողորմութիւնն Աստուծոյ, զհին ընկճեացէ երկիւղ ապագային:
Լայցէ՛ք 'ի վերայ անշանց և 'ի վերայ որդոսն յերոց:

Որդիք նորոյս Արուսաղէմի՝ ճանաչելմք և մեք քառա-
կանին զժամանակ այցելութեան մերոյ գործելով զփրկութիւն
մեր 'ի մէջ երկրի: Հանգեա՛ Տէր 'ե գործոց իւրոց յերկրորդում
արար.

(1). Կող. 4. 9 և 10.
(2). Լէր. 5. 6.
(3). Մատ. 15. 74.

արարչութեան, Սպասեմք յետ այսր շաբաթուոյ՝ Սորա օյլում մե-
 ծագոյն և լուսափայլ աւուր, յորում յարիցի 'ի դարեւ զերկիր: (1)
 Հոգին Վրիստոսի՝ որ նախ զչարչարանայն Վրիստոսի վայելի, և սպա զիտ-
 առայն՝ որ վասն այսոցից, (2) Ը երեւութին ոչ ևս բարբառի աւ մեզ:
 'Սա ամիսփի 'ի դադաղ ծիսից Ը կնքով Թերաշաւատութեան,
 Ը պահպանութեամբ երկրաւոր իմաստութեան . և հանգիստ
 երկայնմտութեանն Մատուռոյ բնկղմէ զմեզ 'ի քուն՝ նման քնոյ
 կուտիցն յիմարաց: Բայց երկայնմտութիւն Տեառն՝ չէ յամեցումն՝
 և ոչ հանգիստ նորա՝ նիրհումն: Եւ ննջեմ, և սիրք իմ արեւան հայ: (3)
 'Սա Թուէ գտարիս և զաւուրս. 'Սա հայի 'ի հոսանուտ չափ ա-
 նօրէնութեան. Յաւի յաղաքս չարչարանաց և վշտամբերութեց
 բնորելոց իւրոց, որք 'ի վաղուց հետէ աչաղակին առ 'Սա: Օ ար-
 ևիք, ընդէք ննջե՛ Տէր: (4) և կոչէ զօր բարկութեան և զօր դա-
 տաստանի: Օ ի էկեոցեմ առարք, յորս տիցեն, և էրանի՛ ամրոց և որովա-
 նից, որք ոչ ծնան: Ոչ ծնելոց յանձինս զհոգին Վրի (5) առաւել ե-
 ղեցի բերկրուի յահեղ աւուր յայտնուի փառայն Մ. Ե, բան այ-
 նոցիկ՝ որք ունէին, բայց շեջուցին զայն անզուշուութեամբ:

Յապաղեա՛ Տէր, յապաղեա՛ զի դեռ ևս չէ ժամանակ ա-
 ւուր փառաց քոց: Սեզ տակաւին պիտոյ է օր արտմուի մերոյ:
 Տուր մեզ լալ զանձինս մեր. և զձեռագեր մեղաց մերոց՝ զճնշեալն
 արեամբ Վրով, բայց զնորոգեալն անդադար 'ի մէնջ՝ լուանալ ար-
 տաստե՛զք ապաշխարուե՛. Եւրա՛ զի և արիւն ուխտի Վրս մի եղեցի
 'ի վր մեր ոպ՝ 'ի վր Հրէիցն՝ յառաւելուի մահուո՛ր արդէն-իսկ վր
 մեր լեալ է բնական. այլ եղեցի 'ի Տեղ. և տացէ՛ մեզ զհոգի նոր և
 կենդանի 'ի կենդանարար Հոգեոյ Վրում: (6) Եւ ապա Արի՛ ԱՄՏ
 և դարեւ զերկիր, զի դո՛ւ ժառանգեոցեմ զամենայն կեկանոս: (7) Եւ մէն:

Թարգմանեաց Առաքեալ Դ. Արարարեանոց Դ 12 Մարտի. 1826 տե:

- (1). Սող. յմ. 8. (4). Սող. իմ. 23:
 (2). Թ. Պեթ. Թ. II. (5). Եւսոյ. իմ. 18: (7). Սող. յմ. 8:
 (3). Երգ. Ե. 2: (6). Թ. Եր. թե. 45:

Слово, во свящій и Великій пяпокъ, говоренное
 Санкппешербургской Духовной Академіи Рекпоромъ и
 Богословскихъ наукъ Профессоромъ, первокласнаго
 Юрьева Моисашыря Архимандритомъ Филаретомъ.
 1812 года.

Բան շատար թափարբունեան եւ Օծուեան Ինքնակալ Այսլեր ամբ
նայն Ռուսոյ ԵՒԿԱԼԱՅՈՒԻ Ի՞նչ հրանելն յԵրեւելի տոպեալ
'ի Փնարեթ ԼԼ րեւելի նոպան Մոսկովայ : 'ի 22 Օգոս. 1826 :

ԵՄԵՆԵՐ ԵՐ ԵՐ ԵՊՄՇՏ ԹԵՂԵՒՆՆԻՐ :

Արջապէս ակնկալութիւն Ռուսաստանի կատարի : Եւ
ահան կաս Դու առ դուրս Տաճարիս՝ յորում 'ի յաւիտեանց պա
հի վասն Վրո ժառանգական Օծութիւն Վրոյ :

Ընհամբեր ցանկութի Տպատակոյ Վրոյ ապաքէն համար՝
ձակեր հարցանել՝ Էնք յամեցար . եթէ ոչ գիտէաք, թէ որպէս
սոյն հանգիսաւոր գալուստ Վրոյ ուրախութի է մեզ , նոյնպէս և
նախընթաց յապաղումն Վրոյ երախտիք մեզ եղեն . Ափութացար
յայտնել մեզ զիսառ Վրոյ , վասն զի փութացար հաստատել զա
պահովութիւն մեր : Արջապէս Դու գաս որպէս Թաղաւոր՝ ոչ
միայն 'ի Վրէն ժառանգելի , այլ և Վր և պահպանել Թաղաւորուե :

Խուովն արդեօք այժմ զհոգի Վրոյ վշտագին յիշատակուիք
ինչ . քան լիցի : Օհ և հեզն Դաւիթ ունէր զՅօլաբ և զՍեմէի . (1)
չեն ինչ զարմանք՝ զի ունէր զնոսա և Օրհնեալն ԵՄ ԵՐ
ՍԵՆԵՐ : 'ի Թաղաւորել Դաւիթ բուսան այսօրիկ որո
մանք , և յաջորդի նորա մնաց մաքրել 'ի նոցանէ զերկիրն Խորա
յելի . իսկ զննչ՝ եթէ և Յաջորդիդ Բեքսանդրի անկաւ այս վե
ճակ Սողովմանի : Դժուարին սկիզբն Թաղաւորութեան առաւել
վաղվաղակի ցուցանէ ժողովրդեան՝ թէ զինչ պարգևեաց նմա
Երտուած Սողովմանի :

Ան ինչ այսուհետև , մի ինչ խափան լիցի սրբազան ուրա
խութեան Վրոյ և մեր : Ուրտի եղիցի Թափաւորն 'ի Տէր : Որդի
Սիւնի ցեճոպէն 'ի Թափաւորն եւրեանց : Եւ սկսին ամենեւեմ գովել
զԼապտած , Օրհնեալ եկեալ Թափաւորք յանուն Տէաան :
Ինդհանրականս ուրախութիւն բորբոքեալ զսիրտս , կազմեցէ 'ի
նոցանէ զուրվառ մի առաջի Երտուծոյ առ 'ի մատուցանել
զնունկ սրտի Վրոյ , զի իջցէ շնորհաձիբ հովանաւորութի Թաղաւո
րին Թաղաւորաց 'ի վերայ Վրո և 'ի վերայ Թաղաւորութե Վրո :

(1) . Գ . Թափ . Է . 5 . 8 :

ՍՆԱ

Միւտ Մտուածրնտիր և Մճաժառանգ Կնքնակայ Թա-
գաւոր և նշանօր մեծութեան պճնեալ զյատկութիւնս ճշմարիտ
մեծութեան : () Գրուելիւն ՚ի Սրբոյն կնքեանց՝ զայս ամ ՚նեքքին՝
ակներև՝ բազմամեայ և յաւիտենական սրբութեամբ :

՚ի 25 Հոկտեմբերի 1826 ամի :

Թարգմանեալ յԱւարեալ
՚իդրի Արարարեանց :

ՍՐԲԱԶՆԱՍՈՒՐԲ ՀԱՅՐԱՊԵՏ, ԱՄԵՆԱՊՍՏՈՒԱԿԱՆ

ԴԼՈՒԽ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԸՆՏԻՐ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍ

ԿԱԹՈՒՂԻԿԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՀԱՅՐ ԵՐԱՆԵԱՎ :

Եթէ ՚ի դաշնակիլ և ՚ի հարկանիլ համաշար աղեաց քնա-
րին բոլորեքեան միաձայն եղանակեն, զթմրեալ գործարանս լա-
րանաց զարթուցեալ՝ յապշուութիւն և ՚ի հրճուանս գրաւելով,
զի՞նչ ապա մեք բանաւոր քնարքս Մտուծոյ ունիցիմք հանդիսա-
ցուցանել երամովին կնորալուր բարբառ քաղցրաձայն նսճա-
ք գութեանց՝ յուրախազին լեբանց սրտից մերոց ՚ի վեր հնչելով :
Տեսանեմք այսօր ամենայն ինչ գերբնականաբար շարունակիլ :
Միճուեալն ճակատ՝ տրտմութեան պատկերացոյց, իջուցանէ զլու-
սին զլուսն քրտունս հոգեմեծար բարեկամութեան : Խոժոռա-
հայեացն աչք՝ իբրև արեգակն ճառագայթէ ՚ի գեղանիշ բբից
արտեանանց զհրաշատիպ արև ջեռուցիչ սիրոյ : Տաղտկասէրն լսե-
լիք՝ սուր ունկն զնէ և արագ արագ յափշտակէ ՚ի շքեանց ըզ-
սրտադիւր բան խնդակցութեան : Միտոյթն յընտրութիւն բար-
ւոյ և չարի լեզու՝ նուրբ և մանրամասն առնէ ընտրութի ար-
ուեստակեալ ոճոյ խօսակցութեանց ՚ի մտահաճութիւն ընկե-
րին : Մպաքէն թէպէտ յանգգնիմ, բայց գեղեցիկս : համարձակիմ,
բայց ներելիս : կոչել զօրս զայս՝ յատուկ շնորհ, յատուկ պարգև,
յատուկ ողորմութիւն, յատուկ մարդասիրութիւն՝ ամենաբա-
ւա

ւտիան Տեղութեան Քարձրելոյն Վարձի տքնեցան, հսկեցին յայսմ ասի քաջագործ Վահաաակքն, զի զՀայրենիս մեր ազատեցցեն: Բացին Է հուր և ընդ ջուր անպարտելի Օջրականքն, զի հալածեցցեն և վանեցցեն զԹշնամբսն հաւատոյ: Օռհեցան Բոխքն 'ի ճակատ մարտին, զի գատելիս մեր նկուն արացնն, և գործացեալն բելիար 'ի միտս և 'ի կամս անորինաց՝ զամօթի հարցնն: Բոխութիւնն բնութի եղև, և բնութիւնն արիութիւն. զի ծառայեալ եղջիւրք անագորոյն այլազգեաց կարճնովն խորտակեսցին:

Ո՛վ, անկէ՛ փոփոխական. ո՛վ շրջանակ հոլովական. փոփոխանց, շրջեաց, և շարժեայ: Ուրստիա յանձն առեալ է զինիլ փոխանակ. Ուրստիա համօրէն՝ յարուցեալ է ջնջել երկզլսեան Լոբուճօք գսեազգեաց զոտիս ճայսն վարդենեացն Հայաստանի, և զտարագրեալն Սոխակ անդրէն յիշխանութիւն և 'ի վառս իւր կարգել Ուրստիա գօտէպնգեալ է կանգնել յոտին զանկեալն Հոյաստան, ապարինել զհի՛ւանդացեալն Հոյաստան, և անօրինակ պայծառութեամբ 'ի տես հանել ընդհանուր տիեզերաց:

Եկեցցեն աւուրք, եկեցցէ ժամանակ, եկեցցեն մարդիկ, որք տայցեն աչաց երանիս, ականջաց և ամենայն զգայարանաց մերոց, որք տեսաքս զայս () որ ազատութեան, զայս () երանուէ, զայս () որ գթութեանն Լստուծոյ. զի համբերեցաք, և 'ի սպառկեցաք. լացաք, և խնդացաք. մերկացաք, և զգեցաք. աշխատ եղաք, և հանգիստ կալաք: Ասանորոյ 'ի լուսածագիլ Միաշաբաթ առաւօտուս՝ մեր ամենեքեան զաչս 'ի յերկինս համբարձեալ՝ ուստի եկն մեզ օգնութիւն. Ենորհաւորեմք Չերում Բճապատի՛ () ծութեան զարժանաւորութիւն բոլորիցս՝ աւուրս շնորհարի: Ենորհաւորեմք զազատութիւն մարուր Հորսինդ անարասի 'ի ձեռաց անիրաւ գերջաց: Ենորհաւորեմք և խնդրեմք 'ի Տե՛ռնէ՛ դՓ Ե Ս Ը Յ Գ. Հարսին սրբազան տեսուէ՛, և զՀ Բ Մ Ն Ն՝ Փետայիդ խանդակաթ կարօտութեան առնել արժանի: Ենորհաւորեմք Սրբաղնակատար Ա Ե հափառուէ լուսազարդեալ և պարարտ Դերուէ Չերում, զի անդրանիկ որդի Չեր՝ Ե զսեփ հոգեհրաշ՝ ժրձան Հողաբարձու Հօտի Չեր Քարձրապատի՛ Սրբազան Լ՝ ր հին՝ Ն՝ ր սէս զերձու և ել յսմ վտանգից, և ժառանգորդ մեծամեծ արօտուէնց հանգիսացաւ. առ որ՝ որոց են աչքս անթարթ կան սլուցեալ:

Եւր՝

Արե՛ արբ՛, օրհնեա՛ն, ոչ զՔրիստոսն արքայ Եղիպտոսի՛ այլ զԱմենաբարեպաշտ Կայսրն ամենայն՝ Ռուսաց զՆԱԿ(Ո)ՒՅ Պալլադիէն ի ամենայն Ազգանւոյն: Արբ՛, օրհնեա՛ն նորօրինակ օրհնութիւն զԱնուան ամենեցուն զԿայսրն որոցս տառապեալ դարն և զԱզաբեկաստիւն Սշահն Բրիտտոսի զՏէրն Ներսէս: Ազ զսաչ քո և օրհնեա՛ն զդէնն, որով փրկու թիւն հրաշաղործեցաւ յաշխարհս մեր: Ամբարձ զաջ քո և օրհնեա՛ն օրհնութիւնն զՕհնուորն քաջ, որ մարտեաւ արիապէս և յազիտեաց Տերամբ Թշամուոյն մերոց Հայրենեաց: Օրհնեա՛ն զԱզաբնու թիւնն, որ զօրացոյց զԱյսոյեանսն զամենայն՝ յազիտական ելանել անօրէն բռնութեան: Արբ՛, օրհնեա՛ն և զմեզ, և զԺամանակս, և զմա՛ Մերտեսուչս մեր, զի զարդասցուք և զօրացուք յուրախութիւն և ՚ի պարծանս մենացեալ Սքր մերոյ Իուսաւորչեան Սքրոյ Աթոռոյն Իշմիածնի: Եւ ՚ի վերջոյ արև, օրհնեա՛ն զսիղբնս զայս, զի և վախճան սորին սոյնօրինակ պատկեցի ՚ի պատիւ և ՚ի փառս ամենօրհնեալ անուան Տեսան, Որ ոչ զաշխարհս ասանք զողորմութեան էւր յայնցունք, որ քնան յամբժոռութեան:

Ի Երանդարի 1828 թի Տեսան:
Ի Տիւնի:

Շարագրեաց Առաքեալ Դպիր
Արարապեանց . Դասարոս
Բերտ . և Տարբոս . Ներ-
սիւնեան Դպրոցի:

ԳԻՐԻ ԱՌԱՋԻՆ՝

Յաղագս Ճշմարիտ Քրիստոնէութեան, փրկական ապաշխարութեան, հանգիստ
զղջման և շարժարանաց յաղագս Տեղաց. յաղագս Ճշմարիտ հասարակ, սուրբ
կենաց և վարդապետ ճշմարիտ Քրիստոնէից:

ԳՂՈՒԽ Ա.

Օրհնէ պատկեր Աստուծոյ 'ի մարդն:

Ե- նորոգել հոգևոյ ճոռոց չեբոց: Ե- զփէնուլ զնոր մարդն՝ որ ըստ Աշ-
տուծոյն հասարակութեան և արքայութեան և արքայութեան ճշմարտու-
թեանն. Եփես. ք. 23 և 24:

Պատկեր Աստուծոյ 'ի մարդս' է նմանութիւն մարդկային հոգ-
ւոյ, բանի, շնչոյ, մտաց, կամաց և ամենայն ներքին և արտաքին
մարմնաւոր և հոգեկան զորութեց Աստուծոյ և Ամենասուրբ Աշ-
տուծոյն, և ամ Աճային նորին պատկերաց, առարկութեց,
կամաց և յատկութեանց. զի այսպէս ճայնէ խորհուրդ Ամենասուրբ
Աշտուծոյն. Աշտուծոյն մարդ ըստ գործերի մեղամ և ըստ նմա-
նութեան, և իշխանի չէանց ծովա, և լաւնոց երկնից, և անասնաց և
տեգայն երկրի: (1)

Աստի յայտնի թէ Ամենասուրբ Աշտուծոյն զինքն 'ի
մարդն պատկերացոյց՝ որպէս զի 'ի հոգևոյ նորա, 'ի միտս, 'ի կամս
և 'ի սրտի, նաև 'ի կեանս և 'ի վարս մարդոյն յայտնէին և ըս-
տախալէին Աճային սրբուի, արդարութի և անխառն բարութիւն,
որպէս 'ի սուրբ հրեշտակս են մի միայն սեր Աճային, զորութիւն
և մարտութիւն: Յայտն հաճոյ եղև Աստուծոյ ունի զզոճար-
ճալութիւն և զուրախութիւն Իւր, իբրև յորդիս Իւր. Ոպ չայր՝
տեսեալ զինքն յորդիս Իւր, խնդայ նորք. այնպէս և Աստուծ.
խրախանայր մարդով: Յորժամ զոճարձոցեալ էր զփեղերն Բովանդա-
կել. և որտի լինէր յորդիս մարդն: (2) Օր թեպէտ Տեր Աստուծ
և

(1). Օրհն. ք. 26:

(2). Աշտուծ. ք. 31:

և ամ գործովք իւրովք ուրախանայր, այլ սակայն առաւելագոյն
 ևս ուրախանայր 'ի վերայ մարդոյն : Ս ասն այնորիկ զի 'ի նմա
 փայլէր պատկեր՝ Նորա 'ի գերամբարձ անարատութեան և պար-
 ջութեան : Ս և եղեալ է ՄԾ 'ի հոգի մարդկան զերես վսեմա-
 գոյն զօրութիւնս, զվիտս, զկամս և զյիշողութիւնս : Ս այսոսիկ զօ-
 րութիւնս ծնանի, պահպանէ, սրբէ, և լուսաւորէ ամենատուրք
 Երբորդութիւնն. և պարզեւէ նոցա զվայելութիւն և զարդարէ
 զայնսոսիկ շնորհօք իւրովք, գործովք և ձրիւք :

Պատկերն է՝ յորում տեսնի համանման ձև և հանգունա-
 տիպ նկարագրութիւն. և չկարէ տիպ կոչիլ իմն, եթէ չունիցի
 զնմանութիւն օրինակին : Ի հայելոջ չկարէ երևիլ պատկեր ինչ,
 չնկալեալ ինքն զնմանութիւն, կամ զմիակերպ ձևս ընդ նա-
 խատպին. և որքան մաքրագոյն է հայելին, այնքան պարզագոյն ե-
 րևի 'ի նմա պատկերն. ուրեմն որքան մաքրագոյն և անարատա-
 գոյն է հոգի մարդոյ, այնքան պարզագոյնս փայլէ 'ի նմա պատ-
 կերն Մտուծոյ :

Յայս վախճան արար Մտուած զմարդն մաքուր, լուսա-
 փայլ և անարատ ամ մարմնաւոր և հոգեկան զօրութեամբք.
 զի երեսցցի 'ի նմա պատկեր Մտուծոյ ոչ իբրև զմեռեալ
 ստուեր 'ի հայելոջ, այլ իբրև ճշմարիտ կենդանի կերպ և նմա-
 նութիւն աներևութիւն Մտուծոյ, և Նորին ամենագեղեցիկ, ներ-
 քին, ծածուկ ձևոյ, այսինքն 'ի բանականութեան մարդկան՝ պատ-
 կեր անոյին իմաստութեան՝ Նորա. 'ի միտս մարդոյ՝ պատկեր բա-
 րութեան՝ Նորա. 'ի կիրս սրտի մարդկան՝ պատկեր սիրոյ և ողոր-
 մութեան՝ Նորա. 'ի կամս մարդոյ՝ պատկեր արդարութեան՝ Ն,
 սրբութեան, մաքրութեան և անարատութեան. յամ մարմնա-
 շարժութիւնս և 'ի բանս մարդոյ՝ պատկեր ընկերսիրուն՝ Նորա,
 սիրելութեան, բարեկամութեան և ճշմարտուե. 'ի շնորհեալ տե-
 րութեան 'ի վերայ ամ երկրագնացս և յերկիւղն ամ գազանաց,
 պատկեր ամենակարողուե՝ Նորա. յանմահուե մարդոյ՝ պատկեր
 յաւիտենականութեան՝ Նորա :

Բայ այսմ հարկ էր մարդոյն ճանաչել զՄտուած զՄ-
 րարիչն իւր և զանձն իւր. զՄրարիչն այնպիսի եղանակաւ. Թէ
 Մտուած է ամ և անզուգական, ամենաբարձր Լուծիւն, յոր
 մէ ամենայն ինչ ունին զչոյութիւն իւրեանց. նմանապէս Թէ յՄԾ
 է ամն իսկապէս՝ և մարդն կրէ զպատկեր նորա : Եւ զի մարդն
 է

է պատկեր անային բարութեան, ապա Մտուած պարտ է լինել
 իսկապէս ամենաբարձր բարութիւն և ամ բարութիւն : Աս
 պարտ է լինել կատարեալ սէր, կատարեալ կեանք և կատարեալ
 սրբութիւն : Ասի վայել է միայնում Մտուծոյ ամ պատիւ ,
 գոլութիւն, փառք, մեծութիւն, ոյժ, կարողութիւն և գորուխ
 և ոչ այլ ինչ արարածոյ : Մտուծոյ միայնում, որ տիրապէս ինքն
 է այս ամ : Ասի յորժամ մի ամն եհարցց Տրն՝ մարդ սուկ կար
 ծելով զնա՝ Ասրտոյեա Բարե , շէնչ Բարե գործեցից , զի ընդունիցի՞
 զիեանն յաւերանայան : Պատասխանեաց նմա Տրն . զի՞ հարցանեդ
 զիս զԲարոյ . (1) Էի՛ք որ Բարե, Բարոյ թե Աստուած : (2) Այսինքն, մի
 այն Մտուած է իսկապէս բարի, առանց Արոյ, և բաց ՚ի Ամանէ,
 շէք ինչ ճամարիւս բարի :

Պարտ է մարդոյ զանձն իւր ճանաչել յիւրում նկարա
 գրուէ այնպիսի եղանակաւ, զի եղիցի զանազանութի՛ն մէջ Մտու
 ծոյ և մարդկան : Մարդն չի՞ պարտ լինել նոյն ինքն Մտուած,
 այլ միայն պատկեր Մտուծոյ, նմանութի, կերպարան և տպաւո
 րութիւն . յորում միայն Մտուած հաճեցաւ յայանել զինքն :
 Աւարդ՝ ՚ի մարդում այլ ինչ ոչ պարտ է կեալ, լուսաւորել
 ներգործել, կամիլ, սիրել, զմտաւ ածել, խօսիլ և ուրախանալ, ե
 թէ ոչ Մտուած միայն . զի եթէ երևէր ՚ի մարդն այլ ինչ, ոչ
 արտադրեալ և ներգործեալ յԱ՛յ, յայնժամ մարդն ոչ կարէր
 լինել պատկեր Մտուծոյ, այլ պատկեր այնորիկ, որ ներգործէ
 ՚ի նմա . և որ զինքն յայտնէ ՚ի նմա : Յայս վայր պարտաւորէր
 մարդն թողուլ և յանձն առնել զինքն Ա՛յ : Աս պարտաւորէր
 լինել միայն կրաւորական կամաց Մտուծոյ, զի ամենայն ներ
 գործութիւն իւր թողուցու Մտուծոյ, տիրապէս ուրացեալ զսե
 փական կամս իւր : Եւ այս է՝ որ անուանի թողուլ զինքն իս
 կապէս Մտուծոյ . այսինքն յորժամ մարդն է միայն պարզ,
 մաքուր, սուրբ գործի Մտուծոյ, սուրբ կամաց Մորա, և ամենայն
 Մծային գործոց, այնպէս զի մարդն ոչ զհետ երթիցէ կամաց իւ
 րոց, այլ կամք նորա եղիցի կամք Մտուծոյ . զի չունիցի զյատուկ
 սէր իւր, այլ Մտուած եղիցի սէր նորա՝ ոչինչ յատուկ պատիւ,
 Մտուած պարտ է լինել պատիւ՝ նորա . նմա չի՞ պատշաճ ունիլ
 զսեփական հարստութիւն, Մտուած եղիցի ստացուած նորա և
 հարստութիւն նորա . չի՞ պարտ լինել ՚ի նմա սէր ինչ առ արա
 բածս և առ աշխարհ . ապա ուրեմն չի՞ պարտ իմիք կեալ, և
 ներգործել ՚ի մարդն, եթէ ոչ մի միայն մաքուրն Մտուած : Այս

(1). Մոռ. թիւ. 16, 17. (2). Ղ. ա-ի. թիւ. 18.

է ամենաբարձր անարատութիւն, մաքրութիւն և սրբութիւն մարդոյն
 Վանդի է գերամբարձ անարատութիւն, եթէ մարդն ոչ կատա-
 րէ զսեփական կամս իւր, այլ զամենայն ներգործութիւնս իւր
 և զկատարումն թողու Մտուծոյ: Մհա արդարեւ գերամբարձ
 պարգուութիւն՝ զոր տեսանեմք ՚ի մաքրասիրտ տղայի, որ չունի
 ոչ զյատուկ պատիւ և ոչ զյատուկ սէր: Այսու օրինակաւ պարտ
 էր Մտուծոյ իշխել բովանդակ մարդոյ ներքուստ և արտա-
 քուստ: Օայնպիսի օրինակ տեսանեմք ՚ի Տրն մեր Յն Վն՝ որ
 է իսկատիպ պատկեր Մտուծոյ: Վանդի զամ կամս իւր պա-
 տարագեաց Մա երկնաւոր Հօրն իւրում գերամբարձ հնազան-
 դութեամբ, խոնարհութեամբ և հեղուութեամբ. առանց ամ յա-
 տուկ սիրոյ, առանց ամ օգտից և ստացուածոց. առանց ամենայն
 յատուկ զուարճութեան և ուրախութեան. և զամենայն՝ զոր
 խորհէր, խօսէր և առնէր՝ զայն ամենայն յինքեան և ինքեամբ
 ներգործել և թող Մտուծոյ: Համառօտ ասացից. կամք Մորա է
 կամք և բարեհաճութիւն Մտուծոյ: Սիկ Մհ յերկնից ասաց.
 Վա է Որդի իմ օրեկէ, ըստ որ հաճեցայ: (1) Ուրեմն Մա է իսկա-
 քանչ պատկեր Մտուծոյ, յորմէ ոչ այլ ինչ փայլել, բաց ՚ի միոյն՝
 որ է ինքն Մտուած. այսինքն մաքուր սէր, ողորմութիւն, եր-
 կայնմտութիւն, համբերութիւն, հեղուի, ընկերսիրութիւն, սիր-
 Թարութիւն, կեանք և երջանկութիւն:

Սոյնօրինակ աներեւոյթն Մտուած կամեցաւ լինել երեւ-
 լի և յայտնի ՚ի Վն. և ՚ի Մա ծանուցանել զինքն մարդոյ. Թէնք
 ըն անութեան իւրում Մա է պատկեր Մ. Մ առաւել ևս գերամ-
 բարձ օրինակաւ. այսինքն նոյն ինքն Մտուած, Որ է շոյ փոստոյ
 և նիւրափէր էոնեան նորա: (2) Այժմ մեր ոչ խօսեցուք զյայտա-
 նէ, այլ միայն՝ թէ զլարդ նա վարեցաւ և եկաց ՚ի սուրբ մարդ-
 կութեան իւրում: Այսպիսի սուրբ անարատութիւն էր պատ-
 կեր Մտուծոյ և յՄդամ. հարկ էր նմա պահպանել զայն ՚ի
 ճմարիտ հեղուութեան և ՚ի հնազանդութեան, և գիտել թէ և
 ինքն չէ գերամբարձ բարութիւն, այլ միայն պատկեր գերամ-
 բարձ բարութեան՝ պատկերացելոյ յինքեան: Բայց յորժամ ցան-
 կացաւ լինել նոյն ինքն Մտուած. այսինքն Մհ իսկ, յայնժամ
 անկաւ ՚ի զազբալի և ՚ի զարհուրելի մեղս: Երկրորդ՝ պարտ է
 մարդոյ ճանաչել զանձն այնպիսի օրինակաւ, զին նա ՚ի ձեռն
 պատկերի Մտուածոյ եղեցի ընդունակ անայնն նազելի և բարդ-

(1) Մատ. Գ. 17.
 (2) Եբր. 3:

Պարգևեցեր մեզ զբազում զօրութիւնս, զի զանգուղայան
ուրախութիւն մեր յօգնականութեան ճշմարիտ հոգեկան հան-
գաստեան մերոյ կայցուք ՚ի Վեղ միայն, և զի զկեանս մեր կատա-
րելապէս կարգեսցուք ըստ սուրբ կամայ քոյ:

Բայց ո՞վ ամենասիրելի Լ'ստուած, պատկառել և մեծա-
տրտմութեամբ խոստովանիլ առաջի Վո պարտաւորելմբ, զի կո-
րուսաք զիստաւոր պատկեր Վո սեփական մեղօք մերովք, և զըջ-
կեցաք յամենայն երջանիկ հաղորդութենէ ընդ Վեղ: Երգարե
ոչ միայն ՚ի վերայ այսր ցաւագինս ողբալ պարտաւորելմբ, այլ և
վասն այնորիկ, զի մեք թող տո՛ւաք պատրել զմեզ սատանայի՝
որ նախ մեղաւ հակառակ Վեղ, եղաք հաւասար պատկերի նորա,
որպէս փորձքն ուսուցանեն մեզ և ճշմարիտ Բան Վո վկայէ
զայնմանէ: Ո՛հ որպիսի մեծ մառախուղ գտանի ՚ի վերայ մեր
Վան՞ անմիտք են գործք մեր, հակամիտութիւնք և տրամաբա-
նութիւնք: Ո՞վ որքան թափանցեաց ՚ի մեզ մեղսառիթ թոյնն:
Որպիսի անդունդք կորստեան տեսանին ՚ի մեզ: Որքան չարա-
չար խորհիմք հակառակ Վեղ Լ'բարեցի մերոյ: Վանի՞ ան-
պատշաճ ենք առ ամենայն բարիս: Եւ որպիսի անհանգստու-
թիւն տանջէ և կռփէ զկողմալն սիրտ մեր: Չիք ՚ի մեզ և ոչ մի
ինչ ՚ի բարեացն՝ զոր հաստեցեր ՚ի մեզ. ընդ հակառակն՝ որ
ինչ միանգամ կարէ անո՛ւանիլ չար, այն ամենայն գտանի ՚ի
մեզ: Երգարե կարես Վու մերժել զմեզ ՚ի յաւիտենական
անդունդս. դժօխոց, և զմեզ սպստամբքս մշտնջենաւոր ա-
նիծիւք կապել:

Բայց ՚ի վերայ այսր ամենայնի այլազոք խորհի սիրտ սիրոյ
Վո, ոչ կամիս զմահ մեղաւորի տրտմի սիրտ Վո, տեսեալ զմեզ
զկորուսեալ մեղաւորքս: Սանայնորիկ ՚ի յաւիտենից ողորմեցար և
յաղագս մեր թշու՛ առ մարդկան, զսիրելի Որդին Վո զՏրն մեր
Յիսուս Վրիստոս, սահմանեցեր երաշխաւոր և վրկիչ մեր, ա-
ռաքեցեր զՆա յաշխարհ իբրև հաստիչ երջանկութեան մերոյ,
և պարգևեցեր զՆա յիմաստութիւն, յարդարութիւն, ՚ի սրբու-
թիւն և յազատութիւն մեր, զի ՚ի ձեռն Նորա պատկեցուք ՚ի
պատուիրանագանցուէ, ՚ի պատժոյ և յիշխանութենէ մեղաց.
և վերստին նորոգիցուք ՚ի պատկեր քո Նովա: Եւ մեծաբնե-
ցի վասն այսորիկ յաւիտեան ամենախառաւորեալ անուն քո: Չայր
խաղաղարար՝ մի թողուր զմեզ յաւիտեան ՚ի վիշտս մեր: Փրք-
կեան զմեզ, զարարածս Վո ՚ի ձեռաց թշնամեաց Վոյ և մերոց:
Տ՛ուք

Տո՛ւր Հոգւո՛ւ Քոյ զճճարեա փոփոխութի մտաց և սրտից մե-
 ռոյ . Թո՛ղ մեզ վասն Եփեսոսի զամենայն յանցանս մեր, և զգե-
 ցո՛ մեզ զարդարութիւն Նորա, և գոլով 'ի Նմա, վերստին մար-
 Թացուք լինել բարեհաճոյ Քեզ . Ո՞չ Լոյս Լճային՝ լուսաւո-
 րեան զմեզ . Ո՞չ Իմաստութիւն երկնաւոր՝ ուսն՝ մեզ . ո՛վ զօրու-
 Թիւն Կտուածային, Թափանցեա, կաղաւորեա, սրբեա և տուր
 մեզ խորհիւ Վստուծոյ, Հայր Կտուած, Որդի և Հոգի սուրբ,
 դարձո՛ 'ի Լո՛ւ զմեզօք կորուսեալն . և մշակեա զսիրտս մեր, մինչ-
 դեռ կեանք 'ի Ժամանակս շնորհաց, զի այնպէս պատրաստիցուք
 աստ՝ որպէս կամիս ունիլ զմեզ 'ի յաւիտենականութեան առաջի
 աթոռոյ Վրոյ, զի յարիցուք յաւուր միում 'ի պատկեր Վո, և տի-
 րապէս յագեցուք, յորժամ յուրախական յաւիտենականութեան
 անարատ ընդ ամենայն սրբոց հրեշտակաց փառաւորեսցուք զա-
 մենաստ՛ անուն Վո . ո՛վ Հայր Լու՛ր մեզ վասն Եփեսոսի . Լճն .

Изъ Книги подъ заглавіемъ: Іоанна Арндта о испин-
 номъ Христіанствѣ. часпъ 1. стр 1 .

101. 8. 1. (2)

Տաս դամբանայն Աստուծոյ 'ի պարելիցս Պատմնն Մեքսպուլի
Սոնդայ:

Որդիք Յակովբայ զինի մահունն ծնողի իւրեանց կատարեալ զեօթանասուն աւուրս ողբոց և սգոյ՝ տակաւին չկարէին մեղմել զվշտազնութիւն հոգւոյ և սրբել զվտակս արտասուաց: այլ խմբովն յարուցեալ դիմեն 'ի Վեսեմայ առ շերիմ'նորին: յորիննն զբազմադէտ և զանմխիթար ողբս 'ի վերայ մարմնոյն Յակովբայ 'ի հովտին Մտադայ: և հոծեն զնո անդ 'իծ ԲԵԺ' և սասփի: յոյժ: (I)

Ո՞րդեսէր իտրայէլ նորոյ շնորհաց՝ էանց ամն, յորմէ հետէ չերևիս 'Իռ. բայց ամ վշտաց մերոց տակաւին չանցանէ: Որչափ չաեսանեմք զՔեզ, այնչափ առաւել իմանամք զորբութիւն մեր: Եւն ամենայն՝ որ ծաղկէր և զարգանայր 'ի լինելն 'Քո՝ վհատ լուրք զեկուցանէ մեզ զպակասելն 'Քո 'ի մէջ:

Իսնց ամ սգոյ մերոյ, և մեք հանգոյն զաւակացն Յակովբայ, ելեալ 'ի տանէ 'Քումմէ, դիմեմք առ շերիմը առ 'ի 'Քէն րնալեալ. առ այրն՝ ուր ծածկին անդին նշխարք 'Քոյ: Վիտեմք զի խորին՝ յոգւոց հանութիւնք օրդիական սիրոյ ոչ դարձուցցեն ըզշունչն Յակովբայ. զի ջերմադին արտասուք գոհութեան ոչ ջեռուցցեն զսառնասառոյց մարմնն իտրայէլէ. ուստի և կաթոգինս խանդալատիմք զնովաւ, և կողկողադինս կականեալ կոծեմք 'իծ և սասփի: յոյժ:

Ոչ զաւակք Յակովբայ և եթ սարայածեցան զմարմնով՝ Մնողի իւրեանց, այլ ամենայն տուն և ազգատոհմ Յակովբայ յուր կաւորեցին զնա զոյդ ընդ մեղիադէտն Յովսէփայ: Վորք մի յառաջ երջանիկք, բայց այժմ տրտմազգեաց որդեգիրք անբարբառս իտրայէլի՝ զգացսւք զամենամաքուր մխիթարութիւն 'ի վերտա մեր: Եթէ ոչ բոլոր երախտապարտն Ոռուսաստան, եթէ ոչ ընդհանուր եկեղեցին շնորհապարտ՝ մարմնապէս ի մեզ խոնարհի 'ի համբոյր շերմ: 'Սորա, ասպքէն իւրաքանչիւր Ճմարիտ Որդի Հայրիննաց, իւրաքանչիւր մտերիմ բարեկամ հաւատոյ՝ սրտի մտօք հռաչակից լինի մեզ. հոգեպէս տրտմահաղորդ երևի մեզ: Որքան հեռադոյնս ծաւալէր լոյս իմաստութեան՝ 'Սորա, որքան ընդարձակազոյնս ջեռուցանէր եռանդն հաւատոյ՝ 'Սորա, որքան վե-

(I). Մանգ. Ժ. 19:

բա.

բազոյնս ամբառնայր նա զբազուկիւր, պաշտպանելով հօտի Վսի-
որքան խորագոյնս թափանցէր 'ի ձայն ճմարտուէ յայնչափ ան-
դունգս մոլութեանց մարդկան այնքան անթիւ է սոգատոհմ
նորա. այնքան ընդարձակ է ազգակցութիւն նորա. այնքան անհա-
կառակելի են արժանիք նորա շնորհապարտուէ ամ ազգի մարդ-
կան. Միցնն դարբ, և իբրև զհօր մաքրեցնն զյիշատակ նորա
յանմահութեան. Արդուն իբրև զարձախնի ծաղկեացի: (1)

Ինդ վայր Ազգիպտացիք գաղտնի ատելութեամբ զարհա-
մարհանս յղանան հակառակ գերամբարձ գերդատանի (Յախով-
բայ, Յարեաւ, Յովսէփ կոծել զճնորհ. և նախարարք Ազգիպտաց-
ւոց ընթանան ընդ ձանապարհ հեռի, առ 'ի ազակից լինել պան-
դիտին. Այս ընդ նա ելին ամենայն ծառայչ (Սորաձնի և ծերչ ամենորայ
և ամենայն ծերչ երկին Ազգիպտոցոց: (2) Ինդ վայր թշնամիք հա-
ւատոյ և առաքինութեան անձնամասն լինին գաղտնի նախանձու-
ընդ անսահման փառս անօրինակ Վահանայաստի մերոյոչ հա-
մարձակին չիառաբանել զնա. և ահամայ ձայնակից լինին ընդ հան-
րական ազգից Այկեղեցւոյ և Հայրենեաց: Վարմիցս կախարդք
Ազգիպտական իմաստութեան, սաստեալք սբանչելագործ գաւա-
զանաւ Աորա, արտօնարգինս հռչակ հարին զփառս երկնայինն
իմաստութեան. Սոքն Ապոստոլոյ է այլ: (3)

Իբրնի՞ թէ հաւատ քո՞ Հայր հաւատացելոց՝ այնքան էր
բազոյնս թափանցէր 'ի սիրտս մեր, որքան քաղցրագոյն զմայլե-
ցուցանեն փառք քո զմեր զգայութիւն. Յայնժամ դամբարան քոյ՝ այդ
սրտաբեկ մահարձան որբուէ մերոյ, եղևիցի երաշխաւոր և յարուե, և
ապացոյց չափաւոր գոյուէ մարմնոյ, և անչափ գոյուէ հոգւոյ:

Իստուած հոգւոց՝ զգեցն՝ յերկինս երանելի հոգւոյ՝ Աորա
զանաղոտ փառս քոյ, և 'ի վերայ երկրի կազուրեան զանտի ան-
ձինս մեր անյողողոչ հոգւով բարեպաշտութեան նորա. զի որպէս
հանդեաք մեք 'ի ստորինս այս կենցաղ ընդ հովանեաւ նորա,
նմանապէս զուարճացուք 'ի բարձունս 'ի լոյս նորա:

(1). Սող. զմ. 13:

(2). Սող. ծ. 7:

(3). Այկեց. Է. 19:

рѣчь надгробная. Говоренная ректоромъ Арх. Е.
1813 года. Ноября 11 дня. Москва.

Եւ Գորնէ (Յս) զփիլիպոս, եւ սոյ յնո էն զին էՏ օ

Յովն. օ. 43:

Ետ բազմապատիկ աղաարարութեանց զմերձենալոյ արքա յութեանն Լստուծոյ, յորժամ լուան երկրածինք զձայն բարբառոյ յանապատին և զփրկառիթ հրաւէրն՝ աղաշարէշէ, (1) Ինքն Լստուածային Սարգսպետն երևի ՚ի հրաւէր մարդկան առ ճմարտութիւն և ՚ի կեանս: Ելեալ ՚ի Գալիլիէ, կոչէ զփիլիպոս, և նովա զՍաթանայէլ, զսիշատակեալս ՚ի սերկեանս աւետարանի, և սորա լուեալ զնորհալի հրաւէրն՝ էն զին էՏ, երթան զՏեա Յիսուսի:

Մի թէ առ ձայն Լճամարդոյն միայն է ընդ արք քտան, օպարաստք երթալ զՏեա Լորա ՍՅ չգտան բազումք: Լ. յո ուն կնդիրք, ամ խորհուրդք մարդկան, գրեթէ խառնեալ կան ընդ հողոյ երկրի, և հազն թէ հոգի մի շնաշխարհիկ սլանայ յերկինս առ Բարձրելոյն սթոռ: Սուտի սսէ Գաւիթ. Լայեցա Տէր յերէնց յարեո Տորդան, օրեսունը Եէ էրց՝ որ իմաստան՝ որ ինքրէցէ զԼճօ Քէնիտեան խորհրդան: (2) Լ. յս գուշակութիւն երևի մանուաւնդ յերևիլ Սարգսպետին յՏի: Երևի թէ՛ բաւ է և լոկ տեսութիւն, առ ՚ի սիրել զՅիսուս բոլորով սրտիւ, և անմեկնելի երթալ զՏեա Լորա: Լս է անաղաթիլ ճմարտութիւն, աներեկ լոյս, Որդի Լստուծոյ, Որ էն ՚ի ծոց շօր, ճառագայթ մառաց և պատկեր էութեան նորա, միջնորդ Լճ և մարդկան, բժիշկ տկարաց, կեանք աշխարհի, Բրիստոս, իմաստութիւն Լստուծոյ և զօրութի, կրող ամենայնի բանիւ զօրութեան իւրոյ: միանգամայն ասել Լս է բովանդակ ցանկութիւն և բովանդակ քաղցրութիւն: Օրհնող ճչ սիրեացուք զԲեգ, Յիսուս: Սի Եանցրացա սիրք ծողմարէնդ օշ օրրէն: եւ օրնըօր իւրեանց յանանս զտան: եւ զայ իւրեանց կոփացին: (3)

Պատշաճ եղև նմին իսկ փրկչն գալ, սոյսպէս ասել առ իւրաքանչիւրք, հաւատացունել իսկպպէս զառաջընթաց իւր յերկն:

- (1). Մատ. Գ. 2:
- (2). Մատ. ԺԷ. 3. 4:
- (3). Լ. Կոյ. 7. 10:

ԵՐԵՎԱՆԻ ԿՈՆՍՏԱՆԴՆՍԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

յերկնից 'ի փրկութիւն մեր , և բազմիցս և բազմօրինակս ազա-
 ղակել յականջս նորա, և զինչ իմ. Մհարապետ ժամանակի և յոր-
 պիսի մարդիկ էջ Մտուածորդին յերկնից յերկիր. Քայց պարա-
 իցէ մեզ զարմանալ ընդ խտտարտութիւն Հրէից, կամ անտակ-
 ցիլ անձանց մերոց. Օգր ինչ պարսաւեմք 'ի նախորդս մեր, հա-
 զիւ թէ և մեր իսկ չեմք 'ի նմին մեղաւորք. Տակաւին և այժմ
 հետազօտողն մեր Յիսուս՝ կոչէ բերանով թագադարդ Սարգա-
 ըէին, Որքիս Տարգման՝ մինչս յերբէ կստատեբբս. Ընդիք սիբէս զնոն-
 րոսիւնն և խնդրէս զստուեիւնն. (1)

Մինչև է լսեալ չափ երկայնմտուեն Մտուածոյ փութասցուք
 ունկնդիրք, բժշկել զվէրս մեր, երթալով առ բժշկարանն, և
 հրաժարեալ յաղմկէ ունայնութեանց ախարհի, ու զիցուք ան-
 ձանց մերոց, և անսասցուք կոչողին զմեզ Մտուածոյ. Եւ մանա-
 ւանդ այժմ 'ի մուտս մեր յասպարէզ պահոց, պարտ է լուծունիլ
 'ի կապանաց ախարհի, և ժուժկալուժեամբ խտտեմեալ զձայն
 բարբառոյ զգայարանաց՝ 'ի խորոց սրտի խօսել է Մտուածոյ զփր-
 կութենէ մերմէ. Մպարէն առաջնորդուէ բանին Մտուածոյ մի-
 ջամուլ լեցուք, թէ զնորք Մտուած կոչէ զմեզ 'ի փրկութիւն,
 և որպիսի ճանապարհ կայ մեկ առաջի Քրիստոսնէին. Յի պան-
 օխտութեան, որ խարդաւանէ զգայութիս, որ 'ի կորուստ մա-
 նէ զհոգիս, մտացաք զերկնային հայրենիս մեր. Ուստի Մխիա-
 խնամութիւնն, որ հոգայ զմարդոյ սահելոյ 'ի ճշմարիտ ճանա-
 պարհէ, և 'ի նմին իսկ ժամանակի, յորժամ սոյն սա ծանրացել
 երկրաւոր խորհրդովք՝ նիրհէ յեզեր անգնդոց, 'ի կիր ածէ զբաշ-
 մազան հնարս՝ առ 'ի զարթուցանել զնա 'ի քնոյ մեղաց. Այնքանի՛
 էճ ես, ասէ Աբծոնայե Տէր. ոչ իմի՛ զմե՛ս ամպարչոին. որդէս զբաժնաւ
 և զիեալ նորս. (2) Քարութիւնն Մտուածոյ, որ կոչէ զմի՛ յուզոյից
 'ի գոյ, և մանաւանդ անեզրական Սէրն՝ յայտնեալ յարարուե-
 մարդոյ, որ բւեռեցաւ 'ի խաչափայտին, յաղագս ազատութեան
 մերոյ, և որ աղօթեացն և ս վասն խաչահանուճաց իւրոց, մար-
 թասցեն արդեօք ցանկալ վասն մեր այլ ինչ, բաց 'ի կենաց և
 յերջանկութենէ. Եւս փրկառիթ բարերարութիւն և այս սէր
 Մտուածոյ հզօր իբրև զմահ, երևի 'ի բազմազան և 'ի բազմապա-
 տիկ կոչս նորա զմեզ 'ի փրկութիւն.

Ու հայելով 'ի յամառ գիմադարձութիւն մեր, Մտուած
 եր.

- (1). Սող. Գ. 3.
- (2). Եւս. Գ. 27. 11.

երբեմն մեղմ, և երբեմն սպառնալի ձայնիւ, կամ ինքն անմիջապէս, իբրև զխիլիւպոս, կամ 'ի ձեռն այլոց, իբրև զԱլաթանայէլ, յայտնէ մեղ զուրբ կամս իւր: Եւ այս և այն կոչումն Մ. Ս. կատարի 'ի ձեռն կենդանարար բանին, որ չէ մեզս խօսի ներքուստ և արտաքուստ: 'Ի մարդիկ' որոց գերադոյն զորութիւնք մարբեալք են առաւելապէս և հոգին առաւելապէս վերառեալ և յառեալ կայ առ Մ. Ս., այս շնորհալի բան լսելի լինի 'ի հոգւոջ' անմիջապէս: Սոյնորինակ խօսեցաւ Մատուած առ Սոյ, որ էր արդար և կատարեալ 'ի հանրածաւալ մոլորութեան ժամանակացոց իւրոց: Եւ յայտն գոչեաց Մ. Ս. առ Մարահամ' Եւ յերէրէ գոմէ, և յալֆէ գոմէ, և 'ի գոմէ Հօր գո, և էջ յերէր, զոր զաղից քեղ: (1) Եւ յայտն յուաւ Սոլիսէս զձայն Մ. Ս. 'ի մորենեոյ նմանապէս խօսեցաւ Մ. Ս. 'ի սիրտս Սարգարէից, չէ այսու ձայնիւ նուաճեցան Մարաբեալք, և ոմանք 'ի սքգ' դաստիարակեաց Մ. Ս.:

Իայց որովհետև այս վեճակ հոգւոյ յաղագս մեծի մասին մարդկան կամ անտանելի է կամ դժուարիմաց, քանի շնորհար ճարդ ոչ ընդունի զհոգւոյն Աստուծոյ, (2) վասնորոյ իմաստութիւն պատկերացոյց զայս բան գրօվք և հնչմամբք առ 'ի ներգործել ոչ միայն 'ի ձեռն ներքին մարդոյն յարտաքինն, այլև 'ի ձեռն արտաքնոյն 'ի ներքինն: Եւ յայիսի օրինակաւ Մատուած, զիջեալ 'ի տկարութիւն մարդկան, յորժամ աքբա սկսան ծառայել զգայուն' մարմնացոյց այսպիս ասել զբան իւր 'ի գիրս, և այնուիկ խօսի ընդ մեզ Հոգի և զորութիւն' պարունակեալք 'ի նմին յայտնեն մեզ զուրբ կամս 'Իորա, յորժամ կամ մեք ուսանինք զգիրս' կամ խոնարհեմք զլսելիս մեր յունկնդրուի յայլոց բանին Մատուծոյ պղայապէս արամադրութեամբ սրտի: Եւ ասն զի Մ. Ս. զխորհուրդս արբայութեան իւրոյ և զինաստութիւն իւր ծածկեաց յինասանոց և 'ի գիրսոց' էին, և յայտնեաց պղայոց' (3) վարեաց լոկով հաւատով և անմեղութեամբ սրտի: Եւ զեւրդ խօսի Մ. Ս. ընդ մեզ 'ի գիրս: Եւ իցոնք Ասայեայ. Սանիդիք լերուս ինչ' և ինչին 'ի Բարուսեան ան ինչ ինչ: (4) Բաւեաարանի տեսանեմք մեք զՄ. Ս. որդիին, որ կոչէ առ ինքն. Եւ ինչ տալիս ան զտաղմեաց և Բեռնատարք' և էս կանգնացից զքեղ: (5) Եւ այսպէս խօսի չէ մեզ Մ. Ս.

- (1). Եւս. ԺԷ. 1.
- (2). Եւս. Մ. Ս. Բ. 14.
- (3). Եւս. Գ. 21.
- (4). Եւս. ԺԷ. 3.
- (5). Ս. Եւս. ԺԳ. 28.

ԳԼ
 (1)
 (2)

գրուիք, ուսուցանելով մեզ զխորհուրդս հաւատոյ, և առաջն դնելով զայրտաւորութիւնս առ Մատուած, առ ընկերն՝ առ անձինս մեր: Այստակ ամ իրիք՝ զոր միանգամ քարոզէ մեզ Վիրն, է դարձուցանել զմարդն՝ ի շաւիղ ճշմարտուէ՝ ուստի մարթ է անուանել զնա հայելն իրաւանց Մատուծոյ և պատկեր ամա հաճոյ կենաց, Մատուած՝ որ մտիթարեաց զորինազանց նախահայրն խոստմամբ յաղթական զաւակի կնոջ. որ եցոյց զձեռն իւր պատուհասիւ առաջին եղբայրասպանի. որ վարձատրեաց զբարեպաշտութիւն Անովջայ, անձաշակ պահեալ զնա ՚ի մահուանէ. որ ազատեաց զարդարն՝ Այ ՚ի ջրհեղեղէ. որ առաջնորդեաց Մահապետացն. որ հովանի եղև խորայելն. որ սքանչելագործէ ՚ի Քատաւորս ժողովրդեանն Մատուծոյ. որ ծանուցանէ զկամս իւր ՚ի ձեռն Մարդարեից. որ բարերարէ և պատուհասէ. հուսկ յետոյ իջեալ յանդուսդս նուաստութեան, որպէս տեսանեմք զնա ՚ի Վիրն, երևի թէ առատապէս խօսեցաւ առ մարդիկ, խրախուսեալ զնոսա ամ իւրիք առ փրկութիւն: Քայց զնոջ ասեն աշխարհասէրք ցկոչոցն զնոսա ՚ի փրկութիւն: Ոմն պատասխանէ. Ապարի զնեցի. և հորջ է ելանել և փետոնել զնա. աղայն զնա զիս հրաժարեալ: Ա մեան տէ. լուծս հինգ՝ եղանց զնեցի. և երկամ զորչել զնոսա. աղայն զնա զիս զիս հրաժարեալ: Ա մեան տէ. կէն ամի, և վնէ աշ կորեմ գալ: (1)

Ահա այսպէս անսամբ ձայնի Մատուծոյ, որ կոչէ զմեզ ՚ի փրկութիւն: Ալ զնոջ յայնժամ տունէ Մատուած: Աս փախոխէ մի միայն զձայն իւր և վերստին կոչէ. Քանզի սեփական է նմա այնպիսի դժութիւն առ ապերախտ և առ կուրացեալ մարդիկ, զորպիսի և մարդ չունի առ ընկերն իւր: Տէր, ո՞վ է ճարտ, զի յիջնս զնա, կամ որքի ճարտոյ՝ իւր այց տանին դու նմա: (2) Ամաստութիւն Մատուծոյ՝ անխոնջ ՚ի գիւտս հնարից դարձի մարդոյ, տեսեալ թէ առ ՚ի կոչ նորս չէ բաւական լոկ գրուածն, անգիր բան նր յունկնդրութիւն ամենեցուն, ՚ի նմին իսկ ժամանակի ՚ի կիրածէ զայլ լեզու՝ առաւել զգալի և ազգու յաղագս խտասարտից, բան զտառս և զհնամուսնոս: Քայց ՚ի բանէ, որ խօսի ՚ի հոգւոյ և ՚ի գիրս, մեք լսեմք զձայն Մատուծոյ ՚ի բնութեան, յընթացս կենաց, և վերջապէս ՚ի խիղճս մտաց:

Ապրտուած խօսի ՚ի բնութեան օգնպէս փոփոխութեամբ, որք բաւ

(1). Գ ա-ի. Ժ. 18. 20.
 (2). Ս-ի. Ե. 5:

բողեն կամ զբարկութիւն Նորա, կամ զբարեհաճութիւն . որք
ազգեն մեզ զկամս Մտուծոյ՝ և ստիպեն կամ ծառայել Նա եր-
կիւղի՛, իբրև դատաւորի . կամ օրհնել զՆա, իբրև զտու՛նը ամ
բարեաց: Մարեխառնութիւն օդոյ և վնասաբեր հնչումնք հողմոյ,
կենարար անձրև և երաշտութիւն, բեղմնաւորութիւն և ամու-
թիւն երկրի, սով, երկրաշարժութիւն, պարականոն տօթ և ցուրտ,
հեղեղ, և ամ անսովոր յայտնութիւնք՝ ՚ի կարգի բնութեան՝ են
ձայնք Մտուծոյ, որք մարդեն զմեզ ՚ի փրկութիւն: ՚ի հանգա-
մանս կենաց, որ տնօրինի վերին Տեշուութեամբ՝ խօսի Մտուած
ընդ մեզ խելամուտ առնելով զմեզ մասնաւոր և ընդհանուր թրջ-
ուճառութեամբք՝ կամ յաջողութեամբք: Սրբոյմունք և հանգար-
տութիւն, պատերազմ և խաղաղութիւն, անկարգութիւն և բա-
րեկարգութիւն ՚ի մարմնս հասարակութեանց, անկումն և բա-
բօրութիւն թաղաւորութեանց, ախտք և առողջութիւն, առա-
տութի բարեաց և պակասութիւն, հարստութիւն և չքաւորու-
թիւն, տարածամ՝ մահ՝ կամ երկարակեցութիւն, թշուճառ՝ կամ
երջանիկ վիճակ ամենեցուն և իւրաքանչիւրոյ, վերջապէս ամ
անքննին դիպուածք ցուցանեն մեզ և քարոզեն զշաւիղս՝ Վախա-
խնամութեան, որ տնօրինէ զամ՝ ՚ի մերս շինութիւն: Մաց յայս-
մանէ ՄԾ խօսի ՚ի խիղճս մտաց: Արժամ մարդն՝ պարտասեալ
յրնդունայնութիւնս, աղմկեալ ՚ի խորհուրդս իւր և ՚ի զգայու-
թիւնս՝ զգայ զլուհուրելի դատարկութիւն իմս ՚ի սրտի իւրում,
և ծանուցեալ զանձն իւր՝ գտանէ զինքն յողորմ վիճակի, մեր-
ձեցեալ առ կորուստ. յայնժամ տեսեալ զինքն ՚ի վերայ անդնդոց
արտասուճազինս հառաչէ առ Փրկին, Տէր՝ քրիստոս զիս, զի կորնչիմ: (1)
Եւ յբան բազմազան և բազմօրինակ հրաւիրանաց ՚ի փրկութիւնս,
պատշաճ է մեզ ուշադիր լինել և ունկնդիր այսոցիկ փրկառիթ
բարբառոց: Ս՛ի բաղմիցս ՚ի սուրբ գիրս կրկնի բանն. Սբ առնի
ախո՛ն լսելոյ, լսե՛նցի: (2) ՄԵ ՚ի լսել զբարբառ Մտուծոյ, պարտ է
խնուլ զպահնջս յամենայն իրաց՝ զոր ասէ մեզ աշխարհ, մար-
մն և սատանայ, և խալիանել յանձինս մեր զամենայն ազա-
ղակ զգայականութեան, որք մղեն զմեզ ՚ի ճանապարհ մոլորու-
թեան և անօրէնուէ: Յս կոչէ զմեզ զՏեո իւր. պարտ է զճանա-
պարհ Քրիստոսին, զնեղն և զանձուկն, զճանապարհ հեղու-
թեան, զանձնօրացութեան և զխաչի: ՄԵ՛ն ոչ կամ զմե՛ն ի՛մ գու-
ուրացի՛ զանձն. և առցի՛ զիս է իւր. և եհնցի՛ զին ի՛մ: (3)

(1). Մատ. ԺԳ. 30.
(2). Աւդ. ԺԳ. 2.
(3). Աւդ. ԺԷ. 24.

Օրհն
(1)
(2)

Օրնչ նշանակեն Մճային բանքս. Էլ զնի իմ: Յիսուս խօսի ընդ մեզ. դուք յառաջագոյն ընթանայիք ՚ի ճանապարհ գոյթակզութեան. այսորիկ ճանապարհք մղեն զձեզ ՚ի կորուստ: Իս եմ ծանապարհ. (1) զհետ երթայք օրինակի վարուց իմոց, և լծէ կարիցէք՝ և մահոճանս. Օր օրինակի երգու ես յեղ, զի որդէս ես յեղ արբի. և դուք նոյնպէս տանիջիք: (2) Լս յա ճանապարհ անցի զձեզ ՚ի ճշմարտութիւն և ՚ի կեանս. Չիք փրկութիւն առանց Վրիստոսի. Լս զնի այլով եւիք փրկութիւն: Օր ոչ տեսն այլ գոյ ՚ի ներքոյ երկնոց քառեալ ՚ի Տարդիկ, սրով արժան եցի նեալ մեզ: (3) Լս հեշտութիւնք աշխարհի, որք մեկնեն զմեզ ՚ի Յնի, մերձեցուցանեն ՚ի կորուստ: Ուստի արհամարհել զաշխարհ, կամ գոնի չլինել ՚ի կապանս նորա, առ ՚ի անխափան երթալ զհետ Հանդիսագրին մերոյ, է փրկաւիթ պարտիք մեր: Ուժ Ծի ծանր է և հոգեկորոյս: լուծ Յնի լծեւ և բարի ույ Հաւաստէ մեզ ինքն ճշմարտութիւն. Լու՜նք զլուծ իմ ՚ի յեղ, և փոյիս կանգիս անցանց յերոյ: (4)

Թաղում Վահատակք են դրոշմեալք անո՛ւամբն Յնի, որք լը երևութիւն ընթանան զհետ խաչեցելոյն. բայց սակաւք է, որոց հպի լուծն Յիսուսի. սակաւ ևս են, որք զայն բոլորովն բառնայցին յուս իւրեանց. Վնալ զհետ խաչեցելոյն, նշանակի նմանիլ վարուց Վորա, որ է պատկեր գերամբարձ առաքինութեանց. Սուրն Յիսուսի, յորում շողկաց ընկողմանիլ Վա, որոյ աթոռն է երկին, և երկիր պատուանդան, բարոզէն զսորին հեզութիւն Վորա. ուստի առաջին քայլ մեր զհետ Յնի պարտ է դրոշմեալ լինել խոնարհութեամբ. Մճամարդն նո՛ւաստացոյց զինքն, մինչև գնիլ ՚ի մտուր. ապաքէն արժանիցի հողեղէն մարդոյ ծանրաբեռնելոյ մեղօք և գլորելոյ ցոյրնչութիւն, ամբառնալ հպարտութեամբ մինչև ցերկինս. Վտպատէ հ հետևողաց Յնի լինել վեհագոյն քան զՄճային իւրեանց Վաւճնորդ. Որ Բորչրոյցոցանէ զանչն. խոնարհեցի. և որ խոնարհեցուցանէ զանչն, Բորչրոյցի: (5) Խորին նուաստութիւն մեր, որ ստիպէ համբուրել զմտուրն Յնի, է առաջին աստիճան սանդղոց, որ ամբառնայ առ պատուանդան աթոռոյ Վառինն՝ շրջապատելոյ պարուք հըրեշտակաց:

- (1). Յովհ. ԺԳ. 6.
- (2). Լուկ. ԺԳ. 15.
- (3). Վարժ. Գ. 12.
- (4). Ուո. ԺԳ. 29.
- (5). Վաւ. ԺԳ. 11.

Լսու
 (1)
 (2)
 (3)
 (4)
 (5)

Մտորդին յամ ժամանակս երկրաւոր կենացն կրէր զնաչ
 ասկայր վշտաց, տանէր ամենայն հալածանաց 'ի մարդկանէ և 'ի
 հոգւոյ չարին. Օ կերպորանս ծասայն տաւալ, լեռ, հնազանդ ճակոս շահ
 և ճակոս խաչի: (1) Եւ 'ի խաչափայտին աղօթեաց վասն թշնա
 մեաց մերոց: Օ այս օրինակ համբերութեան Փրկչի, նուճաստուե
 և անթարգման սիրոյ և մեզ պարտ է սեփականել մեզ: Փրկա
 ախթ է համբերել և չարչարել ի Յիսի. Որ համբերեց 'ի սպաս,
 կեցցէ: (2) Հուսկ ուրեմն Յիսի եթող մեզ օրինակ մահուան. եթէ
 'ի Վիս մկրտեցաք, 'ի մահ անդր նորա մկրտեցաք: Գողգոթայ է
 ճանապարհ երանակցուե ընդ Վրիստոսի: Գլուխն մեր Վիս
 զկնի բազում վշտաց արձակեալ զվերջին շունչն՝ խոնարհեցոյց առ
 մեզ զիշապտակ գլուխն իւր վնի, իւր զի ընկալցուք մեք 'ի մեզ
 զպտակն նորա: Բարբէն վայել իցէ անդամոցս այսր բաղնաչար
 չար գլխոյ հեղձնու և մեռանիլ 'ի զեղխութիւնս և 'ի գգուանս:
 Մարդ շնորհազարդեալ և յանձնեալ զինքն 'ի կամս Բստուծոյ,
 տեսանէ թագաւորեալ յինքեան զիցն Բստուծոյ՝ որով պատ
 րաստի 'ի մահ վասն Յիսուսի. աղաղակեալ ինդամ 'ի չարչարանս.
 զի ինչ կեանք Վրիստոս է, և ճեռանին շահ: (3) Բայց մեք 'ի խորհիւն
 անգամ մի բեւեռել զմարմին մեր ընդ Յիսուսի, 'ի տարակուսանս
 սարսափիմք և պատրաստիմք ի Աետրոսի երիցս երդնու և առ
 ջի աղախնոյ, որ է մարմին մեր. Եւ ոչ գիպեմ զայն: (4) Բառն է
 վասն հոգւոյ մահ խաչի ի վշով, որ մեկնէ զմեզ յամ Եէ և
 յանձնէ. բայց նա զուարճաւթ է և կենդանարար վասն հոգ
 ւոյ. քանզի թագաւորեցուցանէ զնա ընդ Յիսուսի:

✕ Վրիստոնեայք. մեք առ մկրտութեամբ աւագանի հրաժա
 րեցաք 'ի թշնամոյն Բստուծոյ հանդերձ ամենայն գործովք
 նորա, և երդուաք հանդիսաբար երթալ զհետ Յիսուսի: Եւ
 տակաւին մինչ ցայս վայր և 'ի Գիրս և 'ի բնութեանս, և յանցս
 կենաց, և 'ի խիղճս մտաց մերոց աղաղակէ առ մեզ: Եւ այս զին ին
 Բայց արդեօք բազումք զհետ երթան շնորհալի ձայնի նորա:
 Սակաւ մասն գնեցոց արեամբ Մտորդւոյն, փոխանակ նեղ և փշոտ
 ճանապարհին, որ ամէ 'ի կեանս, գնայ զայն և զզուարճացու
 ցիչ ճանապարհն, որ տանի 'ի կորուստ: Եւ քանի թէ ունէաք մեք
 գոնէ զհեծութիւնս՝ որ բարեխօս լինի վասն մեր առ Բստուած,
 և

(1). Փիլիպ. ք. 7.

(2). Սաբ. 1. 13.

(3). Փիլիպ. ւ. 21.

(4). Սաբ. 1. 72.

և զարտասուս առ ՚ի որդալ զանմտութիւն մեր. Դարձցուք ՚ի
 հեռի աշխարհէ զզմամբ առ Հայրն երկնաւոր. երթիցուք զհետ
 Խաչելոյն խորին հեղութեամբ և խաչին մերով. Բայց որովհե-
 տև տկարանայ մարմին մեր յայտմ ճանապարհի, Դու ինքնին
 Անուս, ձգեա՛ զմեզ զհետ Ք. զե բարձի է մեզ մերձենալ առ
 Քեզ. առանց Ք. ան ուրեք կորուստ է. ընդ Քեզ դրանա
 և Դողգոթայ. Ամէն.

Ստորագրեալ յաշտերբէ Ս էյերբրդ Դաստանի Բովհաննէ Երմազան
 էան Ստորանեանց. ՚ի 1827. է Տիեռ.

Из Книги подъ Заглавіемъ: Собраніе поученій. со-
 чиненныхъ С. П. бургской Духовной Академіи сту-
 дентами. . . томъ I. спра. 49.

Москва. 1819. Въ Синодальной типографіи.

Բան յեւ Կարաբան Տաւրապոլսոն ՚ի վերայ ասպունի ՊԵՏՐՈՍ
 Մեծի, յորժամ ՚ի պարսուսեան Տաղիեայ Կառահանդեան Ոռոսաց զՆա-
 ախուսմբն Օսմանաց յեւ ըջիպեղագոսն Գամի 1770 Յունիսի 24 :
 Աւացեալ յաստիկայուսեան ԵԿԵՏԵՐԻՆԵՆԵՅ Երկրորդի
 Կայսրահայ Ոռոսաց ՚ի Մայր Եջիպեղ Վախաւոյ Պէտ-
 րոսի և Պողոսի ՚ի նմին տի ՚ի 15 Սեպտեմբերի ՚ի Պըտպոլն Արեւիկե-
 Կոպուէ Սոսիոլայ :

Եթէ յիշատակ առն արդարոյ պարտի լինել յաւերժա-
 կան գովութեամբք ըստ բանից Հողւոյն Սրբոյ, ապաքէն Հա-
 մախմբեալ մեր յայս տաճար սրբութեան ոչնչ զառաջինն կա-
 թեմք սլառիկերացուցանել, առ ոչնչ լեզուի մերում վայել է մե-
 ծագոյն ներբողն՝ բերիլ, եթէ ոչ առ Հիմնադիրն Տաճարիս
 և Թաղաւորեալ քաղաքիս, առ ՊԵՏՐՈՍՆ, ասեմ, անոճամք
 վառաշուքն, դործովք Սեծն, առ ճշմարիտ Հայրն Հայրենեաց :

Ըստանօր տեսեալ ուրուք զպատրաստութիւն սրտառուչ
 նոճիրանաց և զծուխ զհարբերուն մերոյ Մանս այսմիկ՝ կարէ
 սքանչացեալ հարցանել. զի՞նչ պատճառ խրախուսեաց զմեզ առ-
 սերկեանս յատուկ օրհնաբանութիւն Մանս՝ դր անուն չկարէ
 մատնիլ ՚ի կիրս մոռացութեանս : Եթէ մեք լուսցուք, քարինքս
 աղաղակեսցեն : Եթէ մեք լուսցուք, աղաղակեսցեն զՍմանէ պա-
 րիսաք քաղաքիս և անթիճ մնացորդք դործոյ ձեռաց Սորա. բան
 զի ո՛ւր և դարձուցուք զգէմս մեր՝ ամենայն զսկիզբն ՚ի Մա-
 նէ ունի. ամենայն է պտուղ Սորին հանձարոյ և լուսաւիայլու-
 թեանս : Եւ եմոյժ ՚ի Հայրենիս մեր զարոճեստս և զմակացու-
 թիւնս : Չեղք Սորա բացին մեզ զվարագոյրն առ ՚ի տեսանել
 զհանգամանս աշխարհի, և Թափանցեալ յայնոսիկ՝ նախատե-
 սանել զամենայն խորամանկութիւնս հալածակորդաց : Երիւ-
 կան հոգի Սորին ամ զղինճորութիւնն ՚ի սոյն վիճակ, յորում
 մեք այժմ տեսանեմք զնոյն, և խնդամք. յորում այժմ տեսա-
 նէ զնոյն աշխարհ, և հիանայ : Եւ Սորա եբաց մեզ զգանձօ
 երկրի և փարթամացոյց զմեզ : Եկեղեցին իսկ զինքն շնորհապարա
 խոստովանի Մա. քանզի ՚ի Մմանէ ընկալաւ զնոր լուսաւիայլու-
 թիւն : Եւ այս ևս՝ որ ՚ի տեղուջէ աստի քարոզեմքս, և այս իսկ՝
 է պտուղ Սորին հանձարոյ. համառօտ ասացից. զամենայն՝ զոր
 տեսանեմք և զոր երեակայեսցուք, կամ եգիտ ՊԵՏՐՈՍ, կամ
 հաստատեաց, կամ հիմնեաց, կամ պատճառեաց : Եայս-

Յայրան փառաւոր գործս՝ Նորա և 'ի դերորինակ երախտիս Հայրենեաց անխարկեալ կարիցէ՝ արդեօք Ռուսաստան ցայն վայր մուսանալ զինքն, մինչև ոչ փառաբանել զօր ամենայն զանուն ՊԵՏՐՈՍ և Նովալ ոչ զուարճանալ յամենայն դիպուածս: Եւ յարդ զինչ խրախուսեաց զմեզ առ սերկեանս յատուկ օրհնաբանութիւն անուան Նորա:

Եւ յամ հետաքննին հարցունձոյ պատրաստ կայ պատասխանին: Մեծն ՊԵՏՐՈՍ յարուցեալ է 'ի Մեծուհի Յաջորդի Էւրու՛մ Աբրիորդն ԵԿԼ՝ՏԵՐԻՆԵՆ՝ քանզի ոչ կարէ առաւել կերպարանիլ բնութիւն անձառիպ հոգւոյ ՊԵՏՐՈՍ, քան որ փայլէ 'ի մէջ Ինքնակալուհւոյս մերոյ: Օգործս որովք Հայրենիք մեր փառաւորին զարդիս՝ մարթ է ասել, կամ յարուցեալն ՊԵՏՐՈՍ, կի՛բնակեալն 'ի մէջ ԵԿԼ՝ՏԵՐԻՆԵՆ՝Յ հոգին ՊԵՏՐՈՍ գործէ:

Բարեպատեհ ժամանակի թողեալ զթու՛ումն ամ գործոյ Նորա՝ ընձն հարցուք դմնեա համառօտի՛ւ զարդի փառաւոր պատերազմական անցից. զանցիցն ասեմ՝ որք զաշխարհ դղրդեն, իսկ զՌուսաստան ստիպեն հեղուլ զարտասուս խնդութեան: Հարունձք՝ որովք խորտակին եղջիւրք ամբարտաւանն լուսնոյ՝ արդէն հաչակեալք են ընդ ոլորտս տիեզերաց: Օրնու՛րութիւնն՝ 'ի ՊԵՏՐՈՍ՝ կարգեալ, ԵԿԼ՝ՏԵՐԻՆԵՆ՝Յ կառավարեալ՝ անպարտելի ձայնի: Եւ մենայն արհաւիրք՝ որք ըմահկանացուս սրտաբեկել կարեն, նոցա լինին առիթ առաւել խրախուսի քաջութեան: Խրաքանչիւր շարժունձ նորա զնոր հանդէս գործէ: Սովորոյթ է լեալ Ռուսաց չթողուլ զհետս իւրեանց առանց փառաց. քանզի ձեռք նոցա են իբրև երկաթիք, բազուկք պղնձիք, լանջքն անդամանդեայք և հոգի գիւցազնական: Ռուտի չէ պարա միշտ զթշնամին մեր տկար համարիլ վասն չհանդուրժելոյ նորա ճակատամարտիլ ընդդէմ այսպիսի զօրութեան և 'ի փախուսան աճապարելոյ. քանզի պարծանք է երբեմն և 'ի քաջացն պարտիլ:

Եւ յզինչ և իցէ՝ փառք յաղթութեանց փողով մեծաանգաղար ընու զսերիս մեր: Եւ ևս աւարտեալ՝ այսպէս ասել զմի հանդէս, ստիպիմք սիտանիլ զայլ: Նոր լուր: Օրնչ: Եւ յամ թշնամին յաղթեցաւ, վանեցաւ. Ռուսք տօնախմբեն, զի առեալ զաւար բազում՝ տիրեցին բանակին և 'ի նմին վերերդեն Ըստու՛ծոյ

Տոյ զերգ գոհութեան, Սուանին առ մեզ դրոշուիք, և ահա բազմութիւն նոցա է ակն յանդիման աչաց մերոց. նշանք արուեստ և վատութեան. վատութեան՝ հակառակորդաց արութեան՝ վնասնորութեանց մերոց:

Այնմ էր ինձ յայս նիւթ քաղցրախորժ ընդարձակել զքանս իմ, բայց այն ձգտի ահա՛ առ այլ առաւել մեծաշուք և սիրալի նպատակ: Երեստակեալ մեր՝ ՚ի սկզբան զգործս ՊԵՏՐՈՍԻ՝ անցաք լուութեամբ զսկերճափառ գիւտի՛ մասց Վորա և փութաջանուե՛ն. զգիւտի՛՛ որ Վա միայն է սեփական. զգիւտի՛՛ քան զոր ոչ գոյր ինչ և՛ Վա իսկ հաճոյագոյն և ուշադրութեան Վորա ճահաւորագոյն: Վիւտս այս է նաւատորմիղ Սուսաց: Յայտ է՝ թէ Տէրութիւն մեր յամենայն կողմանց շրջապատ է ՚ի ծովուց և ՚ի դրացեաց, որք ծովուց այնոցիկ իշխէին: Սուսք ըստ անբախտութեան ժամանակին այնորիկ առ այս հայէին անփոյթ աչօք: Օրովաբնացութիւնն անգլտեղի էր նոցա կամ երկիւղալի: Եւ՛ յորժամ մեք այսօրինակ նիրհէաք, թշնամիք ակնկառոյց վնէին այնմ հոգեզուարձ ինդամտութեամբ և վարանէին՝ թէ մի գուցէ զարթիցուք մեք:

Եւ յս հարկաւոր դիպումս՝ ոչ կարաց թագիլ ՚ի լուրջ աչացն ՊԵՏՐՈՍԻ: Եւ՛ զի՛նչ է անկարելի ինքնակալի իմաստնոյ, Եւ շնատասիրի և Սերեցելոյ՝ ՚ի ժողովրդեն է իւրմէ: Վախախնամութիւնն Մճոյին՝ որ գէմ էր եղեալ փառազարգել զՍուսաստան, ետ Վա զառիթ տեսանելոյ զնաւակ իմն փորրիկ, որ պահպանի յայսմիկ տեղուջ և է արժանի մշտնջինաւոր պահպանութն. յայսմանէ՛ ՚ի լայնածաւալ միտս ՊԵՏՐՈՍԻ՝ ծնան մեծամեծ խորհրդածութիւնք: Սկիզբն արար կազմել զծովային գնացական ամրոցս, և նորօք սահմանեաց զմեծ նաւատորմիղ Սուսաց. զմեծ՝ ոչ միայն թո՛ւովք նաւուց, այլ զմեծ՝ և զօրութեամբ և փառօք: Բանցի ՚ի մանկութեան իւրում, այսպէս ասասցուք, յողթահարեաց և զայնոսիկ, որք ՚ի վաղ ժամանակաց հետէ այսօ՛ւսիկ փառօք գեր ՚ի վերոյ պարծէին:

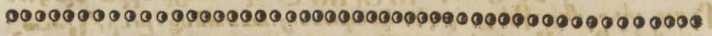
Բայց զարթիւր աստանօր, ինքնակալք Սեճ, Հայր Հայրեհեաց մերոց. զարթիւր և հայեանց ՚ի քո դիւտ սիրալի՛ որ կայ անծախ ՚ի ժամանակէ, և փառք նորա չէ նսեմացեալ: Օարթիւր և վայելեան զպտուղս աշխատանաց քոց: Նաւատորմիղն ՚ի Բէն կազմեցեալ, չէ՛ այժմ՝ ՚ի վերայ Սեաւ ծովուն, չէ՛ ՚ի վերայ հիւսիս.

ապին Ալիանտի, որ է ապա, 'ի վերայ Մշերկրական ծովուն,
 'ի կողմանս արևելեան Լորշպեղադոսի, առ պարսպօքն Կոստանդ-
 նուպոլսի, այսինքն յայնտակ տեղես՝ յորս Գու բազմիցս յառէիր
 զաչս Բո, և կամէիր նուաճել զամբարտաւանն Ռիզանդիա, Ու-
 թէ, որքան Բյոզ, Մճճ ՊԵՏՐՈՍ զուարճանայր սիրտ՝ եթէ...
 Բայց լուր, մեք Բեզ որպէս կենդանոյ աւետմք. լուր, Նաւա-
 տորմիզն Բոյ Մշերկրադոսի՝ առ եղերք Լսիոյ 'ի սպառ կոր-
 ծանեաց զՕսմանցոցն Մաւահանդէս, Բարձրաթաիչ արծիւք
 Բուսաց տնտեսութեալնուն անուամբ Բով զամենայն Բրեւեւ
 և աճապարեն յանդիման կալ պարտպացն Ռիզանդիայ, Ե. յս-
 ունիկ փառաւոր դիպունձով զուարճացեալէ Բոյ Հայրենիք մա-
 նաւանդ Օծելուհի Տրաւն, ամենասիրելի Լճգական Բոյ Որ յետ
 Լատուծոյ զայս յաղթութիւն Բումի ընծայէ անուան. և զմեզ
 զվաւակս իւր կացուցեալէ յանդիման երանելի նշխարաց Բոց
 փառաւորել զանուն Բո. և յանուան Բում՝ փառաւորել զառա-
 քինութիւն. և յառաքինութեան՝ օրհնաբանել զնոյն ինքն Լճ.
 Ի որ ձայնարկութեանց մերոց առ Բեզ, Եւ մանաւանդ Գու
 Տէր Լճ Հողոց և ամ մարմնոց. հանգո՛ 'ի ծոց Բո զսիրելցեալն
 'ի մե՛ն զհոգե ՊԵՏՐՈՍ և 'ի յաւիտենական խնդութեան
 զուարճութիւն հանդիսիս զգալ նմա բարեհաճանց. Լճն,

- (1) 1850
- (2) 1851
- (3) 1852
- (4) 1853

Բան սասցեալ 'ի վիճարէս ԼԼ քիճմանդրեպէ 'ի քաննըրորո շարրորո շա-
քոնու զինն յնոնէին. յետ իտարման քառասնօրեայ մեռելադաշտօնի 'ի յե-
շտոսի հոնգոսցեալ ԼԼ զէ քանդր Ստրոզանով Կոմի : Յամբ 1811 Նո-
յեմբերի 5 . 'ի . Ս . Պ . Բոսրգ :

Մի՛ լայր, զի չէ՛ մեռեալ՝ այլ հն՞ջէ : Ղ ուն . ք . 52 :

Մ արթ է ցանկալ Թշուառութեան վասն ունելոյ զայսպի-
սի միսթարիչ : Կյօսք մի նորա դարձուցանէ զմահն 'ի քուն Թե-
թե և յառժամանակեայ, Օ է չէ՛ մեռեալ՝ այլ հն՞ջէ : Մատակա-
րարեալ տրամադգեցից զմիսթարութիւն, նա ինքն լինի առակ
նշաւակի . Եւ նորա ծաղր ասնէին զնա : (1) Մերձենայ 'ի մեռեալ
մարմինն և շնորհէ նմա զհօգի . Եւ կանգնեցաւ մարմաղի : (2)

Օրհնեալ է Տէր՝ որոյ պարգևք որքան յորդառատք են և
համաճաւալք, այնքան բաղձալիք և փրկանաւորք . Յո՛րհն էրէն
և այսօր նոյն և յաւիտեան : (3) Եւ մինչև ցայսօր և առնէ և ա-
սէ . և առնէ բանի՛ւ և ասէ գործովք : Որդի այրի կնօջն 'ի Նա-
յին դուստր իշխանի ժողովրդեանն . Ղ ազարոս բարեկամն՝ որք
կոչեցան 'ի մահուանէ 'ի կեանս յաւուրս լինելոյ նորա յաշխարհի,
չէն սոքա միայն հաղորդք բարեհաճութեան նորա, այլև կան-
խաճայն գուշակք երանութեան մերոյ 'ի նմա : Յարուցեալ զնս
վարդապետէ մեղձ Թէ Որ հաստատ, Բեկդէս և մեռանի՛ կեցիցէ : (4)
Եւ երիւք նշանագործութեամբքս այսօրիմբք տպաւորէ 'ի մեզ
զակնկալութիւն երեքկերպեան յարութեան . զի ըստ մարդարե-
ական ցանկութեան Ղաբելոյն՝ յարուցեալ մեր ոգի՛ շունչ և
մարմին անարատ 'ի վառաւոր զալուստ Երես պահեսցի : Եւ յո-
պէս հիմն 'ի վեր տապալեալ զնշանութիւն մահուա՛ խլի՛ 'ի նմա-
նէ և զանունն իսկ . Ո՛չ է մեռեալ՝ այլ հն՞ջէ :

Եւ բնական մարդն 'ի բնէ անտի գուշակէր ընդ աշոտ՝
Թէ գերեզմանն չի՛ վերջին սահման դոյացութեան նորա : Իյո-
րամուխ լեալ յակն յանդիման մատեան, արտաքուստ մատամբն

Եւ-

- (1) . Ղ ուն . ք . 53 :
- (2) . ԼԼ ք . 55 :
- (3) . Եբր . Ժ 4 . 8 :
- (4) . Յովհ . Ժ 3 . 25 :

Մտուծոյ դրեալ՝ յերևելի արարածս ասեմ, և ՚ի ներքուստ յանձն իւր, ընթեանոյր ՚ի նոսա զաներկմիա կանխասացութիւն անմահութեան իւրոյ: Մենայն բնութիւն աղաղակէ ընդդէմ սարսափելի կարծեաց ոչնչութեան: Վոյսք թօշին և բողբոջն. հասն մեռանի առ ՚ի տալ կեանս ծառոյ և դալարոյ. նիրհ սողունն և թեւաւորեալ զըրթնու. թանձր գոյացութիւք լուծանին ՚ի նրբագոյնս. լոյսն հեռանայ և դառնայ, ժամանակք վերջանան և սկսանին. ձայնք չքացեալք յառնեն յարձագանգս. ամենայնն քաքաթի վասն վերաստեղծութեան, մեռանի վասն կենաց, կորնչի վասն պահպանութեան. մի թէ միայն մարդն՝ այսպիսի որոտընդոտ անուն, հնչեալ առ վայրկեան մի, և ոչ կրկնեսցի: Վնդ հալաբալին՝ եթէ գոյացութեան երևելի աշխարհիս հնար լինէր կարճել նման երկրաւոր կենաց մարդոյ, գոյութեան հողւոյ մարդկան անմարթ լինէր ճնշել ՚ի գոյացութեան երևելիս աշխարհի:

Օ դալի գոյացութիւնք վաղվաղակի կատարելագործին և հասանեն ՚ի կէտ նպատակի իւրեանց. մարդն անդադար աճելով և միշտ զգալով զներքին բերումն առ գերամբարձ կատարելութիւն, ցայն վայր աշխատի վերանալ յերկինս՝ մինչև իծցէ յերկիր. և մարթ իցէ արդեօք, զն այս որդի երկնից ծնցի միայն վասն մանկութեան և սննդեան:

Կենդանիք առաջնորդեալք ՚ի զգայութեանց իւրեանց՝ գտանեն զբախտ և զհանգիստ իւրեանց ՚ի վճարման չափաւոր կարեացն՝ առ ՚ի սպահանել զեղանութիւն իւրեանց: Մարդն կառավարեալ վերագոյն աղոեցութեամբք՝ առաւել կեայ յապագայն, քան թէ ՚ի ներկայն, և ոչ կարէ յաղեցուցանել զիղձ իւր զանվախձան: Մի թէ ՚ի սմին պատահման տն աշխարհի պարտ է լինել թշուառագոյն քան զհնազանդեալս ՚ի ներքոյ ոտից իւրոյ: Մի թէ ոչ հասցէ այսր ապագայի, որում այնքան ուշև ուշով պնդի զհեա: Մի թէ հնար էր այսմ անվախձան ցանկութեան տպաւորիլ յաղցաւոր բնութեան: Օր՞նչ իցեն այսոքիկ գերագոյն խրախուսանք սիրոյ առ Մծ և առ ընկերն, եթէ մին յառարկայիցս ոչ երբէք լինի հասանելի, իսկ միւսն միշտ ՚ի դերև ելանէ: Օր՞նչ եղցի հեղաշունչն առաքինութիւն՝ եթէ յանդուզն չարագործութիւն՝ որ երբեմն յառաջէ քան զնա ՚ի գիւտ երկրաւոր բարութեանց, շաղախի ընդ նա ՚ի հող գերեզմանի, և երբեմն աւել քան զնա ապրի ՚ի յիշողութեան ապագայի: Կենդանի է Տէրն կարգի, արդարութեան և

բարութեան, և 'ի նմա կենդանի է յեա մահուան հոգի մեր՝

Քանի և բնական իցէ այս եզրակացութիւն, սակայն գիտեմք՝ թէ բնական միտքն ոչ կարէ լինել յաղթանակ մահուան: Հանգոյն երկշտ զինուորի բարձրամտի նա շողողուն զինուոր մինչ չէ 'ի վտանգի: Բայց 'ի տեսանել զթշնամին՝ սարսի և 'ի բաց ձգէ զայն 'ի ձեռաց իւրոց: Մերձեցեալ նորա 'ի բաղձալին անմահութիւն՝ պատահի անյայտութեան, որ սասանէ զնա այնքան իսկ, և երբեմն աւելի քան զնոյն իսկ զմահն և յետս ընկրկէ առ սէր կենաց՝ որ ևս առաւել վաղաքչէ յայնժամ՝ յորժամ պարտ է թողուլ զնա:

Իստ ամբարհաւաճ՝ բերման իւրոյ՝ կարէ նա յայտմ՝ ժամանակի երեկոցանել 'ի մարդն զանխռով յուսահատութի՝ սյլ ոչ զանգորբութիւն սրտի:

Թո՛ւրի թէ առաւելապէս պարտաւորեցաւ ապահովել Քգէմ մահու օրէնքն յայտնեալ յԼ. Մ ժողովրդեանն ընտրելոյ՝ 'ի նմին՝ մշտնջենաւոր () ընեստուն ցուցեալ զհրաման իւր և զերաւունս, հաւաստէ ամենկարողութեամբ իւրով և ամենամեծ էութեամբ, թէ կեանքն եղիցի անկողոպտելի ժառանգութիւն այնոցիկ՝ որք կատարեսցեն զայնոսիկ: Օր սրտբեալ ճարգոյ՝ կեցցե նորս: Եւ Լ. Մ Տէր Լուսաւոր Քր: (1) Եւ առ 'ի զայս մեծ խոստումն 'ի ստոր բերել 'ի տեղեկութի և 'ի զգացողութի նաև զգալի մարդկան, հորդէ զձանապարհ ակնկալութեան յախտեանկան կենաց 'ի ձեռն յուսոյ վերսճնութեան 'ի յոգնաթիւ սերունդո: ԼՁԵ. ցէ՛ և Բարձրացարձ: (2)

Եւ զլինչ պարտ է մարդոյ զգալ անսացեալ օրհնութի կենաց՝ յայտնեցելոյ յօրինաց՝ յայնժամ՝ յորժամ և այս օրէնք որոտոյր անիծիւք իւրսքանչիւր ուրուք. որ միանգամ առ նշանսխեց մի խոտորիցի 'ի նոյանէ: Յայնժամ՝ յորժամ մարդն նկատելով 'ի պարծո իւր՝ ոչ կարիք յգիտել՝ թէ ոչ արգարացի ամ կենդանի առսջն դատաստանի Տեսուն: Եւ տեսանէր զմահն յաջմէ օրինաց կենաց և բռնադատիւր կամ անդադար սարսիլ առսջն նորա կամ վրկիլ վախատեալք 'ի նոյն իսկ օրինաց և որոնել զայլ միթարութիւն:

63

(1) Գ Լ. Ժ. 5.
(2) Ծնն. Թ. 28.

Յո մայն ապրեցուցանէ զայնսքիւ որք մահուան երջնային հանապաղ
 փերն զտարանդեալք ՚ի ծառայութեան . (1) և ցրէ զչարհուրանս՝ որ
 շրջախակէ զնս : Աս զուգախառնէ զամ զմահս մեր ՚ի մի մահ
 իւր . բառնայ զայնսսիկ ընդ իւր ՚ի խաչ . արկանէ ՚ի գերեզման
 իւր . և յետ յարութեան իւրոյ՝ Թողու ՚ի նմա զհանդերձն և
 Եթ, զն ցուցցէ՝ Թէ ՚ի գերեզմանի մերում մնալոց է միայն ար-
 տաբինն՝ յանախտան տարերց ստայնանկեալ հանդերձ եղելու-
 Թեան մերոյ . և մարդն Թեապարեցցէ ՚ի բարձրագոյն կեանս
 երկնից : Յիսուս ՚ի ձեռն լուսոյ հաւատացելոցն ցուցանէ զան-
 մահութիւն՝ յորում միտքն տեսանէ ՚ի խաւարի : Ի Յիսուս հե-
 աւցեալ խոստումն օրինաց կենաց առաջի դնի յերեկելի գգա-
 յութեան, այնպէս մինչ զի՝ Հոգին սուրբ ՚ի կիր առնու զու-
 նոյն երդումն մարդոյ, յորժամ կամի հաւատացուցանել զմեզ
 Թէ մահն մեռելոց ընդ Քնի՝ ոչ ևս է մահ, այլ երջանիկ գա-
 դար ՚ի վաստակոց կենցաղոյս . Արանի մեռելոցն՝ որք ՚ի Տէր ննջեցին,
 ածիէն վաղձուղան զայս տոն Հոգին օր . Քնիցի հոգեան ՚ի վաստակոց
 երբեանց : (2)

Ի միտ առցուք զգուշութեամբ զյատկութիւն այսր ե-
 րանելի մահուան, մի ունկնդիրք ՚ի բանս Հոգւոյն . Արանի մե-
 աելոցն՝ ՚ի Տէր ննջեցելոց . ոյր ևն մեռեալքս սյսորիկ՝ որք ննջին :
 Արտս են՝ որք Լեռնեցան ընդ Քնի միտութեամբն ՚ի մահ : (3) Քանզի
 ընդդէմ ընդհանրական և յետ մեղացն անհրաժեշտ և մահա-
 ութից ցաւոց անգուգական բժշկութեան է տպաւորելն ՚ի մեղ
 գելիկ որար մահն Քնի : Արտս են որք զմարմնս իւրեանց ՚ի խաչ հա-
 նին կարեօք և ցանկաւեամբք հանդերձ : (4) Արտս են որք կենդանի են
 այսոհեանս ոչ ինքեանք, այլ կենդանի է ՚ի նոսա Քրիստոս : (5) Ա- որ-
 քան արոսքին մարդն նոցա աղաչանի, նորոգի ներքինս : (6) Սմին իրի՝ կա-
 տարեալ բարձումն մեռելոսի մնացորդաց առաջնոյն՝ եղեցի կա-
 տալե սլ հանդէս վերջնոյն . Ուրախալի հնազանդութեամբ կա-
 մայն Աստուծոյ մերկանան ՚ի հանդերձէ մարմնոյ, և հանդէն
 ՚ի խաղաղութեան, մինչև նա լուացեալ զայն ՚ի հեղեղատի ա-
 պականութեան՝ դարձուցցէ նոցա անապական և լուսապայծառ .

Այն

- (1) . Աբր . Բ . 15 :
- (2) . Յայտ . ԺԳ . 13 :
- (3) . Հառմ . Է . 4 :
- (4) . Վարդ . Է . 24 :
- (5) . Արտ . Բ . 20 :
- (6) . Բ . Կ . Բ . 16 :

Այն ասէ հոգին, հանգիցեն:

Ով օրհնաբանեալ շաբաթ վասն այնոցիկ՝ որք ոչ կորուսին զաւուրս դործոյ՝ Առքա տարան զտապ աւուրն և զցրտութիւն գիշերոյ. վաստակեցան քրտամբք, մտրտեան արեամբ չափ և հսկեցին մինչև ցնուազիլ. այսուհետև ոչ ևս կրեսցեն զբռինս ինչ՝ եղեալս ՚ի վերայ նոցա յաշխարհէ և ՚ի մարմնոյ. ոչ ելցեն հաւաքել ինքեանց զկերակուր, այլ կրիցեն ՚ի մանանայն՝ զոր ստարտանաւ է Տէր. Սչինչ կիրք անցուսցեն ՚ի նոսա զհուր, բաց յայնմանէ՝ որ բորբոքի առաջի Տեառն: Աչ որ ՚ի թշնամեաց հասցէ նոցա: Քանզի հանգեան ՚ի վարդապետ իւրեանց:

Սի միայն ուղեկիցն՝ որ նոցա ընթացակցի առ հանդիստ նոցա, է խիղճ մտաց նոցա, խաղաղեալ արդեամբք վրկչին. Վարժի իւրեանց երեան զէքո նոցա: (1) Աս բանայ առաջի նոցա զբարտէն անցեալ կենացն, ցուցանէ նոցա զլուսաւիայլ գիծս՝ դրոշմեալս ՚ի նմին ձեռամբ շնորհաց, լցուցանէ զնոսա քաղցր յուսով, մինչև ցերեկիլ Միգրանկին ՚ի մէջ կղբարց հանդերձ օրհնութեամբ Հօր իւրոյ և թ իւր վերածել հանդիսաբար յարքայութեանն ժառանգութիւն:

Ոչ ՚ի փառս ՚ի Տէր ննջեցելոց, այլ ՚ի մխիթարութիւն մեր արժան է յաւելուլ թէ նոքա անցեալ ՚ի մերձաւոր միաւորութիւն թ Մտուծոյ՝ ոչ հեռանան ՚ի մէջ, եթէ և մեք կեամք Տեառն: Հոգիք նոցա են ՚ի նոյն խակ ձեռին Մտուծոյ, որոյ բացեալ և զմեզ լցուցանէ բարեօք, իբրև զանդամս մարմնոյ միոյ Քնի: Սեք ունիմք ընդ նոսա զգլուխ մի և զսիրտ, զմի կեանս և զոյս: Աշկեղեցին զոր ամենայն վերանորոգէ զայս սրբազան շաղկապ կենդանեաց և մեռելոց, մինչ ՚ի ժամ համաշխարհական Պատին զենման՝ միանգամ մատուցելոյ ՚ի վերայ խաչին և որ ցարդ ևս մատուցանի խորհրդաբար ՚ի վերայ սեղանոց մերոց, ընկզմէ և զսյուսիկ և զսյուսիկ ՚ի միասին ՚ի կենդանաբար Մտուծոյ Քնի. յորժամ ձայնիւ բարեպաշտ սիրոյ գոչէ վասն կենդանեաց, զի խաղաղութեամբ վճարեսցեն զկեանս իւրեանց և վասն ննջեցելոց՝ զի հանգիցեն:

Հանգիր, ձայնէ և սյուսր առ քեզ, ով երանելի Հոգի, զոր նորոգ ամենայն քաղաքս այս յուղարկեաց ՚ի խաղաղ լուսքո:

(1). Յայտ. ԺԳ. 13.

քո . Մտ երկրաւոր Թունոյ մերոյ արդէն իսկ կատարեցեր յեւ
 քո յերկրաւոր լինելու Թեանէ զքառասնօրեայ ժամանակս հրաշայե
 պանդխտուե . Եւս առացի ըստ երկրաւոր Թունոյ . զի անյայտք են
 մեզ աւուրք երկնից և չափ միշտ ներկայ յաւիտեանականուե .
 Մէք հաւատամք , զի ելեալ քո յաշխարհէս՝ յայսմ մուշլապատ
 Եգիպտոսէ , յայսմ հոգեւոր տառապանաց՝ պատրաստ ես մտա
 նել ՚ի խոստացեալ հանդիսան . զի տեսաք մեք , թէ զնաբո ան
 ցեր յառաջագոյն զհոգեւոր ճանապարհ մաքրուե , որ երբեմն
 զգալապէս նկարակերպեցաւն պանդխտուե խորայելի . Դու միւր
 տեցար ոչ միայն արտաքուստ ջրով աւաղանին , այլև ՚ի ներ
 քուստ ամպով հաւատոյ . Դու ջերմեռանդն երկիւղել լուար ձայ
 նի օրինայն Մտուծոյ ՚ի լեւրինն սրբուե . Դու դեռևս յաշխար
 հէդ նժդեհու Թեան լրտեսեցեր զերկիրն խոստացեալ . և յոր
 ժամ մարմին և արիւն երկնէին ՚ի դժուարութեանէ ելցն յայն ,
 նկուն արարեր զպատամբութիւնս նոցա զօրութեամբ հաւատոյ
 քո . Դու անվեհեր մարտեար ՚ի փառս Մտուծոյ և ընկերին , և
 հայեցեալ ՚ի հաւատարիմ Օրագլուխն քո Յն՝ հանդարտաբայլ
 անցեր լը սահմանք ժամանակի . Օայս ներքին ճանապարհ վե
 րոյլեալ քառասնամեայ պանդխտութեանն խորայելի՝ կարգե
 ցաք քեզ ՚ի քառասնօրեայ յեշտակու Թիս և յաղթս յերևելի
 ելս քո . և Թեաւորեալ գոլով քո՝ և մեր հաւատով և անդա
 դար ուղեկցեալ քեզ , մուտ , ձայնեմք յուսով , մուտ խաղաղու
 ՚ի լրապատար խնդութիւն Տեառն քո և մեր . և ՚ի ցոյց երախտա
 գիտութեան մերոյ և սիրոյ առ վաստակս քո , ընկալ վերստին
 զմեր հոգեւոր ողջայն , զոր ՚ի նմա քեզ վերընծայեմք :

Իսկ դուք՝ որք ՚ի մեծահաջակ Մորս այս զրկեցայք ՚ի նազելի
 Հորէ , ՚ի մտերիմ Քարեկամէ , ՚ի հեղաշունչ Տանուտեսունէ , ՚ի
 բարեխրատ Սեծաւորէ , ՚ի հաստատուն Պաշտպանէ , քանզի էր
 Մասնայ ամենայն , ըստ բնուե , ըստ պարտաւորութեան և լը սր
 տին . մխիթարեցարուք զմխիթարութիւն՝ զոր եկեղեցիս մատա
 կարարէ ձեզ ՚ի բերանոյ Տեառն . Մի՛ լա : զի չէ՛ Տեառն : Չափա
 ւորեցէք զարտասուս վը այսպիսի կորստեան , որ վասն ողբացելոյն
 ՚ի ձէնջ՝ է շահ . Կեանք է նմա Քս , վնկ և Տեառնիւն շահ : Չիք ինչ
 այլ հնարք լցուցանելոյ զկորուստ ՚ի Տէր ննջեցելոց , եթէ ոչ՝
 երթալ զհետ նոցա ճանապարհաւ ճմարտուե ՚ի կեանս՝ ամէնս :

ԲԱՆ

Յեռ հասարման հանդէսի Օծու թեան Կորն Կոյսերական Մեծութեան
Ինքնակալ Թագաւորն Ն Ի Գ Ո Ղ Ա Յ Ո Ս Ի Աստուծոյ Կոյսեր ամենայն
Ռուսայ :

Ասայեալ 'ի Կարագառ Լիւրանոյ Սրբաշնաստարէ Մեծագործոյ 'ի Սե-
բաթիմ Սեպրեաւորտի Կաթորոտայ և Ս. Պ. Բուրգայ 'ի Մայր Եկեղեց-
ան՝ իտառացեւոյ յամուան Արքեպիսկոսան Լիւթնաստարէ Տերածոքն. յոմի 1826
Օգոստոսի 22 'ի Մոռիով :

Այսպէսն զցանկոտեան սրբի Տերոյ եր Եղ Տէր. Ահա տեսա-
նեմք զամենասիրելի Թագաւորն մեր պսակեալ և բարձրացեալ
Օրնն արասցուք սոյ որդիք Ռուսաստանի և զՔնն ասացուք
Մատուցուք նախ քան զամենայն զհառս և զսհոտեթիւնս Ամե-
նաբարձրելոյն՝ այսքան Բարեբարոցին մեզ . և որպէս 'ի հնումն
Գլխոյն Սարայ առաջի Ստրմնի, այնպէս և մեր այսօր առաջի
Սորազան երեսաց Ինքնակալս մերոյ ազաղակեացուք . Եղիցե՛
Տէր Աստուծ օրհնեալ որ հաճեցաւ ընդ սեղ որս զսեղ յախու Թագա-
ւորութեան իւրոյ . զի մասն սիրելոյ Տեսան Աստուծոյ Տերոյ զնորս
Իսրայէլէ Ռուսաստան և հասարտելոյ զնա յաւիտեան, իտոյոյ զԲեզ
Արտոյ 'ի մերայ նորս սանել իրառանս և զարարութեան :

Արդ՝ Աստուծ , Ինքն Տէր Աստուծ ընտրեաց և եղ
ՉԲեզ Թագաւոր 'ի մերայ մեր . և այսօր՝ սոյ եղկցի օրս այս օրհ-
նեալ յաւիտեան, այսօր յայտ՝ տաճարի սրբութեան , յայտ՝
տեղում յարկի մատաց իւրոյ գերօրինակ հանդիսիւ հիմնեցոյց
և սրբեաց զայս ընտրութիւն Վո և զհաստատութիւն :

Բայց Ամենաբարձրեան յայս գործ ինամոց իւրոց
յայտնեաց 'ի Բեզ Թագաւոր Մեծ՝ զառանձին բարեհաճութի
իւր . Վանդի նա ունելով 'ի ձեռին իւրում զամ Թագաւորութիւ
եղիքի՝ շնորհեաց Վեզ զայն Թագաւորութիւն, որոյ ծագք հա-
սանին յեկեցն արեգական մինչև ջմուտս արեու . և տիրելով իւ-
րե Թագաւոր Թագաւորաց՝ ամենայն ազգաց , արար զԲեզ
գլուխ ազգի՝ որոյ ձեռք պատմին ամենուրեք և յամենեցունց մա-
ռաւորին . Ահա նշանակ աստուածային բարեհաճութեան թ Վեզ
բայց զայդ ընդ նմին՝ ահա և նշանակ առանձին իմն սիրոյ նորս

առ Տունն Ռուսաց, և հայրագորով նախահնամուժեան նորա վասն բարութեան նորին:

Քանզի՛ եթէ Ռուսաստան զհաւատս Քնի Տն Փրկչին մերոյ՝ զոր ընկալեալ է սբ Եկեղեցի մեր և դաւանեալ, համարի գլխաւոր սկիզբն և աղբիւր անդորրութեան, խղաղուէ, զօրութեան և ժառաց իւրոց, ուրեմն քանի՛ մեծ է վասն նր այս ողորմուի անձային, զի պարզեեաց նմա Տէր Յօգոստափառ անձին Չերդ Կոյսերական Սեծութեան զպահարան այսր մեծագին գանձու նորա, գանձու հաւատոյ ասեմ: Թաղաւոր Պահարան սրբութեան հաւատոյ. Թաղաւոր Ուղղափառ և Քարեպաշտ, այս անուն վասն ուղղափառ Տանս Ռուսաց է իւր Բաֆեալ. և ՚ի նմա ամիսիսի ամ յոյս նորա: Քանզի գիտէ նա, թէ բարեպաշտ Թաղաւորք գոլով միացեալ ընդ հպատակաց իւրեանց միով հաւատով և միով յուսով՝ կառավարեն զնոսա, երթեալ զհետ հօգւոյ այսր անձական հաւատոյ, ոյ՛ ճշմարիտ հարք. թէ նոքա միջամուխ լեալ ընդ այս ճշմարտութիւն՝ թէ դատաստանն է գործ Երանուծոյ, գատեն զմեծատունն և զաղքատն, զղօրաւորն և զանդօրն անկեղծ և անաչառ. թէ նոքա իբրև ստաբք ամենաբարի ինամոցն Լ.Յ՝ կերակրեն զաղքատս և հային յորքս և յայրիս. թէ նոքա իբրև պաշտօնեայք Լ.Յ՝ խղաղութեան՝ ոչ մերկացուցանեն զսուր՝ եթէ ոչ՝ առ պահպանութիւն Հայրենեաց և սբ Եկեղեցոյ՝ քանզի ծանրագին է նոցա արիւնն հպատակաց իւրեանց, և թէ այսօրինակ Թաղաւորեն նոքա մն ճշմարտութեան և բարութե Հայրենեաց իւրեանց ՚ի միտոս Լ.Յ՝. Քարեպաշտ Տունս Ռուսաց գիտէ՝ թէ Լմենաբարձրեալն բարեհաճի ընդ այնպիսի Թաղաւորս՝ որք Թաղաւորեն ըստ օրինաց նորա, և սիրէ զնոսա իբրև զպատկեք իւր ՚ի վերայ երկրի, առաքելով ՚ի խորհուրդս նոցա զհոգի զօրութեան, օրհնելով զնս և զԹաղաւորութիւնս նոցա յօրհնութիւնս իւր:

Ռուսաստան՝ ամենասիրելի Հայրենիք մեր ակներև տեսեալ այժմ, թէ՛ Ռու, Լմենաբարեպաշտ Թաղաւոր՝ ճշմարտես այս մեծամեծ յոյս նորա՝ իմանայ հաւաստեալ՝ թէ յիրաւի սիրեաց զնա Տէր, և ՚ի հաստատել զնա յաւիտեան՝ եդ ը՛րեզ Թաղաւոր ՚ի վերայ նորա:

Վիտէ զայս և սրտի մտօք գոհանայ զնմանէ, խրախոցեալ համանդամայն և ընդ Քեզ իբրև ընդ շնորհալն գործի զեղման

ման 'ի վերայ իւր ողորմութեան Ա՛յ: Օայս ուրախութիւնս
 մեր ընդ Վեղ յաւել Տէր և այնուիկ՝ զի եղ 'ի սրտի Վում
 նաև զամենատիրել Օուգակիցն Վո զԱ՛մենաբարեպաշտ Թա-
 գուհիս մեր՝ պատուակից և փառակից առնել պսակի Թա-
 գաւորութեանդ . քանզի մեր հաւատացեալ եմք՝ Թէ այս փառք
 և պատիւ՝ զորս զգեցուցեր 'Դմա, են 'Դմա նոր պարտիք և նոր
 հրաւէր, զԹանկագին կեանս Վո՝ զըեռնաւորեալն մեծամեծ և
 անընդհատ վաստակօք Թեթեացուցանել և քարցրացուցանել
 հնարիւք, զորս հանձար Թագուհւոյս եկեթ՝ և ճշմարիտ սէրն՝
 որ առ Վեղ՝ կարեն թելադրել 'Դմա:

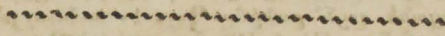
Արդ սերկեանս հանդէս մեր՝ է հանդէս ամ Հայրենեաց
 և միանդամայն ամ Ակեղեցւոյ Վսի, և ո՞ արդեօք արժանա-
 պէս օրինակաւ եղիցի մեր հանդիսագիր:

Ա՛մենաբարեպաշտ Թագուհի և Կայսրուհի ՄԱՐԻԱ՛
 Ֆէօդօրօվնա, բարեհաճեաց հանդիսագիր մեր լինել: Տեսանելով
 Վո զԱրիւիւ Որդիդ պսակեալ և բարձրացեալ, նախ՝ մա-
 տո՛ Բարերարողն Վեղ Տեառն Ա՛յ զզոհ գովութեան և գո-
 հութեան: 'Կու նախ հիզ առաջի Ա՛մենաբարձրելոյն զջերմե-
 ոանդն մայրենի աղօթս Վո և զենդրուածս, զի առաքեսցէ նա 'ի
 վր Սր և 'ի վր Տանս Ուուսաց՝ զոր կաթոգին սիրես, և յորմէ
 յոյժ սիրիս՝ զամ պարգես, զամ օրհնութիւնս և զաւատութիւս
 իւր: Սեք ևս երթեալ զհետ Վո և զուարձացեալ՝ ի հոգի վասն
 շնորհելոյ մեզ Տն 'ի Սմա զԹագաւոր ըստ սրտի մերում,
 գոչեսցուք և ազազակեսցուք: [առաւորեաց, լուսաւորեաց, ո՞վ Տուն
 Ուուսաց՝ զի հոսեալ է լոյս քո և փառք ողորմութեան Տեառն 'ի վերայ
 քո ծաղեցին: Աղիցի ոնոն Տեառն օրհնեալ յայսմիկով ևս յաւերանս

Թարգմանեալ 'ի Մոզիոն Յարուսիմեան Արքայանեանց յաշիբրեհ
 Աէցերարդ 'Կառտրան Ոտոմարուն Հայոց. յամ 1826. 'ի Տիֆլիս:

ԽՈՐՀԻՐ ԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԳՄԵԼՅԻՍԵՎԵԿԻՆ

Նախնայն Կոյսերական Բարձրութեան ՊՕՂՈՍԻ Սեփ. Իշխանի
և Ժառանգի Թագաւորութեան Ուսումնայ : Հիշմ. 1764 . յամենեանս
Նոյեմբերի :

ՎՍԵՄԵՔԱՆՅՈՒՄ ԺԱՌԱՆԵՂԻ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ

Բազմեցա նշմարեցի 'ի Կոյսերական Բարձրութեան Չե-
րում զարժանադով ցանկութի գիտելոյ՝ թէ որպիսի որ էր Սեփ-
բիսեղեկ. և վասն էր անուանի անհայր, անմայր չհամարեալ յազ-
գըս, և ա՛ : Օայս բարեպաշտ ցանկութիւն Բարձրութեան Չեթ
հաճել կամեցեալ՝ հարկ անձին համարեցայ զայն ամենայն՝ որ
ինչ զՍեփբիսեղեկէ ասի՝ ըստ կարեաց իմոց պարզ և համա-
ուօտ՝ զհետ երթեալ առաջնորդութեան սուրբ Վրոց՝ առաջի
առնել աստանօր :

Սեփբիսեղեկ՝ որքան յայտ է ինձ՝ յիշատակի յերիս տե-
ղիս սբ Վրոց . Նախ՝ Օհնոր. ծր. 18 . Երկրորդ՝ Սոյմ. ձե. 4 . Եր-
րորդ՝ Եկր. Ե. 2 . և 5 :

'ի գիրս Օհնորոց գրի զնմանէ՝ թէ յորժամ ամենախառա-
ւոր Նահապետն Մ. բրահամ վերագարձաւ 'ի տուն զինի յաղ-
թութեան թշնամեաց, յայնժամ Սեփբիսեղեկ՝ զոր (սբ Վրոց
անուանէ անդ Մ. բրայ Սողիմայ և Վահանայ Մտուծոյ բարձ-
րելոյ) ընդ առաջ ել Մ. բրահամու 'ի ցնծալի ճանապարհոր-
դութեանն հացիւ և զինեալ : և ըստ պաշտօնի քահանայական
աստիճանի իւրոյ օրհնեաց զՄ. բրահամ յանձն առնելով զնա
հանապազորդեան պաշտպանութեան Բարձրելոյն, մատուցեալ
վասն նորա զգոհութիւն Մտուծոյ երկնի և երկրի :

Օայս յարգութեամբ մեծաւ ընկալեալ Մ. բրահամու՝ բաշ-
խեաց նմա զտանտանորդս յաւարի թշնամեաց . որով պարզապէս
դաւանեաց Մ. բրահամ աներկբայ լինել քահանայութեան Սեփ-
բիսեղեկի : Մեծ քան զայս ինչ ոչ յիշատակի 'ի գիրս Օհնորոց
զՍեփբիսեղեկէ :

Երկ

Երկրորդ՝ զՄեղքիսեղեկէ համառօտադոյնս յիշատակեաց
 Ղաւիթ 'ի Սողոմոն ճիւղ. ուր մարգարէանալով լի մեկնութեան
 իսկ Լեւտարանին զԼճայինն Սեսիայէ, յայտնէ՝ Թէ նա բաց
 'ի բարձրագոյն արժանաւորութենէ թագաւորութեան՝ որ նշա-
 նակի յայտոսիկ բանս. Ղաւտղան զօրութեան աստուծոյն՝ թեղ Տէր 'ի
 Սեոնէ, և քրեւոյն դու 'ի մէջ Լեւտարաց քոյ: (1) եղևի և քահա-
 նանայ. և յայտնէ զայն՝ բանիւս. Ղաւտ ևս քահանայ յաւիտեան ըստ
 էօրգէն կամ լի նմանութեան Սեւիտեղեկի: (2) Լճաւասիկ դար-
 ձեալ յիշատակի Սեւիտեղեկ. և Թէ վն էր՝ անդանօր շէք բա-
 ցատրութիւն ինչ զայնմանէ:

Երրորդ՝ Սուրբն Պողոս լի բաւականին ընդարձակէ զբան
 իւր 'ի Թուղթն առ Եբրայեցիս. 'ի Է. Գ. և Է. ուր 'ի դէմն Սեւ-
 րիտեղեկի. և 'ի նմանութեան քահանայութեան նորա ընդ քա-
 հանայութեան Քրիստոսի զձածկեալն գտանէ զխորհուրդ՝ ար-
 ժանաւոր Պողոսի և արժանաւոր երկնային իմաստութեան:

Ըստ 'ի գիտել զմիտս Պողոսի և յառաւել տեղեկութիւն ա-
 ռաջադրեալս նիւթոյ՝ պարտ է գիտել զգիտաւորութի Պողոսի,
 զոր ունէր 'ի գրեւն զվերոյիշեալ Թուղթն: Վրեաց առ Հրե-
 այս՝ այսինքն առ այնպիսին՝ որք նախանձայութեամբ պահ-
 պանէին զօրէնս իւրեանց. ոչ զբարոյականն միայն (զոր և մեք
 ոչ մերժեմք) այլ և զարարողականն, այս է՝ զեկեղեցական ծէսս՝
 յորս երեւելքն էին մատուցմունք պատարագաց զանազան կեն-
 դանեաց՝ որք 'ի վերայ սեղանոյ հեղմամբ արեանց զենեալ և մա-
 տուցեալ լնէին Լստուծոյ 'ի քահանայից, Օպոստիկ արարո-
 ղութիւնս պաշտպանէին Հրեայք կամակար մտօք. և ոչ կարէին
 հաւանել և ընդունիլ՝ Թէ հարկ է նոցա երբեմն 'ի դերև ելա-
 նել, Հարկ եղև Պողոսի հանել զնոսա 'ի մուրութենէ աստի,
 և հաստատել զայն 'ի հին կտակարանաց՝ յորս ապաստան էին
 Հրեայք՝ Թէ զոչք տեւելոց էին առ ժամանակ մի, Թէ քահանա-
 յութիւնն՝ որ մատուցանէր զնոսա՝ էր նոյնպէս ժամանակաւոր.
 ապա ուրեմն և սյլ արարողութիւնք, որք հիմնեալք կային յայն
 միկ քահանայութեան, պարտ էին յետ ինչ ժամանակի դադա-
 րել: Եւ Թէ զնորդ կարգէ զբանս իւր՝ տեսցուք:

Համաձայնի Պողոս՝ Հրէից ունիլ զքահանայութիւնն լի
 օրի-

(I) Սողոմոն. ճիւղ. 2.
 Է. Գ. 4.

օրինադրուածեանն Մ, որ և լն որում սկսեալ էր Մհարովնէ՝
կոչի Վահանայուծիւն Մհարովնի՝ Այնպէս խոստովանի՝ Թէ
պարտ էր նոցա մատուցանել զարիւնահեղ զոչս ըստ պատուի-
րունի Տեառն։ Մպա սկսանի ցուցանել՝ Թէ այսոքիկ զոչք ըստ
ինքեան ամենեկն ոչ կարէին ՚ի գուծ շարժել զՄտուած և
քաւել զմղոյ։ և Թէ նորա սահմանեալք էին առ ժամանակ մի,
զայսպիսի պատճառս տալով յարէ։

Ծ.) Մտեղի իմն է մտածել՝ Թէ արիւն անասնոց անբանից՝
զոր օրինակ նոխազաց կամ ցուց սրբեսցէ զմղոյ, որ փոխանակ
զե՛ չէ նիւծական ինչ, հիւծովք ոչ կարէ լուացեալ լինել։ նոյն-
պէս չէ մարթ պատշաճել մեծուծե Մտուծոյ։ իբրզի արդարու-
ծիւն նորա ՚ի գուծ շարժեսցի հայելով ՚ի հեղումն արեան ան-
բան կենդանեաց։

Թ.) Մտուածաշունչ գիրք իսկ՝ զոր Հրէայք սուրբ համա-
րէին, զայնմանէ պարզապէս նախաձառեաց՝ Թէ քահանայուծիւն
նոցա՝ ուրեմն և ամենայն արարողուծիւնք պարտին ունիլ զվախ-
ձան։ ՚ի մէջ այլոց վկայուծեանց Հնոյ կտակարանի էառ Մա-
քեալն յապացոյց զայս բան Վաւծի։ Վաւ էո Վահանայ յաւիտեան
բոս հարգին Սելիսեդեիէ։

Մտ խոստովանելոյ նոցին իսկ Հրէից որպէս բովանդակ
ծի Սաղմոսն, նոյնպէս և այս բան՝ ասացեալ է Հոգւոյն սէյ
զհանդերձեալ Սելիսայէն՝ որում սպասէին նոքա։ Մյսոքիկ բանք
պարզապէս սեփականեն զյաւիտենական քահանայուծիւն՝ Սե-
սիսային։ զքահանայուծիւնն՝ ոչ ըստ կարգի կամ ըստ նմանու-
ծեան Մհարովնի՝ որ յայնժամ առ Հրէայս էր, այլ ըստ կարգի
Սելիսեդեիկի՝ զորմէ Հրէայք սակաւ ինչ գիտէին։ Օայսմանէ
տիրապէս եղբայրակէ Մաքեալն՝ Թէ ոչ գոյր պատճառ Հոգ-
ւոյն սրբոյ նախաձառել զկարգադրուծեանէ նորոյ իմն քահանա-
յուծեան ըստ կարգի Սելիսեդեիկի՝ եթէ Հրէականն՝ ան է
Մհարովնեանն՝ մշտնջենաւոր լինէր։ Մհա իսկական բանք Մա-
քելոյն։ Իսկ որք եկէ հոբարտոմն՚ի յեան՝ Լոբարտոյ քահանայաւեանն էր
(կամ Մհարովնի, որ մի և նոյն է քանզի Մհարովն ՚ի Վեայ եւ
քանզի ժողովարդն յայն օրէնս գրեցաւ։) Օննչ որոյ էր ըստ հո-
գին Սելիսեդեիէ ոյլում քահանայի յտանել և ոչ տուել ևէ ըստ հոբարգին
Մհարովնի։ (1)

Մյսո

(1) Եբր. Գ. 11 :

Այսորիւք պատճառօք քաջինաստ Արդապետն արդո-
զադոյնս հաւանեցուցանէ՝ թէ քահանայութիւնն Հրէից հան-
գերէ՝ ծիսիւք զոհից չէ մարթ վնեւ միշտ այլ պարտ է ըստ զօ-
րութեան բանից սուրբ Հոգւոյն յետինչ ժամանակի տեղե տաւ
այլում լաւագունի քահանայութեան՝ որ իցէ ըստ կարգի Ան-
գլիսեղեկի:

Յետ այսորիկ բացատրէ Մարտիան՝ թէ այն յաւիտեանա-
կան ի կարգին Անգլիսեղեկի քահանայն է Փրկիչն մեր Հիսուս,
յայր մերայ իսկապէս կատարեցաւ նմանութիւն քահանայութե
Անգլիսեղեկի:

Օ քահանայութիւն Վրիստոսի հաստատէ այնո՞րիկ՝ զն՝ Այա
ի ձեռն Հոգւոյն սրբոյ Սարայ զունչն անարար պարարտ Լուսնոյ
ի սեղան Խաչին, զի որքեօցէ զիկո՞՞մ հոսոյ մերոյ ՚ի հետեւորի գործոց
պաշտել զԼուսնոսի Կենդանի եւ ճշմարիտ: (1)

Օ այս քահանայութիւն կոչէ յաւիտեանական. Վախ՛ զն նա
այլում ի միք քահանայութեան տեղե տաւ ոչ կարէ. բանցի Վսի
ի քահանայութեան՝ Վորա չիք ք նման. Արիբորդ՝ զն զօրութի
քահանայութեան՝ Վորա մատուցեալն վասն մեր պատարագ է այն-
քան զօրաւոր և ներգործօղ, զի ամենայն մեղք ՚ի շնորհս արդեանց
Վորա յերկնաւոր Հօրէն ջնջն՝ եթէ միայն հաւատովք ընկաւ-
ցուք զայն ՚ի մեզ, և վասն այնորիկ որպէս նա ոչ պահանջէ զկրկ-
նութի, նոյնպէս և քահանայութիւնն այն մնայ միշտ անփոփոխ
Արրորդ՝ զի Բագրատէն կացեալ բակնայք վասն հազար արգել լինելոց
ի հոնջեանորել. իսկ Վրիստոս վտոն յաւերեան կալոյն տառնց ան-
ցանելոյ ռանի դաւանայութեան: (2) Յետ այսորիկ ոչ զանց արար
խնաստուն յեզուն Պողոսի բացայայտել և զայն, թէ վասն էր քա-
հանայութիւնն Վրիստոսի էր ի կարգի կամ ըստ նմանութե
Անգլիսեղեկի՝ և ոչ ըստ նմանութեան Մհարոյնի:

Օ նմանութիւն քահանայութեանն Վրիստոսի ընդ Անգլի-
սեղեկի՝ և զանմանութիւնն ընդ Մհարոյնին զնէ յայսմիկ:

Վրիստոս է քահանայ. Անգլիսեղեկ քահանայ, և Մհարոյն
նոյնպէս. յայսմիկ նման են ամենեքեան:

Վրիս-

(1). Եբր. Է. 14.
(2). Եբր. Է. 23, 24.

Քրիստոս բաց 'ի քահանայութենէ է թագաւոր' որ թագաւորէ հոգևորապէս 'ի վն եկեղեցւոյ իւրոյ. և Մեղքիսեղեկ բաց 'ի քահանայութենէն էր և թագաւոր. իսկ Մհարոյն միայն քահանայ. քանզի թագաւորական արժանաւորութիւնն սեփականեցաւ առանձինն ցեղին Յուդայ և ոչ Վեկայ:

Քահանայութին Քրիստոսի ոչ պահանջէր մատուցանել զկենդանիս 'ի զոհ. նոյնպէս և զՄեղքիսեղեկէ ոչ յիշատակի ամենեկին' իբր զի նա ըստ քահանայական աստիճանի իւրոյ զոհեալ իցէ երբէք զկենդանիս. իսկ քահանայութին Մհարոյնի անխափան պահանջէր զզոհ կենդանեաց:

Մեղքիսեղեկ համարի 'ի սուրբ Ղաիրս ճշմարիտ քահանայ, թէ և չէ 'ի ցեղէն Վեկայ' զորմէ քահանայութիւնն հնոց Ուխտի կապեալ կայր. քանզի անհնարին էր ումեք մտանել 'ի քահանայութի Մհարոյնի առանց ստուգելոյ զսերիլ իւր 'ի Վեկայ. Նոյնպէս և Քն' 'ի Հողւոյն սրբոյ անուանեալն քահանայ ըստ մարդկային ընուութե, թէպէտ ոչ ել 'ի ցեղէն Վեկայ այլ 'ի ցեղէն Յուդայ' յորմէ ոչ որ մերձեցաւ 'ի Սեղան. իսկ Մհարոյն էր 'ի ցեղէն Վեկայ. Մհարձեալ անմանութիւն քահանայութեանն Մհարոյնի:

Օտղղէն Մեղքիսեղեկի սուրբ Ղաիրն լռէ. անյայտ են ըստ մենայնի նախնիք նորա. թէ ո՞վ էր հայր նորա, ո՞վ մայրն, ո՞րք էին աղբականք, երբ ծնաւ, երբ մեռաւ. ուստի մարթ է համարել զնա իբր անհայր, անմայր, չհամարեալ յազգս, իբր թէ նա ոչ զտիղզեն աւուրց և ոչ զվախճան կենաց ունէր:

Ասն էր Մեկի. Ս' պարտ վասն այսորիկ կարծել' թէ նա չէր մարդ. քաւ լեղի. այլ վասն այսորիկ և եթ այնպէս ասաց Մարեալն զՄեղքիսեղեկէ' զեռարբ Ղաիրն զպագութեաննէնէ նորա շուեաց:

Ան էր Ղաիրն շուեաց Ղոտեաց, բայց ոչ առանց հարկաւոր ինչ պատշաճութեանն Մեկ. ճառի. զի 'ի դէմն նորա ցուցցէ զմանութի սեփականէ: Քարձրեալն քահանայի' Յիսուսի Քրիստոսի, որ իբրև զՄտուած չունի ինչ զազգաբանութիւն և իբրբ իսկ ոչ զտիղզեն և ոչ զվախճան գոյութեան իւրոյ գիտէ: Մհարձեալ նմանութիւն Մեղքիսեղեկի Քրիստոսի. այլ չէր նմանութիւն

Թիւն Ա՛հարովնի, որոյ ազգարանութիւնն դիտամաբ եղաւ 'ի սբ Գիբս:

Օրնչ պիտոյ էր Աստանոր երեւի դիտաւորութիւն Պողոսի՝ Թէ Պողոսի ՂԱԵԻԻԵ՛ գեւն անուանել ան անմայր, և: Գիտաւորութիւն նորա էր 'ի հայր, անհայր, և: լուծելէ ազգարանութեանն Մեղքիսեղեկի ցուցանել Թէ քահանայութիւնն չէր ծագեալ 'ի ցեղէն Գ և եայ, և Թէ քահանայութիւն Վրիստոսի է յաւիտենական. Թէ և անհաղորդ ցեղին Գ և եայ. և այնուիկ հաւանեցուցանել զՀրէայս՝ Թէ նշանակեալ է յԱ՛յլ քահանայութիւն ոչ 'ի ցեղէն Գ և եայ. որեմն և քահանայութիւնն Ա՛հարովնի՝ զոր պաշապանէինն Հրէայք՝ պարտի տեղը տալ սյով՝ որ նշանակեցեալ է յԱ՛ստուծոյ:

Շարունակութիւն ապացուցի նմանութեան 'ի մէջ Մեղքիսեղեկի և Վրիստոսի:

Ո՛չ յիշատակի՝ Թէ Մեղքիսեղեկի լեալ իցէ յաջորդ ոք 'ի քահանայութեան. վասն որոյ և երեւի, Թէ քահանայութիւն նորա մի միայն էր 'ի դէմն նորա: Սակ Վրիստոս 'ի քահանայութեան իւրում չունի զնմանորինակ յաջորդ ոք. իսկ Ա՛հարովն ունէր զյաջորդս:

Չյիշատակի այլ գործ ինչ քահանայութեան Մեղքիսեղեկի քաց 'ի միոյն՝ այս է՝ զի նա ըստ պաշտօնի քահանայութեան իւրոյ օրհնեաց զԱբրահամ. Եւ քահանայութեան Վրիստոսի մի եղև գործ՝ յորժամ Մարոյ Աստուծոյ զունն պարտագ մանգամ 'ի հարարած յաւիտենից՝ յանարգութեան թողայ իւրով պարտագութեան յայտնեցաւ: (1) Ա՛յլ Ա՛հարովնի և յաջորդաց նորա հորի էր զոր ամենայն նախ՝ վտն իւրեանց թողայն պարտագս մարտացանել, և ոպտ վտն ժողովրդեան: (2)

Յարգ քահանայութեան Մեղքիսեղեկի գերազանց էր քան զԱ՛հարովնին. որովհետև 'ի Մեղքիսեղեկի նոյն ինքն Աբրահամ ոչ միայն որպէս 'ի քահանայի ընկալաւ զօրհնութիւնն, այլ և բաշխեաց նմա զտագանորդս աւարի՝ որով եւ զարժանաւորն քահանայութեանն:

(1) Եբր Է . 26:
(2) Ապր . 27:

Հանայուէ նորա զպատիւ: Այլ որովհետև Աբրահամ էր առաջին ազգապետ ամենայն Հրէից. և նոյն ինքն Պ և ի՛ յորմէ ծագեցաւ քահանայութիւն Ահարոնիսի՝ եւ Աբրահամէ, ուրեմն պարտ է ասել՝ Թէ և նոյն ինքն Պ և ի հանդերձ ամենայն սերընդովք իւրովք, և քահանայութիւնն Ահարոնիսի՝ ի դէմն նախահաւուն իւրեանց Աբրահամու՝ օրհնեցան ՚ի Սելփիսեդեկէ. և ՚ի հաստատութիւն քահանայուէ նորա բաշխեաց նմա զտասանորդս: Իւր արդ ահա աստ ևս քահանայութիւնն Սելփիսեդեկի ըստ գերազանցութեան իւրում. եղև նման քահանայութեանն Քրիստոսի՝ որոյ ներգործութիւնն տիրապէս բարձրադոյն և զօրաւորագոյն եղև քան զամենայն զոհադործութիւնս Ահարոնիսի:

Յայսմ ամէ և ՚ի նմանեաց՝ (քանզի ես յաղագս համառօտութեան զբազմոք զանց առնեմ) Սեծն Պօղոս եզրակացուցանէ՝ Թէ քահանայութիւն Ահարոնիսի պարտի ունել զվախճան ՚ի յաջորդելն զտեղի նորա յաւիտենական քահանայութեան Քրիստոսի. և ամ արարողական օրէնք՝ որ կապեալ է ը քահանայութեանն Ահարոնիսի, պարտի տեղի տալ բանզի ը Առաքելական իսկ բանիցն ՚ի հիփփիել քահանայութեան՝ հարէ էր ևս օրէնացն հիփփիսեմն լինել. (I)

Յայսմ համառօտ խորհրդածութենէ Սայսերական Քարձրութիւն Չեր ըստ Աճատուրդ շնորհաց նկատել կարէ ոչ միայն զայն՝ Թէ յինչ միտս Սելփիսեդեկ անուանի անհայր, անմայր, և անայլ և միանգամայն արժանապարտ ջերմեռանդութեամբ զարմանալ՝ Թէ որպիսի գերապանձ խորհրդով լցեալ կայ Քրիստոնէականս բարեպաշտութիւն: Իւր ՚ի վերայ այսր ամ ցանկամ զի Քարձրութիւն Չեր բերկրապատար հոգւով միշտ առաջն Տննուագեսցէ զայս երգ Մարգարէական. Վոտ ըստուոր տանէս զճրագի Տէր Ազգաստձ իմ:

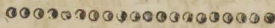
(I). Եբր. Է. 120.

ԿԼ. ՅԱՆՐԱԿՆ ԲՆԻԳՐՈՒԹԵԱՆ ՉԵՐՈՑ

Ամենախնարհ աղօթարար

Պշարոյն Արծնուոր Քահանայ:

Բացատրութիւն Տէրունական աղօթից

Է Է

Հայր մեր՝ որ յերկին ես:

Ամենախորոյ Ատուած և Աբարել մեր՝ որ գորով բառ է-
 ութեան քում անպարագիր ՚ի տեղոջէ, ՚ի յերկինս առանձին
 յայանութեամբ փառաց քոց ներկայանաս: Կու զմեզ զթշա-
 միագ լը անձառ ողորմութեան քում սիրեցեր միջնոր դութեամբ
 ամենասիրելի և միածին Որդւոյ քոյ և Տեառն մերոյ: Երուսի
 Վրիստոսի և որդէգրեցեր քեզ. և Հոգւով քով ՚ի սիրտս մեր
 աղաղակես (Աբբայ Հայր), և այսու անպատում ձայն ին Հաւա-
 տացուցանես զմեզ թէ փաղազոյն երկրաւոր ճնողք լըցն զոր-
 դիս իւրեանց, քան թէ Կու՛ ամենողորմ Հայրդ զննգի ոս բարութե
 քով որդէգրեալ որդւոցս քոց մերժեսցես, և ոչ հակեալ զիս ՚ի կա-
 ըիս նոյ բարեգթութեամբ. և այսու բարի և քաջակերական յու-
 սով ամենախոնարհաբար բովանդակ հաւատով մերով աղօթեմք
 առ Վրեզ:

Սուրբ եղիցի անուն Վրոյ:

Ա՛ճ զմեզ ՚ի դիտութիւն ճշմարտութեան քոյ: Բանդ զաջ
 մեր և նայեսցուք ՚ի սքանչելիս օրինաց քոց. պարգեհան զիս աղա-
 զուի Իլիդեցւոյ քում՝ զոր արարեր սրբազան Տապանակ ճշմար-
 տութե քոյ. որպէս զի ամենեքեան առաջնորդեալք լուսով օրի-
 նաց քոց, ՚ի մոլորութենէ իւրեանց ժողովեցին ՚ի մի հօտ՝ առ
 Վրեզ միայն Հովնէզ. ապա հեռացի զմեզ ՚ի շար գործոց՝ որովք
 անարգի փառաւորեալ անուն քոյ, և պարգեհան մեզ ընթանու
 ՚ի սէր քոյ և յառաքինութիւն, որպէս զի տեսցէ աշխարհ զբա-
 ըն գործս մեր, և փառաւորեսցէ զՎրեզ զՀայրդ երկնաւոր:

Երեսցէ արեայութեան Վրոյ:

Կու զմեզ սճեր ՚ի խաւարէ ՚ի լոյս քո սքանչելի, և հաստատե-
 ցեր զսիրտս մեր յուսով յաւիտեանական կենաց. մեք կառավա-
 րեալք յաստիս բանիւն քով և Հոգւով, փութամք ցանկութեամբ
 մերով առ մատնական հանգիստ քոյ. քայց դու բարձ զբայ-
 Թակլութիւն. և զար դիտաւորութիւնս հակառակս Աւետա-
 րա:

քանի քոյ ունայնացո՞ զի զընթացս աստի կենացս անխախան կա-
տարեսցուք, և յայտմ աղցուոր հովտես աշխարհի փոխիցուք յեր-
ջանիկ բնակարանս Սբբոյ՝ ուր Վու ինքնդ ես ամ յամի:

Եւ յիւն կամ քոյ՝ որպէս յերկնս եւ յերկրի:

Թէ և զառածեալ կամք մեր մարտն զմեզ ՚ի փրկական ճա-
նապարհէ քոյ զմայլեցուցանելով ապականացու գեղեցկուք՝
և աղմկելով կրիւք, իսկ Վու ամենազօր ներգործութեամբ քով
նուաճան զայն ընդ բարի և կատարեալ կամք քովք որպէս զե
մքք անտրտունջ ուրսխութեամբ հնազանդիցուք ամենայն հրա-
մանաց քոյ, և աներկմտ հաւատացուք թէ Վու զամենայնն ի-
մաստութեամբ առ վախճան բարի ուղղես, ասէր զօրութիւն
տիրութեան մերում, որպէս զի կալով մեր յերկրի՝ զնշանա-
կեանն ՚ի Քնն մեզ պարտաւերութիւնս՝ կատարեսցուք ջերմեռան-
դութեամբ և հաւատով այնպէս որպէս անարատ հրեշտակք
կատարեն զկամս Վու յերկինս:

Օ հայ թեր հանապաղորդ քո՛ւր մեզ այսօր:

Որովհետեւ մեք յերկարեմբ յայտ բաղմնիլատ կեանս, և
կրեմբ զժանրադանդաղ և զտիրութեամբ զգածեալ մարմին,
ուրեմն Վու առ այս հիւանդութիւն կարեաց մերոց զմանն ա-
ռատութեան Վոյ հեղուլ բարեհաճեաց, տալով այսմ ժամանա-
կաւոր կենաց մերոց զպիտանին. պարգևեան զբարեխառնու-
թիւն օգոց, առատացն զպտուղս երկրի. օրհնեան զուշատանս
և զհայթհայթանս մեր. զբրացն զառողջութիւն մարմնոյ մերոյ.
և այսու գիտացուք՝ թէ Վու ես ալբիւր մի՛ յորմէ ամ բա-
րիք բղխեն. և թէ առանց օրհնութե Վոյ ամ երկք աշխատա-
նաց մերոց ընդունայն են:

Եւ ինչ մեզ զպարբին մեր, որպէս եւ մէք խղումք մերոց պարստապանաց:

Եւ յուր ամենայնիւ վայելեալ զանճառ բարեգթութիւն
քոյ, չվճարեմք վասն այնոցիկ Վեզ Քարբարիդ զարժանաւոր
գոհութիւնս: Մեք յամենայն ժամ ստունդանեմք երջանիկ օրի-
նաց քոյ, և ոչ հնազանդիմք սուրբ կամաց քոյ: Մեք զառատ
պարգևս քոյ ՚ի կիր առնումք ՚ի շարիս. և յայսուիկ բարկացու-
ցանեմք յոյժ զբարութիւն քոյ, պարտապան մնացեալ ՚ի ներքոյ
ան

անկանիլ արդար բարկութեան քոյ յաղագս յանցանաց մերոց՝
Լ. Մ. Տ. Բ. մի մտաներ 'ի դատաստան ը ծառայիցո քոյ, զի ոչ ար-
 դարանայ առաջի քս ամենայն կենդանի. այլ ը անպատում ողոր-
 մութեան քում թող զմեզս մեր յաղագս անվախճան արդեանց
 և վասն մեր 'ի խաչախիստին հեղեալ արեան սիրելի և միածին
 Որդւոյ քոյ և անզոյդ Սիջնորդի մերոյ (Յիսուսի Վրիստոսի) Եւ-
 'ի նշան դոհութեան մերոյ ընդունիմք մեք ամենեքեան զհաս-
 տատուն դիտաւորութի և զճերմեռանդն ցանկութիւն թողլոց
 զպարտիս պարտապանաց մերոց. և զամենայն զեկանս կրեալ յայ-
 րոց և զվշտոս ցնծութեամբ մոռանալ. միայն թէ շնորհք քո պատ-
 բաստ եղիցի նպատեւ մեզ :

Ե- մի գտաներ զմեզ 'ի փորձաւիւնն, այլ փրկե՛՛մ զմեզ 'ի շարէնս :

Ոչ միայն անցեալ մեզաց մերոց ներեալ, այլ և նախապահ
 պանեալ զմեզ յապագայ պատուիրանագանցութենէ. Ղու գիտեա
 զտկարութիւն բնութեան մերոյ և զդիւրահակ բերումն 'ի մեզս.
 և տեսանե՛՛ս թէ քանի թշուառութեամբ և վշտօք ալկոծիմք
 'ի ծով աշխարհիս. մարմինն որսայ կրիւք, աշխարհ՝ գեղեցկութիւք,
 սատանայ՝ խորամանկութեամբք. մի թողուր զմեզ ամենաբա-
 ըի Տէր ցանցիլ յայտոսիկ թակարթս և զհրացեալ նետս փոր-
 ձութեանց շիջ՝, զի մի պարտեալ 'ի նոցանէ անկցուք յանդունդս
 յուսահատութեան: Եթէ և թոյլ տացես հայրաբար սահել
 մեզ 'ի փորձութիւնս ինչ յուղղութիւն մեր, եղիցին կամքքոյ.
 միայն զփորձահոգիութիւն մեր ամենազօր աջով քով կազուրեալ,
 զի մի վհատիցուք յայսմ երջանիկ ասպարիզի, և կատարեսցի
 ջորութիւն քոյ 'ի տկարութեան մերում :

Չ 'ի Վո է որքայումիւնն եւ զօրումիւնն եւ փտոք յոտեփեանս. Եւ թէն,

Հայր երկնաւոր՝ հաւատամք, թէ Ղու ոչ մերթեցցես ըզ-
 ինդիւրս մեր. որպէս ամենակարող զամենայն ինչ կարես. և որ-
 պէս ամենաբարի՝ կամիս տալ մեզ զամենայն բարիս. Ղու զմեզ
 հաւատացուցեր Ղւ ետարանական բարեբանեալ ձայնիւ քով թէ
 մեք ընկալցուք աներկմիտ յուսով զայն ամենայն՝ զոր ինչ հայցես-
 ցուք 'ի քէն յանուն ամենասիրելի Որդւոյ քոյ (Յիսի) Վարձեալ
 մաղթեմք Վեզ, զի 'ի բարեաց՝ զոր 'ի քէն ընդունիմք՝ մի մեզ,
 այլ անուան Վում եղիցին փառք՝ ամէն. եղիցի, եղիցի :

Ըրարեալ նորին Պղարոնն Արծնաւոր Վահանայի յամբ 1764 :

ԲԱՆ ՅԱՌՈՒՐ ԾՆՆԴԵԱՆՆ ԲՐԻՍՏՈՒՐ

Օրհնեալ Տէր Աստուած Իբրաիմի որ յայ ել թշ և որբը զբրինակն
ժողջրեան իբրայ. Գ. Դ. Ե. 68.

Օրհնեալ է Բոտուած՝ որ Եթող զերկնային աթոռ փա-
ռաց իբրոց . օրհնեալ է Բոտուած՝ որ ըստ իբրում իմաստուն
նախախնամութեան Թոյլ ետ մարդոյն անկանիլ . օրհնեալ է Բժ՝
որ յարոյց զանկեալն օրհնեալ է Բոտուած՝ որ վերածեաց ըզ-
մարդն յանհամեմատ և 'ի գերագոյն վիճակ՝ քան յոր էրն յա-
սաջ քան զանկումն . օրհնեալ է Բոտուած՝ որ առատապէս ե-
հեղ անդ զչնորհս՝ ուր յաճախեալ էին մեղք . Ինդրա՛ երկիր՝ հան-
դիսացիր անդ մարդկան՝ որանչացիր ընդ այսպիսի իմաստուն և
քաղցր տնօրէնութիւն Տառն . Երկիրպակդ անկառելիս մարդա-
սիրութեան . փառաւորն զգերահրաշ նախախնամութիւնն զքնն

Բոտուած է Աշտարանի . Երկն առնա է Աստուծոյ , իսկ
երկրս գարունդուն արեց (Երբ. 1) այսօր կարեմք 'ի հրճուանս ցրն-
ձութեան ասիլ . երկիր է աթոռ Բոտուածոյ Թագաւորի մեծի .
Բժ իմաստունի նր, ամ բարուի և ամ զօրուի սքանչելեաց նր, ան
Եթող զերկինս, և փոխեցաւ յերկիր . Երկինք խոնարհեցան
սա մեղ . Ո՞ր աբթունք՝ Թողէք զերկինս, քանզի երկիրս եղև
երկին . Ուր յայտնի Բոտուած 'ի փառս և իմաստութեան ի-
բում, անդ է երկին . Բոտուած է անպարագիր և անսահման .
մեր մահկանացուքս չկարեմք այլուր տեսնել և զտանել զնա՝
եթէ ոչ անդ՝ ուր նա յանդիմանէ զմիտորութիւն իբր ընդ
արարածոց . այսու միաւորութեամբ իբր Եթող գրաւ է զինքն ընդ
օսահմանաւ . այս միաւորութիւն նորս ընդ արարածոց, է երանուի
արարածոց . նա մանաւանդ երանութիւն մեր . զի Ոչ երբէք զերեշո-
հաց Բոտն կորչուի . այլ զչաւանիւն Աբրահամ . Բոտն կորչուի . (2)
Թողու նա զամենայն պետութիւնս հրեշապային , Եթող զա-
մենայն արարածս զերեւելիս և զաներեւոյթս, զգնու զմարմին մեր
'ի մարդկային զարմէ 'ի սերնդոյն . Բերահասնու աւատիկ և հրեշ-
տակք իսկ երգեն Իսաղաղութեան յերկնս և յերկն . (3) և այսու այն

- (1) . Երբ . Է . 34 . 35 .
- (2) . Երբ . Է . 16 .
- (3) . Գ . Դ . Ե . 140

Գրեալ է զայս (1)
Գրեալ է զայս (2)
Գրեալ է զայս (3)

քան միաւորի Մատուած ընդ մեզ մինչև մի լինել ընդ մեզս

Վոչեա՛ ուրիմն Պ՛ղէ և քարոզեա՛ զերանուծիւն մեր. ձայնեա՛ զայսոսիկ սխրալի բանս հրճուանաց. Ալբո՛ր՝ որովհետև հանդուս՛ այս ինքն մեք, հողորդեցո՛ք հարհայ և արեան, և ինքն իսկ մեր շատրու-Նեա՛մէ իցորդ եղև նոցանց, զի հահուն՛ այս ինքն պատարագ մատուցանելով զառ ՚ի մէնջն մարմին ՚ի վերայ խաչին և հեղալ զամենայն արիւն խոփանեացէ զայն, որ զիշխանութիւն հահուն անելոցայ ինքն է դատաստայ, և արբեցուացէ զայնուսէլ, որք հահուն երջի-ղիւ հոնապող իէին զարտնդեալս ՚ի ծառայութիւն (1) մեղաց և դատապարտու թեան: Ալ այսօրինակ անկակից եղեալ մեզ և բնութեանակից Սէ Թեմ համարի էղբոյր մեր անտանիւ, և տեւ. Պարմեցից զանուն Գրգեղբոյր իմոց: (2)

Այժմ՛ ո՛վ Վերիտոնեայք՛ յսելով զայսպիսի մարդասիրութիւն Մատուծոյ, զայսպիսի անհամեմատ և զգանշելի նախախնամութիւն զմէնջ՛ զի՛նչ պարտ իցէ մեզ առնել. կացցո՛ք մնացցո՛ք ՚ի թմրութեան. յամառիցս՛ք ՚ի մոլորութեան մերում անտաքար խորհելով՛ իբր թէ շնորհք Մատուծոյ պարտի զիրկութիւն մեր գործել ՚ի մեզ այնպէս, որպէս յանգգայ փայտ և ՚ի քար. մի թէ չիցէ՞ մեզ հարկ առնել վասն այսորիկ զանօրէնութիւն ինչ և զնախապատրաստութիւն:

Յիրաւի՛ ասացեալ է. Ուր տուտել էղէն մեզքն, տուտել ես յառեան շնորհքն. (3) այս ինքն՛ որքան բազմացուցաք զմեզս մեր, այնքան մեծացոյց Տէր զողորմութիւն իւր. և այս ոչ վասն այնորիկ է ասացեալ իբր թէ մեք քանի և մեղիցուք, քանի և խտասցուք ՚ի մեզս՝ այնքան յաւելցէ Մատուած զողորմութիւն ՚ի մեզ. քան լինցի. հայհոյութիւն է այս. այս անյարկութիւն խոջ է ներգործութե ողորմութեան Մատուծոյ ՚ի մեզ. Կսնէ պարտիմք մեք խոստովանիլ զմեզս մեր, գէթ պարտիմք զմեզս մեր ապաշխարել, և սրտի մտօք ցանկալ և ընդունել զայնպիսի Մատուածապարզ և մեծ շնորհս:

Վոյն ինքն Մատուած Թողու զերկինս, իջանէ յերկիր, ինքն Մատուած բանայ զանհուն հարստութիւն շնորհաց իւրոց. Օ ինչ ՚ի քէն

(1). Աբր. Բ. 14, 15.
(2). Ալբո. II. 12.
(3). Մատու. Բ. 20:

ի քէն պահանջի յայս գործ փրկական: Մարդիկ սպասեալ երախտաւոր և մեծարու հիւրի՝ սրբեն զտունն, աւել ածեն նմա, զարգարեն ըստ կարի, զանուշահոտութիւն ծխեն, նախապատրաստեն զսեղան, առ ՚ի համադամ կերակրովք և ըմպելեօք պատուհասիրել զնա: Ալ ՚ի վերայ այսր ամենայնի յամենայն ժամ սպասեն ընդ առաջ ելանել նմա ՚ի մուտս դրանցն ջերմեռանդութեամբ և ցնծութեամբ: Սոյնօրինակ ընթացիր և դու ո՛վ քրիստոնեայ: Հայեաց ՚ի կանայս՝ ՚ի Սարթա և ՚ի Սարիամ, մին ՚ի նոցանէ յայտնեաց զծարաւ զովանալոյ յազբերէ հոգեկեցոյց բանին Քրիստոսի, իսկ մուսն նախապատրաստեաց զսեղան, զի հիւրընկալցէ ըստ կարի զայնպիսի Հիւր անզուգական: Ալ դու այնպէս արա՛, ՂԺՈւար իմն լինէր քեզ՝ եթէ այս Հիւր մեծարու պահանջէր ՚ի քէն զմեծածախ և զլիահաց սեղան՝ զն անդր ոչ պահանջէ ինչ յայսցանէ. ահն ունի ՚ի քէն ոչ մարմնաւոր, այլ հոգևոր մեծարանաց. մտանէ ոչ ՚ի նիւթական տուն քոյ, այլ ՚ի տուն հոգւոյ քոյ. փոխանակ շահելոյ քո զնա կերակրովք և ըմպելեօք, նա ինքն շահի զքեզ, նա ինքն խնդրէ յագեցուցանել զքեզ և արբուցանել: Օ՛այս միայն պահանջէ ՚ի քէն՝ զի ցանկացիս դու զկերակուր նորա վայելել և ընդունել զերկնային ըմպելի նորա. Ղաշոկեցէ՛ և Գեօգէ՛ և Կապրէ՛ և Տէր: (1) Մի թէ դու ցայնվայր կուրացիս և խստացիս, մինչև չցուցանել և զայս ցանկութիւն անգամ:

Ղիտեմ՝, քաջ գիտեմ՝, զի ողորմելի մեղաւորն այսմ ոչ ցանկայ: Ա՛յ որպէս և կայ իսկ ՚ի գրի, ասէ, Սեծաբան եմ և ոչ եմի՛ կորոքիմ: (2) ուստի և զայս շնորհատու Հիւր՝ որ առ գրունս արտի նստեալ բաղնէ, ՚ի բաց մերժէ ասելով. ես Սեծաբան եմ և ոչ եմի՛ կորոքիմ: Ա՛յլ զի՛ հրաժարեալ: (3) Ո՛վ անագին կուրութեան և խստութեան մեղաւորի. և ուստի՛ ծագի այս կուրութիւն. անտի՛ զի նա չունի զայլ հեշտութիւն ինչ բաց ՚ի մարմն սկանէն. յորժամ ըստ մարմնոյն զգեցեալ է, յագ է և դինեհար, յորժամ տունն լի է ամենայնի՛, և է անկարօս իմիք, ևս և առողջ է և ոչ նեղի յումբէ, ասէ. զի՛նչ ևս պիտոյ է ինձ. Ա՛յնն, ունին Բարո՛ւ Բարո՛ւ Ռի՛ան, հաճաքեալ անաց Բող՛եց. հանգ՛ւր, Կե՛ր, Կե՛ր, և ուրո՛ւն լիք: (4) Իսկ զի՛նչ՝, Թշուա՛ն է նա հոգւով:

- (1) Սողմ. 14. 9:
- (2) Յայս. 4. 17:
- (3) Ղոհ. 37. 18:
- (4) Ա՛յս. 68. 19:

246

զգիտե՛ զօրհնս Մտուծոյ . կաշկանդեալ է կրիւք , շահասիրութեան
հետապնդութեամբ , նախանձու , առեւլութեամբ , շարութեամբ ,
ստուութեամբ , հայհոյութեամբ , խաբէութեամբ , զեղխութեամբ
և արբեցութեամբ . և ամենեկին չզգայ՝ թէ այսորիւք և զժամա-
նակեայ ստացուածս իւր և զհոգին իսկ ՚ի կորուստ պատրաստէ .
և վասն այսորիկ զՏէրն՝ զԻջեալն ՚ի յերկնից ՚ի խնդիր և յայ
մեզ և ՚ի բնակիլ ՚ի մեզ՝ հերբէ :

Մ. յւ արդ՝ սրբաբնի պտուղ եղիցի իջման նորս առ մեզ ,
և զինչ զօրութիւն ՚ի սերկեանս անախարութեան նորս : Տե-
սեալ նորս զխառնակրօն վիճակ մեր՝ ասացէ ցմեզ . (1) Ի՞նչն էին ես
ի՞նչ զին ոչ բնիւրան . (2) Աչն՝ Բողոքս լինի ինչ քունք չէր ասերտի : (2)
Մ. Եւ պահանջեցէ զմեզ յայնպիսի վատարողութենէ . Մ. Եւ
զգալով զամենայն զօրութիւն շնորհաց նորս՝ նախապատարաստե-
ցուք , բացողք նմա զբունս սրտի մերոյ , ցանկացողք շահիլ այն-
պիսի գանձիւ , ասացողք նմա . Պարտաւոր է սիրք մեր Աստուծոյ ,
պարտաւոր է - (3) մուտ ՚ի նա և ձայնեա՛ որպէս առ Օւրբէոս՝ Այ-
սօր եղև փրկուելեան քան յայնի . (4) Մ. Օւրբէոս ասացի . քանզի
սա բնդուներով զնա ՚ի տուն և ՚ի հոգի իւր՝ ասաց՝ Տէր , սկս
գէտն ընչից ի՞նչ քաց աղքատաց . և եմէ զոչ զբնիցի , հոգաւորից շորեղին : (5)

Ինկարօս է Մտուած ընչից մերոց և շինորէ զգարձ փո-
խարինի . այլ ունի նա զկղբարս , զաղբստ և զտնանկ եղբարս . նա
պահանջէ , զի տացուք մեք նոցա զվասն ինչ ՚ի հարստութենէ
մերմէ . անուանէ զնոսս եղբարս իւր , ոչ վասն այսորիկ՝ զի նոքա
եղբարք նորս իցեն . Մտուած գերազանցագոյն է քան զամենայն
բնութիւնս , նոքա եղբարք մեր են . որովհետև նոքա բնութենա-
կից են մեզ և մերձաւոր . Սկայն անուանէ զնոսս եղբարք իւր
առ ՚ի կակղել զխոտարտութիւն մեր այսու , և լուծանել ըզ-
ժրտութիւն մեր , զի եթէ աղբատք՝ եղբարք են . Բիստոսի , ու-
րեմն մեք՝ որ զամենայն ինչ առնեմք առ շահասիրութեան , այն-
պիսի ամենահարուստ Եղբայրն հատուցէ մեզ անշուշտ վասն
այսորիկ հարիւրապատիկ :

Ըստ

- (1). Յ. 17 ~ 220
- (2). Մտ. 17. 380
- (3). Մտ. 1. 7. 80
- (4). Ղ. 1. 1. 90
- (5). Ա. 1. 1. 80

Մ. յայիսի օրինակաւ ո՛վ եղբարք տօնեսցուք մէք զէջս Մ. Մ
առ. մեզ. զսոցքստ մսուրն ը զարդարեսցուք սսկևով սղորմուե՛,
զխանձարուրս պատրաստեսցուք յանապսկան առատութենէ ըզ
գիտուռ. զայրն լուսաւորեսցուք սրբութեամբ հաւատոյ և սիրոյ,
ապա ՚ի հարցանել ըմբզ ընդ Հերովդէի, Ս՞ր ծնունդի Վրի-տան
պատրաստ լինիցի պատասխանին. ոչ ՚ի Ռեկեկէ՛հ Հրե-տանի, (1)
այլ յայնպիսի Մտուածասէր և յողորմած հոգիս. (մէն)

Աւոցիւն ՚ի Պարտի Սէրբ-դուէն Առիւնայ ՚ի 25 Վիդէհ. 1803.

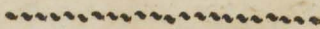
(1). Մ. Բ. Է. 4, 5

[Faint, mostly illegible handwritten text in Armenian script, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

ԲԱՆ ԸՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

Պարիսոյ համօրէն եկեղեցական Ուխտի Որոշաց աս Կայսերոյն Սե-
ծուկիւն ՆԻՎՈՂ ԸՅՈՍԻ ԸՄ. Ինչնուչի ԸՄ Որոշաց յեր Սրբազան
Թագաւորութե ե () Ծուկեան, ասացեալ 'ի Տեծի Պաշտոն

յԵ-ԳԵՆԵՅ, Մեքսիկոյի Կիւնայ, 1826 () Գոտր. 24. 'ի Մոնիոն

ԱՄԵՆ ԱՐԱՐԵՊԱՇՏ ԻՆԲՆԱԿԱ ՄԵԾ ԹԱԳԱ
ԻՈՐ ԿԱՅՍՐ ԱՄԵՆ ԱՅՆ ՌՈՒՍԱՑ.

Ստանախմբել համօրէն Ռուսաստանի զԱրքայան Թագա-
գաղութիւն Վոյ և զ() ծուկիւն ուղղափառ Եկեղեցի Ռու-
սաց պաշտեալ զհանդէս այսր Ըստուածաշնորհ խորհրդեան
'ի վերայ Վո' յանդիմանի Վեղ վերստին բերկրապատար խըն-
դակցութեամբ: 'ի Տաճարի Տեառն ել նա ընդ առաջ Վո ող-
ջադուրեղով զՎեղ իբրև դամենաբարեպաշտ Ընդրանիկ յորդիս
Վրիստոսի. և զՎեղ զպսակեալք 'ի Կայսերական Ըթոռ Եւ-
խահարց Վոց, զ() Եեալք իւղով Արքութեան, 'ի մուտս յար-
կի Տեառն յանդիման կացոյց Ըթոռոյ Թագաւորին Թագա-
ւորաց, առ 'ի զօրել զՎեղ ընդ Եւմա խորհրդեամբ փրկական
Մարմնոյ և Ըրեան Եորա. Ըյսօր 'ի քում յառագաստի դիմէ
առ Վեղ հնազանդութեամբ և պաղպտի, զի առցես զնա 'ի
գիրկս Կայսերութեան Վոյ: 'ի Վեկն լուեալ նորա զդաւա-
նութիւն ուղղափառ հաւատոյ, այժմ 'ի Վեղ խոստովանի ըզ-
նորայն և զիւր նեցուկ, զհովանի և զպատասպարան. 'ի վերայ
Վո վերակարգաց նա զպարգևս Հոգւոյն սրբոյ. և այժմ 'ի
Վեկն աներկիմտ ակնունի կլթել զպտուղ նոցա 'ի բարօրութիւն
ինքեան և համայն հաւատարիմ Վոց հպատակաց: Եւ 'ի մէջ
այսր բերկրալի յուսոյ, խնդակցեալ նովաւ և առ Վեղ Ըստ-
ուածընտիր և Ըստուածապասի Մեծ Թագաւոր, և Վեկ
Ըմենաբարեպաշտ () Գնականի Վոյ, () Ծակցի և Պրակակցի և
Ըմենաբարեպաշտ Սըր Վոյ, ամենայն Եկեղեցի և Ռուսաս-
տան աղօթի Վոյով իսկ ձայնիւ առ Ըմենակալ () Ըհնօն Թա-
գաւորաց և Թագաւորութեց Երկրի, լի սք շնորհք Եորա հեղ-
յն

ցին 'ի Վեզ և 'ի Թագաւորութիւն Վոյ. և եղիցի խորհրդաւ
 կան ներգործութիւն Պսակէ՛ Վոյ և ()ծութեան նշանակ
 և գրաւական բարութեան նորա առ Վեզ և կնիք սիրոյ՝ որ զդէ
 քՎեզ ընդ հաւատարիմ հպատակաց Վոյ, որոց զերջանկու
 թիւնն 'Լու իսկ գաւանիս նպատակ անզուգական մտաց Վոյ,
 կատարած ցանկութեանցդ, վարձ վաստակոցդ՝ և գերագոյն
 պարտաւորութիւն Վոյ առաջի Թագաւորին Թագաւորաց:

Թարգմանեցան յաշուիրաք Ս եցերորդ Ղապտան 'ե՛ Անիզոյտուէ Երե
 ւանիտեան Անիզոյտուեանց, 'ի 1826 տի՛ Տեառն. 'ե՛ Աերտեան 'Լեզ
 րաց Վոյոյ Տիկեայ:

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

(1)
 (2)

Յաղագս ողորմութեանն Աստուծոյ և չարութեանն մարդկան:

Վեհայեալ Տէր ծառայես այնորիկ՝ որչափեաց զնա. եղբօրն էնեղ նմա. Եւ ելեալ ծառայն այն եփէր զի 'ի ծառայուցաց իւրաց որ պարտիւր նմա հարիւր զոհելուն. եւ իսկեալ զնա ի եղբօրն. եւ ապէք՝ մտա՛մ ինչ շոք պարտիւն. Մատ. ԺԷ. 27 եւ 28:

Օգրպիսի հեզ և բարեսիրա թազաւոր և զգրպիսի խիստ և անողբելի ծառայ պատկերացուցանէ մեզ անբերեանս Աւետարանական առակ. Թազաւորն զօրութեամբ դատաստանի եւ իշխանութեանն, իրաւամբք պատժոյ և վրէժխնդրութեանն ոչ միայն չապանանէ զանաբժան պարտապանն իւր, այլ և Թողու նմա օչ զհարիւր, ոչ զհազար, այլ զբիւր քանքարս: Իսկ պարտապանն գորէն անգգայ անասնոյ՝ այն ինչ ելանէ 'ի տանէ տեառն իւրոյ, տեսեալ զեղբայրակից իւր, որ պարտիւր նմա հարիւր դահիկան, ամենայն կատաղութեամբ յարձակի յողորմելն, գանձ գնա և խեղդի:

Օրնչ ասեալք ո՞վ Ունկնդիրք, լթէ նմանօրինակ գործ ինչ կատարիւր առաջի աչաց մերոց. Լինողք գտառարան լինելոց է ոյժ՝ որ ոչ ստիճ զողորմութեան: (1) Ո՞հ՝ մտածեսցո՛ւք և մի լեցուք երազուք 'ի դատելն մեր: Այս ամենողորմ՝ թազաւոր է երկնաւոր Հայրն մեր. ուսցո՛ւք ուրեմն 'ի նմանէ լինել ողորմած առ եղբարս՝ որք վշտացուցանեն զմեզ. այս խտտախրա ծառայ՝ մարդն է. ջանապնօք կշտամբելով 'ի նմա զմեզ, ուղղել զջորսբաս մեր: Վեհ՝ ողորմած է Տէր, ի ընդամիտ եւ Բարսեղորմ: Ողորմութիւն՝ ի զոհ քոյ յաւիտեան յաւիտեանց, եւ որպարութիւն՝ Արարչորոց մինչեւ յորիւն: (2) սսաց Աստուածապատում՝ թազաւորն իւրայելուցւոց. արդս՛ր է այս բան, անսուտ է այս ասացուած:

Մեղաւ և մեղանչէ մարդն. մեղան և մեղանչեն քաղաքք և թաւ.

(1). Թ. Գ. Բ. 12.
(2). Մատ. ԺԷ. 8 եւ 17:

Թագաւորութիւնք, մեղաւ և մեղանչէ ամենայն երկրի: Այլ ո՛չ իսպառ Բարեկամայ Տէր Տէր, և ո՛չ յաւերբեան պահէ զիս: (1) Բերանով Ասայեայ առ ամենայն մեղաւորս լսօտի՛ Վասյսպէս՝ Աս ո՛չ յաւերբեան ինդրեցից զվրէժս՝ ՚ի յէնչ, և ո՛չ զանօք Բարեկամայ յէզ. զի հոգի յինէն էլցէ, և զամենայն շունչ էս արարի. վասն մեղաց առ սակաւ մեղարմեցողս զնոս, հարի զնոս, և դարչտացի զէրեսս իմ՝ ՚ի նմանչ. և արմեցաւ. և գնաց լեռնօժեալ զճանապարհս էւր. զճանապարհս արարի նորս արեւի, և թժշիցի զնոս, և միելեարեցի զնոս, և էրսա նմա միելեարս. և ինն ճշմարտաւեան, հասարակեցի զպարտաւորս իտաղաւեան ՚ի վերայ խաղաղաւեան հետաւորաց և մերչաւորաց: (2)

Սեղաւ Ազամ՝ հայրն մարդկան և անկմամբ իւրով էմօյծ զմեզս և զմահ յամենայն մարդիկ. (3) այլ յայնմ իսկ ժամանակի, յորժամ վշտացեալ արդարութիւնն Ատուածային սահմանեաց զաշխարհաւեան և զցոտս մարմնոյ նորս, (4) յայնժամ Հայրական ողորմութիւնն ազատեաց ՚ի յաւերբեանական ապականութենէ զհոգի նորս, և աւետարանեաց նմա զվերականգնութիւն ամենայն մարդկութեան ՚ի ձեռն կուսական և յողմանոյ՝ Օտարի նորս: (5)

Սեղաւ Պետրոս երեցս արայեալ զՏէրն էւր և զԱրքիւն. (6) բայց ո՛չ ՚ի բաց եհան զնա Տէր ՚ի Թուոյ ընտրելոց իւրոց. այլ զամենայն վիշտս միայն արտայայտեաց նմա ցաւադին հոյեցմանն ՚ի սա. (7) և ՚ի Թողուն զՏ՝ յանչն արար նմա զընտրս էւր և զհասկն: (8)

Սեղանչէ ամենայն մարդ, մեղանչէ հանապազօր և բիւրիցս. բայց յունմէ՞ հեռացուցանէ Ատուած զթութիւն իւր: Օտարեգանն էւր ծագէ ՚ի վշտարաց և բարեաց. զանչրեւ յերկնից սրբուէ իւրմէ անէ ՚ի վերայ արդարոց և հետաւորաց. (9) ողորմաւեան Արքս և ճշմարտաւեան յամենայն ժամ զամենայն ոչ ընդունին: (10)

Սե-

- (1). Սաղմ. 28. 9:
- (2). Եսայ. 57. 16 և 17:
- (3). Հոգի. 12:
- (4). Օղմ. 4. 19:
- (5). Աղմ. 4. 4
- (6). Ղուկ. 18. 57 և 60:
- (7). Ես. 57. 16 և 17: (8). Աղմ. 15, 16 և 17:
- (9). Սաղմ. 45: (10). Սաղմ. 14:

Մեղաւ Ղինոճէ՛ և այնպէս մեղաւ, մինչև իջարարայ զար-
բու-նեան նորա յաւետան Աստուծոյ. (1) և Քաղմեայն՝ ի նմա ի ճեռան
Մարգարէին իւրոյ կանխաձայնեաց թէ՛ յեք երկոյ տառայ անկոյն
ամենայն փաստ նորա և թծ զայն լու-նեան: (2) Այլ հառաչանք ճը-
մարիտ զղմանն յաղթեցին արդար բարկութեանն Մտուծոյ,
և Ղինոճէ ետ փառս անոճան Ղորա ոչ տրամութեամբ վն-
աւերակաց իւրոյ, այլ երգօք խաղաղութեան և ուրախու-
թեան:

Մեղաւ Արուստարհմ, այլ Այն՝ որ ոչ և թող ի նմա
քար ՚ի քարն վերայ, Այն՝ որ զմարմնս կենդանեաց ՚ի նմա ետ
՚ի կերակուր թաշնոց երկնից և գազանաց երկրի, վերստին կառ-
մեայ Այնն սուրբ խոր, ժողովեաց զկարմեալս նորա և նորակերպեաց
զմմ զաւերայն նորա: (3)

Մեղաւ նախագահ քաղաքն հայրենեաց մերոյ, և Տեր
մածոյ տրամութեամբ զարտեանունս նորա. և ահա՛ Աս իսկ
սրբէ զարատուս աչաց նորա, և բարձրացուցանէ զկորացեալ
գլուխ նորա, և նորոգէ նոր իմն լուսափայլութեամբ և նոր
փառօք:

Քաղաքք ամենայն ընդ ժամանակս ժամանակս լինին դա-
դարք երկպառակութեան և ամբարշտութեան. ամենեքեանս
կամ մեծաւ կամ փոքու արագութեամբ անկանին ՚ի մարմնա-
ւոր և ՚ի հոգևոր անառակութիւնս. այլ Քարձրեայն շարժել
զհիմունս նոցա, դարձեալ տայ նոցա զվայրկենական ուրախու-
թիւնս և դարձեալ բաշխէ զօրհնութիւնս իւր:

Մեղաւ ազնւ շրէկց ճնարարաւեամբ տառաջի տարտածոյ օ-
տարայ: (4) Քայց աչն, որ արկ զնա ՚ի ճառայուի յերկրին Ադիաւ-
տացւոց, երաց նմա զբուռն երկրին, որ քիչեր դեղոր և զկախն: (5)
և պսակեաց փառօք և պատուովք առաւել քան զամենայն
Թաղաւորութիւնս երկրի:

- (1). Յն. Կ. 2:
- (2). Աստ. Գ. 4:
- (3). Աստ. Ժ. 3:
- (4). Աստ. Է. 8:
- (5). 2. Օրն. Կ. 3:

Մե

(7) 4 31 34 (8)
 21 3 22 (9)
 2 3 22 (10)
 103 4 72 31 1 (11)
 21 21 24 71 21 24 21 (12)
 21 2 3 1 11 (13)
 21 2 3 1 11 (14)

Մեղաւ տոհմն խորայէլեան. բայց յորժամ վաղընդվոյթ
ուստերքն և դատերք զրուեալք՝ ի հեթանոսս՝ ողբացին առ դե-
տովն Բաբելացւոց, լուաւ Տէր զաղաղակ սրտի նոցա և հզօր
ձեռամբ իւրով վերստին համահաւարեաց զնս՝ ի ներքոյ Հայ-
րական յարկի:

Մեղանչեն մինչև ցայսօր ժամանակի Թաղաւորութիւնք
երկրի. այլ իշխօղն Թաղաւորութեանց ծանրացուցանելով եր-
բեմն երբեմն ՚ի վերայ նոցա զգաւազան ցասման իւրոյ, դար-
ձեալ հովանաւորէ զնոսա օրհնութեամբ իւրով, դարձեալ կա-
ռուցանէ զբաղաբն նոցա, և դարձեալ առաջնորդէ նոցա յա-
ռապն վառազարդութիւնս և ՚ի վեմնութիւնս:

Մեղաւ ամենայն երկիր յաւուրս մանկութեան իւրոյ,
և այնպէս մեղաւ, մինչև ամենայն Տարրիչ եղն Տարրիս. (1) և ար-
տաբոսեցին յինքեանց զհողին Մանազօրին Մտուծոյ, այնպէս՝
մինչև Ապոստոլ զԳրայոս, զի արար (2) յունչէ զայլեբախանս և
զանհնազանդան զայնոսիկ. բայց լուացեալ զապականութիւնն նր
ջրով Ըրհեղեղն, (3) բուսոյց յերկրի զնոր տնկագործութիւն, և
զայն հաստատեաց ՚ի նոսա իբրև զըթ բերրի:

Մեղաւ երկիր յաւուրս յառաջնս. բայց Սուրբն խո-
րայէլի ոչ սոսաբեաց ՚ի նոսա զարբն իւր՝ և զարբեցէ զաշխարհ, այլ
զի քրիստոսն Տ նոզաւ. (4)

Աշխարհ ամենայն ՚ի շարի կայ և արդէն իսկ, Մանայն տե-
կզերք ընդ ժամանակս ժամանակս ծածկին աղջամիջօք ամբա-
րշտութեան. ամենայն ազգք աղքատանս երբեմն հողուով և
ճմարտութեամբ. բայց որովհետև ամենայն երկիր սրբեալ է
մարդեղութեամբ Արդւոյն Մտուծոյ, որովհետև մահն Քրիստի
և ընդ խաւար ամենայն օրեղերաց լուսավայլէ, և որովհետև ամ
ազգք քնեալ են Մտուս յանձնից օրինաց, (5) մէջ հուրն անկարգու-
թեանց երկրի և բոցն սպառնայեաց երկնից Թէև տօցօրէ զաղ-
անդուրս օրեղերաց, բայց դեռ ոչ այրէ և ոչ բնաջինջ առնէ:

Եւ

(1). Նն. 7. 3.

(2). Ամբ. 7. 6.

(3). Ամբ. 7. 10.

(4). Յոհ. 6. 47.

(5). Պատմ. 7. 13.

81. 7. 100. 1. (1)

10. 7. 100. 1. (2)

Եղբարք՝ այսքան ողորմած է Լստուած առ մարդն, առ քաղաքս և առ աշխարհ ամենայն. Քայց իցէ՞ արդեօք այնպիսի մարդ առ մարդն. իցէ՞ արդեօք այնպիսի քրիստոնեայ առ քրիստոնեայն:

Իցէ՞ արդեօք այնպիսի մարդ՝ առ մարդն. Ո՞հ նախ հարցն յձեք թէ՛ իցէ՞ արդեօք այնպիսի մարդ առ Լստուած, որպէս Լստուած է առ մարդն. Լսենեին չէ՞ այնպիսի, որպիսի պարտ է նմա լինել. Լստուած թողու նմա զամենայն պատուիրանա զանցու թիւնս. իսկ մարդն եթէ ոչ զինի լեզէմ՝ Երբ մինչև ցանիծեալ վրէժխնդրու թիւնն. նա՛ բազմիցս զլարի և ընդ ճըշմարիտ պատիժն և լը ողորմութի՛ Երբա:

Մարդն զլարի ընդդէմ Լստուծոյ վասն՝ Երբին ճշմարիտ պատժոյն. Քանիցս պատահի յուսահատիլ նմա և տրտնջել զԵրարչէն իւրմէ. ցաւի՞ մարմնով, վշտազնի՞ հոգևով. մաքառի՞ լը չբաւորութեան. կորուսանէ՞ զազգականս և զսիրելիս իւր. զրկի՞ ՚ի ստացուածոց իւրոց. ոչ տան երկինք զանձրև, և երկիրս չբուսուցանէ՞ զպտուղ. ամ ինչ վշտազնէ զմարդն. նա ՚ի վթ ամի սրտմտի, վթ ամի մոլեղնի. և լըէմ որոյ, լըէմ Տեառն և ամենագութ Հօր իւրոյ. Ո՞ արարած յանցաւոր և անմիտ. մի թէ դու ոչ գիտես, թէ պատճառ ամ չարեացն, որք հատանեն քեզ, է սեփական ապականութիւն քո և մեղք: Մի թէ մոռացեալ ես՝ թէ Տէր այց առնէ քեզ բարկութե և ցասմամբ, և համբ զմեզս թո իբրև զչեան օղորտէ ասնել և մտքել զքեզ իբրև զոռնի ՚ի բովս: (1) Մի թէ ոչ գիտես, զե եթէ ոչ նախանձեացիս ՚ի խորամանկ սրտի քում, Լստուած վիճքի մի գանեալ զքեզ, բազումս յայց ելցէ քեզ ողորմութեամբ. և թէ վաղ և թէ անագան հանցե որդէս զչոյս զարդարութեանս թոյ և զբութեանս թոյ որդէս զքեզ հասարակ: (2)

Մարդն վշտազնի ընդդէմ Լստուծոյ փոխանակ ողորմութեան Երբա. Լստուած ետ նմա զմարմին և նա բազմիցս հարցանէ, վասն էր մարմինս այս յամենայն ժամ չէ բարետեսիլ և վայելուչ, կամ վասն էր չէ ստեղծեալ անմարմին դոյացութիւն. Եւ պարգևեաց նմա զհոգի, և վասն էր անձկացոյց և ընդ կուպարաւ փակեաց զկարողութիւնս նորա, և էր վթ խլեաց

(1). Լուսայ. գ. 18.
(2). Սողմ. շմ. 6:

խլեաց 'ի նմանէ զպարզ և ամենագէտն լինելոյ և սքանչելագործութեան: Աս պարզեաց նմա զերկիր, և ընդէր վճռեաց նմա մշակել զայն: Աս պարզեաց նմա զօր, և ընդէր ոչ հեռացոյց 'ի կալուածոց նորա զլաճախ և զվնասառիթ փոփոխութիւնս: Աս պարզեաց նմա զհայրենիս, և վասն էր հայրենիք նորա չեն տեղի փառաց և վեհութեան: Աս պարզեաց նմա զժառանգութիւն և պատկեաց փառօք, և վասն էր ընդարձակեաց զժառանգութիւնն և բազմապատկեաց զպատիւնս այլոց: Ո՞վ որդն օղղուն՝ գոռ ո՞վ էս, որ պոպոտխանի պատ ԼԿ, Թ Լե ասիցն՝ սպեղծութիւնն ցոպեղծիւն էր՝ Լե ընդէր այսո՞րս արարեք զիս: Այլե ոչ ոսնիցի զիշխանութիւնն Բրոսիս կատոյն 'ի նմին զանգոտածոյ ասնել զանօթ, զոսն 'ի պոպիւն՝ և զոսն յանարգանս: (1)

Իցէ՞ արդեօք այնպիսի մարդ առ մարդն, որպէս ՄԾ է առ մարդն: Ո՞չ՝ եթէ յառնէ նա ընդդէմ Մարաչին իւր, զե՞նչ օլարտ իցէ նմանեաց նորա անխուսիլ 'ի նմանէ: Յովազք ոչ լավեն զյովազս, առիւծունք ոչ պատառեն զառիւծունս: այլ ընթերցարո՞ւք զպատմութիւն մարդկութեան և տեսլիք՝ թէ հնախօսութիւն զնմանէ գրեալ է արիւնազանգ տառիւք: տեսլիք՝ թէ տարեգրութիւնք հինաւուրց աշխարհի գրեալ թէ լցեալ կան սպանութեամբք և եթ: Վրանի՞ թագաւորութիւնք կործանեցան, քանի՞ քաղաքք աւերեցան, քանի՞ շէնք յափշտակեցան, քանի՞ ազգք և ժողովուրդք սպանան և թաղեցան: Վրանիցս անգամ մաշեցաւ երկիր 'ի ներքոյ համակործան հարուածոց սուսերի: Վրանիցս անգամ հուրք պատերազմի տոչորեցին զերեսս նորա: Վրանիցս անգամ աղաղակք թրչոճառութեան ժողովրդոց միջամուխ եղեն 'ի խորս սրտի նորա: Վրանիցս անգամ գետք արտասուաց և արիւնք լուացին զուսս նորա: և ո՞վ է պատճառ այսր ամենայնի: Մարդիկ, նմանակից, և պատկերակից գոյացութիւնք: Աղաւթք ծնեալք 'ի միոյ Ասլահօրէ: զաւակք միոյ Հօր՝ Աստուծոյ: Բայց զլարդ կոչեցից զնոսա մարդիկ, զլարդ 'ի մէջ արեան և բոցոյ որոնեցից 'ի նոսա զմութիւն պատկերի Աստուծոյ: զլարդ ասացից՝ թէ նօքա միոյ Հօր են որդիք: և զե՞նչ լի 'ի նոսա: Անդադար պոպեքաղճանի և համբառ պոպեքաղճայ: (2) զե՞նչ գործի 'ի նոսա: յասնէ ազ յաչի վերայ, և Լեգոտարութիւնն 'ի Լեգոտարութիւն վերայ: (3)

Սուրբք

- (1). Հոռոմ. Լ. 20 և 21:
- (2). Սոպ. Իբ. 6:
- (3). ԼԿ. Իբ. 7:

Սուրբը Աստուծոյ Տախնին և սպանին . Իսկ Տեղաւորի 'ի շարուսէան Խարեանց որործին անորհնոս-Լեւոսէք : (1)

Ո՛վ Աստուած և Տէր, քանի՞ ողորմած ես 'Ղու առ արարածս քո : Ո՛չ է խողողումն ան յերայ նորս յերեսոց Տեղաց նորս . անորհնոս-Լեւոսէք նորս Բարչրացան խոն զգլուսն նորս, որպէս Բեան ծոնք ծոնքացան 'ի վերայ նորս . Կէխեցան և զփռեցան վերս նորս յերեսոց անզգտմաւ նորս . (2) քայց 'Ղու Լեռեր զանիրաւումն Ժողովրդեան խո և ծածկեցեր զամենայն Տեղս նոցա : (3) 'Ղու զգեցար զմարմին մարդկային և այնու վերստին զհնացեալ և զապականեալ նորոգեցեր զաշխարհս այս . վերստին զլսաւորեցեր զնա և պատրաստեցեր 'ի նմա զլարկ բնակութեան քոյ : Ո՛վ Տէ՛ծ ես դու և ո՛չ քոյ 'սման չեղ յաստուածս : (4)

Բայց 'Ղու ո՛վ Տէր բնակին արդեօք 'ի նորոգեալ քնակարանի քում , չապականեցաւ արդեօք ժողովուրդ քո սուրբ . ո՛չ յիմարացաւ արդեօք և արխանական խոհանայրումն չոյ : (5) 'Նայեանց յերկնից սրբութենէ քումմէ , և տես արդեօք կենցաղավարըն քրիստոնեայք, որպէս և պարան էր նոցա լը քում առ նոսա անձառելի բարութեանդ :

'Ղու նորոգեցեր զմեզ դարձեալ աստղանին Բանիւ , և սրբեցեր հոգեով սրբով , և որդեգրեցեր շօք չում . (6) քայց ո՛ւր է կնիք նորոգութեան քոյ . չիք այն 'ի մարմինս և 'ի հոգիս մեր . ո՛ւր են պարզեք հոգւոյդ քում սրբոյ . կեցեալ անառակութեամբ վատնեցար զայնս և կորուսար : Օ իմրդ ասացես շօք քում 'տե՛տ ես և Տանկանի իմ : (7) Տէ՛ր մեք ո՛չ եմք որդիք, այլ ծառայք , լըը նամիք քո և հախառակորդք : 'Ղու Բեռեացեր 'ի խոչին զամենայն զչեռագիր Տեղաց Տերոյ , և մինչև ցայսօր ժամանակի Բարեխօսեալ զն Տէր : Ա՛յլ վասն որո՞ց հասուցես 'ի հեծումն անմտուանց : (8) Այսն արարածոց , որք մեռանգամ խոչելով զչեղ ' (9) Խաչեն և զմե

- (1). Սող. Ժ. 2, 3.
- (2). ԱՂ. Գ. 4, 5 և 6.
- (3). ԱՂ. Գ. 3.
- (4). ԱՂ. Ժ. 9.
- (5). Ի. Պե. Բ. 9.
- (6). Ե. Գ. Բ. 26.
- (7). Ե. Գ. Բ. 13.
- (8). Յ. Գ. Ժ. 6.
- (9). Ե. Գ. Ժ. 6.

զմեմանս: Վու աւանդեցեր մեզ շխտողութեան: (1) Այլ քան թէ նուազ բարերար շունչ նորա կենսագործէ զաշխարհս, և ո՞րքան քնդ հակառակն բազմիցս չար փոխանակ չարի հատուցանի և բամբասանք ընդ բամբասանաց: Վու ասացեր թէ՛ որ կոմե՛ն չէ՞նք ձե՛ծ յինչ, եղևնի չե՛ր պաշտօնեալ: (2) Այլ բնմեջ սերիցազունից մերոց և ՚ի հըրաց իբր թէ անմատոյցք են. բազումք յայրեաց մերոց և յորբոց լան. հիւանդք մեր բազմիցս անմխիթաբք են. որք մեր բազմիցս անտերուհիք են: Վու կամեցար զն թագաւորեսցեն ՚ի մեզ սէր, հեղու թիւն, բարեկամասիրութիւն և եղբայրական համաձայնութի. բայց ուստեքք բամբասեն զհարս, դստերք այսն առնեն զմարս, ամուսինք չեն հաւատարիմք ամուսնոց և լքանեն զորդիս, տեարք ոչ առնեն զարդարութիւն և ոչ զհաւասարութի ճառայից և աղախնեայց, աղախնեայք զբարտան զմիմեանս, արգելանոցք ոչ զետեղեն զպարտապանս, գրեան թէ ամեն այն մարդիկ փոխադարձաբար թշնամանեն և փոխադարձաբար զնին:

Տէր այս իցէ արդե՛ծ անդի բնակուե՛ր քոյ: Օր՞նչ է ճարտ՛եմէ յեշեացեա զ՞ս, կամ որք է ճարտոյ՛ն է այց որոսցես ո՞մն. (3) ոչ արդե՛ծ վերստին ապականեցաւ աշխարհ քոյ, ոչ արդե՛ծ հնացաւ և անկաւ մարդ քոյ: Մտաքէն՝ մինչև ցերք համբերեսցես խորամանկ և շնացող ագրիս: Ե՛կ պատժել զնա քոյով արդար դատաստանաւ. այլ Վու վերստին յամիս ՚ի բարկութե քում, և դարձեալ անկն ունիս դարձի մերում: Յապաղանց և ևս երկայնամիտ և բազումողովում, ժուժեան անիրաւուեց մերոց: Վու թէ և յայտնեցեր մեզ գնբ կամս քոյ, այլ մեք մոռացաք զայն և չգիտեմք զինչ արասցուք: Սերեմն վերստին առաքեան առ մեզ հոգիդ քոյ սբ, և դարձեալ նորոգեան զսիրտս մեր քոյով ամենազոր շնորհքդ, որոյ գործակցութեամբ ուղղեցուք մեք, նուազեսցուք զմեզս մեր և զանօրէնուինս, սիրեսցուք զքեզ յամ սրտէ և յամ հոգւոյ, և զմերձաւորս մեր սիրեսցուք իբրև զանձինս մեր. մեք գիտեմք, զի ՚ի վերջնում աւուրն դատաստանի ասացես՝ անողորմ դատաստան յինչեւոց է այն, որ ոչ ասուն զողորմութեան: Սարսափելի և զարհուրելի է վասն սկար սրտի մերոյ ձայնս այս, այլ մեք յիշեմք զայն: Ամէն:

(1). Յօդ. ԺԳ. 27. (2). Մատ. Է. 26. (3). Եբբ. Է. 6.

Թարգմանեցաւ յաշակէսի Ալեքեանքը Վաստատն ՚ի Սահակայ Ասրդանեան Սուրհաստանայ, ՚ի 1827 ամէ ՚ի Արեւիսեան Վարդի Հայոց Տէրխայ:

ՈՂԸ ԵՐՐՈՐԴ:

Կահան Խարայել:

Չէ՞ բաւ այս՝ Աստուած մեծ՝ որ դաւազան զայրացեալ թարկութեան քո խորտակէ ցարդ զանդամս իմ՝ արդէն իսկ կիսա մահս • ընդէր բառնաս զյետին մխիթարութիւն , զոյս աչաց իմոց • և զի մի ելց 'ի միգապատ շամանդաղէ գիշերի, ընդար մացուցանէ ձեռն քո զարտուղի ոտս իմ :

Չեռն քո վերամբարձեալ և իծուցեալ 'ի վերայ զոհի վրիժու իւրոյ՝ ոչ լքանի : Հարուածելով անդադար՝ կրկնա պատկէ, 'ի վէրս իմ ցնորանոր խղիւսայթս • 'ի տանջանաց աստի մարմին իմ աւազիկ մաշեցաւ և ցամաքեցաւ : Կոյն իսկ ոսկերք իմ որպէս թէ կռանահար խորտակեցան : Որէ՛ժ քո ցանգեաց առաջի իմ զանանցանելի պարիսպ, և պեղեաց զինև զլիճ դստ Նադին լեղոյ • Հանգոյն մահկանացուաց՝ զորս իբրև զհրէշս ար դարադատութիւն քո դատապարտէ 'ի պատիժ պատուհասի, | Դու ընկեցեր զիս յանդունդս անեզր թշուառութեանց :

Եւ զի մի կարացից ելանել անտի՝ Դու եռապատիկ պատուարօք կարծր պղնձոյ պատսպարեցեր զիս՝ կրկնապատ կելով զծանր ծանր շղթայս երկաթեայս 'ի վերայ խորտակեալ անդամոց իմոց • աղաղակեցից՝ արդեօք 'ի սրտէ երկրի • աղաղակ իմ , կահանք իմ անկանին յետս՝ մերժեալք 'ի վերուստ : Չեռն քո կախեալ 'ի վերայ գլխոյ իմոյ զհաստատուն կամար, կնքեաց զնոսա, զի մի սլասցին 'ի վեր անզօր ցանկութիւնք իմ • ամ ձանապարհք, ամենայն շաւիղք խափանեալ են առաջի իմ և փակեալ, զի մի ելցեն յերկինս թախծագին աղօթք իմ :

Որ ցաւ թշուառութիւն իմ • Ո՛չ ևս է Աստուած իմ այն գորովագութ Հայրն իմ՝ որ հաճելով ընդ հառաչանս իմ ար ժանացուցանէր հեղուլ 'ի հեծեալ սիրտ իմ զբերկրութիւն • նա այժմ՝ իբրև զառիւծ նստեալ գաղտագողի առ մուտս որ

Չոյ իւրոյ, պատրանատ է 'ի կլանել զմերձեցեալ զոհն: Արամառ-
 թիւն քո՝ Աստուած իմ, եցոյց զամենայն զորութիւնս իւր 'ի
 վերայ մենացելոյս. ես մեռանիմ՝ յորտաճնդոսս հարուածոց կայ-
 ծակնառաք բազկի քո. հանգոյն լայնատարած ծովու՝ մերկաւ
 հողմոց զարթուցելոյ յանկողնոյ իւրմէ, և խղողի զկապանս եզե-
 րաց, նոյնպէս աւերածն հեղձոյց զսիրտ իմ: Սահառիթ ա-
 ղեզն քո լարեալ է ընդդէմ իմ և կուրծք իմ է նպատակ նե-
 ախց՝ առ 'ի քէն արձակելոյ: 'Ի կապարձէ քումմէ գլորեալ կո-
 րտառքեր թուխն՝ եբաց զհազարաւոր ճեղքուածս վասն մտից
 մահուան 'ի սիրտ իմ: Աւ իմ . . . իմ՝ ժողովուրդք այսպաննն
 զինն . ես եղէ առաքիկայ հանապազօրեայ կատակահաց նոցա և
 գարովելի խօսից: Այ՞ բաւ այն, թէ հայն՝ զոր ուտեմս, թա-
 ցեալ է իմովք ամենագառն արտասուօք. այլև առ զովացուցա-
 նելոյ զժարաւս՝ յորմէ նքողի հոգի իմ, առաջի դնին ինձ զմ-
 պելի խառն ընդ լեզուոյ: Ասամունք 'ի ընտերս իմ իբրև կարծք
 քարամբք վշտեցան. գլուխ իմ եղև մխրալից. դժօխք է 'ի ներ-
 քոյ ոտից իմոց: Աւ կահան իմ, զոր ոչ երկինք և ոչ երկիր
 լսեն՝ մտաջին և եթ արհաւիրք մահու չափք 'ի բաղձապատկել
 զիմ յուսահատութիւն . յաւիտեան, ախ յաւիտեան վտարե-
 ցան 'ի հոգւոյ իմմէ խաղաղութիւնն և անդօրբութիւն: Ո՞վ
 ոսկեղէն ժամանակք, յորս երբեմն վայելէի զերջանկութիւն .
 արդէն յիշատակ ձեր ջնջիցաւ, չքացաւ հաստատունս յանձ-
 նապատանութիւն. չքացաւ ապաւինութիւն իմ 'ի նոյն ինքն
 Աստուած:

Աւանդ, զի՞նչ ասացի ես, Աստուած իմ. ակնարկեալ յիմ
 թշուառութիւն. հայեանց 'ի ցաւս և 'ի տրտմութիւնս, որք կլա-
 նեն զիս. լուր ձայնի ջերմեռանդն ապաշաւանաց, որով աղա-
 զակէ առ քեզ սիրտ իմ՝ գլորեալ յանդուռնս աղէտից: Իւ-
 րաքանչիւր օր առաջին կենաց իմոց ակն յանդիման կացուցա-
 ներ ինձ զթութիւն քո. իւրաքանչիւր օր պատմաբանէր ինձ
 զբարութենէ քումմէ: Աղորմութիւն քո՝ ո՞վ Տէր՝ է անսահման,
 'Յու ոչ յաւիտեան բարկանաս:

Աստուած, հոգի իմ ծանուցանէ ինձ, թէ Աստուածդ է
 հատիկ իմոյ գոյացութեան . յայտմ նախայաւիտեան արփւոյ
 ծագեաց ճառագայթ կենաց իմոց: Աստուածդ է Հայր իմ, նոյն-
 պէս և Տէր իմ: Ամենայն՝ որ միանդամ անկանի 'ի գիրկս նք
 օրգիական հնազանդութեամբ, մէշտ գտանէ զմխթարութիւնս:
 Իսկ

Իւր օրացի ~~Տէր~~ Իւր ~~Տէր~~ Իւր

Իսկ արդ՝ ՚ի բայ եղեալ զգանգատ, զնեղութիւն և զանձկու-
 թիւն՝ ակնկալցուք համբերութեամբ կատարման խոստմանց
 նորա: Առ ճմարտութիւն և առ առաքինութիւնն առաջնոր-
 դէ աղէտալն ճանապարհն. և այր ՚ի բնէ անախ կրելով զուժ-
 ճախորդութեանց՝ լինի հանձարեղ և հեզահամբար: Այս ան-
 բելով՝ արտին իւրոյ՝ արգելու նմա հանգչել. անձկագոյն կա-
 պանք նորա պրկին զազատութիւն նր. թէ հարկանեն զնստ
 նորա, նա խոնարհի առաջն վշտագնողացն, վարկուցեալ զայն
 անարդութիւն փնբեան. յոյս նորա առ նմա և հոգի նր մնայ
 անյաղթելի: Ո՛վ Տէր. դու՝ որոյ ճառագայթ փառացդ է մայն
 բարութիւն, դու յաւիտեան հեղցես զվրէժ քո: Ո՛չ այնպէս
 պատուհասես, ո՞նչ վարձաբեայ: Ողորմութիւնք քո՝ որ թողու մեզ զյան-
 ցանս մեր, է մեծութիւն քո: Ո՛վ երանի թէ արդարութեամբ
 քով ջնջեսցին անիրաւութիւնք իմ. այն դժուրութիւն քո, ո՞վ Մ-
 տուած իմ խղեսցէ և զիմ տանջանս: Վառ ո՛չ միով կշռովք
 կշռես զյանցանս մարդկան և զքոյդ վնշտս:

Վառ քոր սմնայն ՚ի ստոր առաքես զցօղդ երկնային
 յառողանել զանդատանս մեր: Վառ յերկարես զեեանս մեր՝
 անուցանելով զմեզ քոյով հայրական պարգևօք: Ո՛չ ապստե՛ն
 որոտայ ամպ քո, այլ հարուածք նորա վհատին յուժոյ ՚ի դա-
 դաթունս լերանց մերոց. և հազիւ հազ, հազիւ ուրեմն հա-
 րուածեն զանօրէնս՝ մակաղեալս յերեսս երկրի: Վերբեք, այնու-
 քիկ դերբեք իսկ, որք էին պաշարեալք յսմնայն ուստեքէ սաը-
 ոսեւն պատուհասիւք, ո՛չ երբեք կոխան տուան քումդ յաղ-
 թանակ ոտից: Իւրաքանչիւրն ՚ի մահկանացուաց արշաւէր առ
 աթուռ արդարադատութեան քոյ. իւրաքանչիւրք ՚ի մահկա-
 նացուաց առաջն աչաց քոց է մի ՚ի քոց զաւակաց: Ո՛վ որ
 ո՛չ սքանչացի ընդ սմնակարող բազուկ քո, որ կալեալ ունի
 զանչախ կապակցութիւն այսր աշխարհի: ՚Ի քէն կախի ամե-
 նայնն և կեանք և շարժումն. ՚ի ծոցոյ քոյ հոսի անընդհատ
 աղբիւր բարեաց. ըստ սահմանադրութեան քում և հեղեղաաք
 շարեաց հոսին ՚ի վայր:

Ո՛վ անմիտ մարդ, մի թէ դու յայն տկարութիւն ի-
 ջեր, զի զըջակայս քո լցես տրտնջանօք. մի թէ դու բողբոքես
 զթշուառութենէ՝ որ թիւնաւորէ զեեանս քո. դադարեաց ան-
 պերախտ ՚ի մեղադրելոյ զնախայաւիտեան իմաստութիւնն օ-
 դարձի՛ր յապիրատութեանց քոց, որովք հանապազ բորբոքես
 'ե

ի վերտ զՏէրն քո, Հետազոտեսցուք զչաւիդս մեր, որոնեսցուք զհետս մեր. աւաղ՝ ամենուրեք տեսցուք՝ թէ մեք սողացաք ՚ի վերայ կաւոյ յանցանաց և ՚ի տիրո՞ւմ անօրէնութեանց, թաւալեցաք: Ապաքէն ուղերձեսցուք առ Աստուած զեւանդուն. կահան վասն մեզաց մերոց. նա պահապան լինիցի մեզ՝ կանգնելոցս յեզեր, անգնդոց, և արդեցէ մեզ անկանիլ ՚ի կորուստ:

Անք որովք պատուիրանազանցութեամբ կոչեցաք ՚ի գլուխս մեր զկայծակն և զորոտմունս, որովք Աջն Աստուծոյ շունէր զմիտս հարուածելոյ զմեզ: Անք մեզէն վտարեցաք զբարութիւն նորա. զլեւն միշտ պատրաստական աղօթից մերոց, զընդունիին զպաշխարութիւն մեր: Ա երջապէս զողորմութիւն քո, ո՞վ Տէր՝ մեք ցասուցաք, և այն բոց ցասման քո եկէզ զմեզ տպառապուռ. սակայն այսպիսի սուսերաւ արդար բարկութեան քո, զոր շաղախեցեր յարիւն մեր, կամեցար դու սասանել զտիեզերս՝ զի ուղղեսցէ նա զճանապարհս. իւր հայեցեալ ՚ի մերս պատուհաս:

Ստուծեր ամպոյն մահաշնչոյ բողարկեաց ՚ի մէջ զերեսս քո. կականք մեր տկարանան հասանել ՚ի սրբազան պատուանդան աթոռոյ քո: Ա ըէժինդրութիւն քո ոչ շատացեալ չարաչար տաղնապսւ մերով՝ առաւել ուժգնակի զօրութեամբ շարունակէ զհետ մեր սնդիլ:

Հանգոյն խոտան դալարոյ՝ քանցելոյ ձեռամբ երկրագործի յանդատանէ. կի՞մ հանգոյն նորածին վատաբաղդ մանկան՝ զոր մայրն յիւրոց սարտուցանէ դրկաց՝ գարչեալ ՚ի տգեղադէմ կերպարանաց նորա, սոյնօրինակ Խորայել տեսանելով զինքն լքեալ և արհամարհեալ յամենեցունց՝ հեծէ ընդ ծանրութեամբ որոտընկէց բազկի՝ սաստկացելոյ ՚ի վերայ նորա: Բացին ամենայն թշնամիք իմ զբերանս իւրեանց հակառակ իմ: Աւազիկ սիրտ իմ պաղեցաւ ՚ի կուրծս իմ յարհաւրաց և յերկիւղելց՝ զննև շրջապատելոց. այսպէս ամենայն ինչ նախագուշակեաց ինձ զանկուճն իմ: Ա՞մն կարապետեաց ինձ զկորուստ իմ: ՚ի միջոյ տաճարին և ՚ի նոյն իսկ սեղանոյ օրօտաց ընդդէմ իմ ձայն անիծից:

Յակնարկելն ՚ի Սիւն՝ ՚ի խրամատեալ պատուարս նորա, անդրէն սիրտ իմ ցամաքեցաւ, հոսելով զաղբիւրս արիւնազանգար:

արտասուաց, սակայն ո՛չ յետս կասի հոգի իմ 'ի հառաչելոյ. ո՛չ կասի մինչև ցգալուստ փաբելն վայրկենին՝ յորժամ Տէրն շարժեալ 'ի գուԹ իմով Թշուառութեամբ ակնարկեսցէ յես 'ի բարձրութենէ երկնից. Չիք տեղն, ուր զօրութիւն և անխրաուԹիւն ո՛չ զհետ իմ պնդիցի. և այնորիկ, որոյ ես՝ գուլով 'ի զօրութեան և 'ի փառս իմ, ո՛չ մերձենայի ճկութիւ, և այնորիկ իսկ փորեցին զգուրս առաջն իմ, լարեցին զորոգայթս՝ զի որպէս Թռչուն նորոգ Թեաւորեալ անկայց 'ի նոսա առ կորուստ իմ, անկայց որպէս սրանդուխտ զարտուղեալ 'ի ճանապարհէն. Մշադիկ դժօխք բացին զանյադ բերանս իւրեանց և պատրաստի են կլանել զես. Մշադիկ հանց երկնաւոր լոյսն աւուրց իմոց և վէմ գերեզմանիս 'ի վեր է բարձրացեալ քան զդուխտ իմ. Ստուեր անկող դիշերոյ պարածածկեաց զիս և ես բնկողմանեալ դնիմ՝ 'ի սառնասառոյց դիրկս տխրամած աղձամղջին. Բնկղմեալ է դուխտ իմ 'ի յորձանս ծովու. Մշաղձ կորնչիմ, յաւիտեան կորնչիմ. Մտուամ՝ ո՛հ ո՛հ, զե՛նչ ես զդամ. ո՛վ Տէր, Ղու՛ ո՛վ Տէր լուար ձայնի իմոյ, ձայնի կիսամեռ շքութանցս, որ արդէն զայս վերջն անդամ 'ի խորս դժօխոցս կարգաց զանուն քո սուրբ:

Տէր՝ Ղու հաճեցար ընդ կականս իմ. բազուկ քո քանցեաց զիս 'ի կորստագիԹ անդնդոց. Ղու պաշտպանեցեր զիս ընդ բարերար հոյանեալ Թեոց քոց. Ղու ասացեր ինձ, քաջալերեաց՝ մի երկնչիք՝ և սիրտ իմ զօրացաւ:

Մպա ուրեմն ո՛վ Մտուած իմ, Ղու կրկին դարձուցանես ինձ զիեանս և զյոյս. "Ղու Թողէր զիս պատուհասել ուխտագրութ Թնամուոյն. Ղու տեսեր՝ Թէ որպիսի լըրութեամբ յարձակեցաւ նա յիս, Ղու տեսեր՝ զամբարհաւած՝ հպարտուի նորա, յաւակնեալ լէ անկումն իմ:

Աբի՛ ո՛վ Տէր, առ զգէն վրիժու, հարուածեմ զայտոսիկ պղծալեց զոհս նոյն իսկ կայծակամբք, որովք հարաւն Խորայեւարի և քոյով որոտամբ խլեմ յարմատոյ զնոցայն չարագործութիւնս. բայց կարե՞ն արդեօք լմ արժանւոյն պատուհասիկ այնորիկ խստասիրտ ամբարնչաբ:

Մնկցին ընդ լծով աշխատանաց իւրեանց, հեղեալ զարիւնեբանդ քիբոն և զօրութիւնս 'ի վայր. Աշխլն կուրծք նոցա

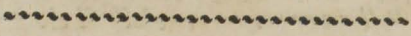
նոցա տեղի մահաւիթ պատժոյ, կրեալ յանձինս զանողորելին
 զդահիւն. և եղծյեն զհողիս նոցա ջուրք դառնալէտ տրամու-
 թեանց և սիրտ նոցա հարցի՛ք ընդ վիճմ անմխիթար և չարա-
 չար տանջանաց. թա՛րձ ՚ի նոցանէ զողորմաւ թիւն քո ո՛վ Աստ-
 ուած արդար: Անէ՛ծք, միմիայն անէ՛ծք զհետ նոցա փութաու-
 ցին ամենուրեք. զի բնաջինջ կորիցէ արմատ նոցա յերկրէն
 կենդանեաց և ՚ի սպառսպուռ գարձյին ՚ի չիք առաջի երեսաց
 երկնից:

Թարգմանեալ յաշտերոյ Սեյերորդ Առասորոն Աբրիսեան Վարդոյն
 ՚ի Սրեփոնոսէ Եսոյեան Աստուրեանց. Յաֆ 1827. ՚ի Տիբեո:

(1)
 (2)
 (3)
 (4)
 (5)
 (6)
 (7)
 (8)

Բան 'ի խորհուրդ քառասնորեայ գալստեանն
'Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ 'ի տաճարն :

Արդ՝ արհաճէս զճաստոյս 40 Տէր ըստ Բանի 40-մ 'ի խորհուրդ-նէն,
զի քեանն աչ Ի՛ն զժբն-նէն 40: Ղ. 1-է. Բ. 29, 30:

Օրնչ է կեանք մեր. Յուզ նմանեցուցանէ զայն ճող-
իան ճողիւնոյ և անդէն լօ՛ւնաիւնոյ. անկայուն և մխտախան
ստանէրի: (1) 'Դաւիթ ծխոյ զնորելոյ՝ խառոյ շորացելոյ և հովան-
ւոյ անցելոյ: (2) Յակովբոս ճրբիլ՝ որ առ սախա մի էրեւելոյ՝ և տ-
պա պահառի: (3) Սողոմոն անուանէ զայն ընդոսնայնո-նէն, (4)
Թափուր յամենայն բարեաց. Օրնչ Բարի է ճարոյ 'ի կեանս ի-
բու՛մ, ասէ նա. Լի՛ւ առաք իննայ նորս է Լի՛ւ ընդոսնայնո-նէն նք: (5)
Ամենայն աւուրք մեր 'ի խաւարի, 'ի սուգ, 'ի տրամուծիւնս
բազումն, 'ի հիւանդութեան և 'ի ցասման. Աստուած ճանրա-
ցուցանէ զմեզ հոգացողութեամբ զնձութեան իսկ սրտի մե-
րոյ. իսկ յորժամ ընդ ուրախո-նէնն ոչ խառնի արարա-նէնն, յայն
ժամ յեղոյ ուրախո-նէնն 'ի սոգ գայ: (6) Աոյն իսկ բերկրուի
մեր ք բանի Սիրաբայ՝ է անբարեյոյս. քանզի յասել մեր՝
'ի Բարո-նէնն Ի՛նէ կերայց և արբեց, և ոչ գիտէ՛ս, Թէ յորում ժա-
մանակի եկեացէ պարահումն, և լողոյսք զայն օրարոյ, և մե-
ցոս: (7)

Օրնչ է մահն մեր. զմահ իռչեցի Ինչ հայր, ասէ Յուզ.
Գծուի էն պոսն Ի՛ն. 'ի մեզի արարածեալ են անչողինք Ի՛ն: (8) Մահն է
Հան-

- (1). Յովթ. ԺԳ. 2.
- (2). Սաղ. ՃԻ. 5, 12.
- (3). Յով. Գ. 15.
- (4). Եղ. Է. 1.
- (5). ԱԿ. Է. 16.
- (6). ԱԿ. ԺԳ. 13.
- (7). Սիր. ԺԻ. 19.
- (8). Յովթ. ԺԷ. 13 և 14.

Հանգիստ մարդոյ. և ճանապարհ նորա փակեալ է. ցանկացողաց նորա լինի ուրախութիւն. խնդրողաց իւրոց է իբրև զբանձ. Առաքեալն Պողոս անուանէ զայն՝ շահ. (1) իսկ տօնեալն այսօր արգարն Սիմէոնն՝ արչակոմարչոյն թէ՛ ի բանդէ կենցաղոյս և ի կապանաց ծանրաբանդաղ մարմնոյ յաղատութիւն և յանդորութիւն հոգւոյ. Արդ՝ արչակոմարչոյն ի հարկէս ի խոզադուրեան, (2) աղաղակէ նա ուրախամիտ առ իշտուած, որ յայտնեցաւն նմա ի մարմնի.

Բայց կեանքն վասն մահկանացուաց առ հասարակ յառտի կենցաղս է այնպէս, որպէս ստորագրէ զայն Բանն Արտուծոյ. և մահն միայն վասն նմանեաց (3) Յովթայ, Առաքելոյն և Սիմէոնի, ունի յինքեան զամենայն առանձնաշնորհութիւնս՝ զորս նորա ընծայեն նմա. Բանզի վն այլոց, ինչ հաւաստելոյն Ղաւթի, շար է (3) նա, այնչափ՝ մինչ զի յաստի կեանս իւրեանց միով և եթ յիշատակաւ զայնմանէ գոչն ձայնակցեալ Սերբայ, Սիմէոնի, որպէս քառան է յիշատակէ քո. (4) իսկ թէ զհարդ կարասցուք ցրել մեք զայս սարսափ մահու, և առնել զայն վասն անձանց մերոց խաղաղ արձակումն յաստեացս՝ զայս ուսցուք յարգարն Սիմէոնի. զորոյ երջանիկ յիշատակ տօնէ այսօր սուրբ Եկեղեցի.

Կեանք և մահ թէպէտ ըստ ընութեան իւրեանց են երկու դիպուածք՝ իրերաց հակառակք. բայց ըստ բարոյական առընչութեան լինին միշտ հանգունասիւղ. քանզի միշտ չար կենաց՝ զհետ պայմահ չար. իսկ առաքինի կենաց, մահ երջանիկ և խաղաղ. Սիմէոն իրի և հեթանոսք իսկ՝ զուրկք ի յուսոյ հանդերձելոցն բարեաց՝ ի վարել իւրեանց զկեանս ժուժկալութեամբ և առաքինութեամբ, անխռով մեռանէին. և ինչ հակառակն անօրէնք, եթէ ոչ մեռանէին ուշաթափ և զբայազիրիկ, չկարէին կալ անսարսափ ի հոգեվարս իւրեանց. Սիմէոն յայսօր ժամանակի չեղև որ՝ որ ի վերջին կիտի կենաց իւրոց խնդասցէ վասն ծախելոյ զկեանս իւր ի յանցանս և ի ցոփութիւնս. որպէս և ընդ հակառակն չետես աշխարհ տակաւին ջրք՝ որ ի վախճանիլն իւր վշտադնեալ տառապիցի վասն հանա.

(1). Փիլ. ա. 21.

(2). Ղոմ. ք. 29.

(3). Սիմ. շ. 22.

(4). Սեր. խ. 1.

նապաղորդելոյն յառաքինութեան: Եւ արդ՝ առաջին հնարք
 անխռով ելանելոյ՝ ՚ի դրանց կենցաղոյս և խաղաղութեամբ լը
 առաջ ելանելոյ մահուան՝ է քաղաքավարին առաքինութեամբ:
 Եւ յայտն էր արդարև տօնեալն այսօր ծերունին Արմէնի: Եւ
 առաջին բառն ՚ի սերկեանս Եւետարանի զնմանէ ասէ՝ Թէ
 էր նա ոչ որդար. (1) և յայս միայն անուանադրութիւն ամփո
 չի ամենայն հանդէս առաքինութեանց մարդկան. քանզի ըստ
 մարդապետութեան բանին Եւտուծոյ, ո՞վ է արդար նա՝ որ գնաց
 արդարութեամբ, իստի զուղիղ ճանապարհէ, ադեայ զանօրէնութեան և զա
 նխառութեան, ընտրովէ զչեառ իւր ՚ի կաշառոյ, ծանրացուցանէ զախոյն
 իւր տա՝ ՚ի զլանելոյ զբարոյստոյտն արեան, ինչու զաչա իւր, զի մի որեւցէ զանե
 քառութեան: (2)

Բայց ո՞չ միայն այսուհի էր շքեղապանծ արդարս այս՝
 և ո՞չ այս միայն քաղցրախորժ առնէր վանն նորա զմահն: Եւ ե
 տարանն անուանէ զնա ո՞չ միայն որդար, այլև երկիւղած. (3) ա
 ռանց որոյ չլինէր նա տիրապէս արդար: Քանզի առանց եր
 կիւղածութեան զն՛նչ եղիցի ամենայն արդարութիւն մեր ա
 ռաջի Եւտուծոյ է իբրև զհանդերձս աղակտրից, (4) ասէ Եւայի.
 զմի քանի և կարծեսցէ ամբարիշտն, Թէ արդար է ինքն, և եթէ
 եղիցի իսկ նա այնպիսի ոք ըստ օրինաց մարդկան, բայց միշտ
 կարօտ եղիցի արդարացուցման նպատաւիւք երկիւղածութե
 և հաւատոց առանց որոյ անհնարին է հաճոյ լինել Եւտուծոյ,
 ապա և անմարթ է մեռանիլ յուսով բարեաց: Օհ ո՞ր բաց
 Այտուծոյ կարէ հաւաստի առնել մեղ զերանութենէն՝ որ
 զինի մահուան: Արք կեցին առանց հաւատոց և բարեպաշտու
 թեան, եթէ անխռով մեռանէին, այնր աղագաւ միայն զհան
 դիստ մահ մահանան, զի կարծեն զմահն զրաւ Թշուառութեց
 և չարարանաց աստի կենացս և յաստիս վարկանեն զամենայն
 երջանկութիւն կենցաղոյս: Բայց բարեպաշտ արդարն հա
 ւատայ բանի Եւտուծոյն. Եւ երկրտօր րաճար շինաւծոյս մե
 քոյ զախոյնոցի, զշինաւծ յեւջ ունիմ, րաճար տառնց յեաւգործի, յա
 ախոյնոցն յերկինս: (5) Բայտ այսոցիկ հաւաստեաց տօնեալն ՚ի
 սերկեան աւուրս արդարն և երկիւղածն Արմէնի անուանեաց
 զվախ

- (1). Գ. Թ. Բ. 25.
- (2). Եւայ. 14. 15.
- (3). Գ. Թ. Բ. 25.
- (4). Եւայ. 17. 6.
- (5). 2 Կոր. Բ. 1.

զվախճանի իւր ոչ սպառուած գոյութեան իւրոյ, այլ միայն արչակոմն յերկրաւոր կենաց աստի յերկնայինն և 'ի յաւիտեանսկանն:

Այլ սակայն գլխաւոր պատճառ խաղաղ և հոգեզուարճ վախճանի բարեպաշտ արդարոյս այսորիկ էր նախ այն, զի նա՝ ուր վկայէ Աւետարանն, Այլն ունեցր Տրիւսարու-Նեւանն Իւրապէլի: (1) այսինքն սպասէր հաւատով և յուսով գալստեան Փրկչին աշխարհի, որ է ճշմարիտ յարու-Նեւն և հեանք (2) ամենայն հաւատացելոց, Այլն որ նորոգեցէ զՏարմն խոնարհութեան մերոյ՝ իբր պարանոցի լինել յարմոյ փասաց Թորս: (3) Իսկ երկրորդ՝ մանաւանդ այն՝ զի հրահան էր նորա ուտել 'ի Հոգոյն որքոյ մէ պետեւել զՏէր, մենչե րեցէ զ()Տեւն Տեոան՝ (4) որ տիրապէս կատարողն էր այնոցիկ խոստմանց: Քանզի թէպէտ և յուսով յարութեան մեռանէին ամենայն արդարք հնոյ ուխտի, բայց մահնայ, մինչ ցգալուստն Քրիստոսի, չէր տակաւին կատարած երանութեանն ուխտելոյ: Ուստի երկիւղածն Սիմէոնի, ական յայտնի տեսեալ զայս փրկութիւն իւր՝ անուանէ զմահ իւր ոչ սոսկ արչակոմն, այլ արչակոմն 'ի խաղաղութեան, այսինքն 'ի հաշտութիւն Աստուծոյ 'ի Քրիստոս Յիսուս՝ յորում, որպէս ասէ Առաքեալն. Առաքուած էր՝ Քրիստոսն զՏո հաշտեցուցանելըս իւր, և չհամարել զՏեղ իւրեանց, (5) առանց որոյ չլինէր խաղաղութիւն կենդանեաց և մեռելոց: Այլք՝ արչակոմն զՏասայս քո Տէր ըստ բանի քում 'ի խաղաղութեան, գոչէ նա, զի պետեւել զՏէր զփրկութեան քո: Ահաւասիկ ամենայն պատճառք՝ զորոց կատեալ կայր խաղաղ վախճան արդար և երկիւղածն Սիմէոնի:

Ապաքինն և թէ ցանկամբ և մեք արժանի լինել այնպիսի երանելի և անդորր վախճանի, գուն գործեսցուք նմանիլ արդար և երկիւղածն Սիմէոնի. նախ՝ ջանասցուք լինել որպար, այսինքն ըստ մեկնութեան սրբոյ Առաքելոյն Պողոսի, որ ինչ ճշմարտութեամբ է՝ որ ինչ պարկեշտութեամբ, որ ինչ արդարութիւն, որ ինչ որքոնութեամբ, որ ինչ սիրով, որ ինչ համբաւ բարեաց, որ ինչ բազում, որ ինչ գովութեամբ՝ զայն խորհեցոյ՜ս, և զայն արասցոյ՜ս: (6)

Առանց

(1). Գ. Բ. Բ. 25.

(2). Բ. Բ. Բ. 25.

(3). Փիլիպ. Գ. 21.

(4). Գ. Բ. Բ. 26.

(5). Բ. Բ. Բ. 19. (6). Փիլիպ. Գ. 8, 9.

Առանց այսորիկ չէ հնար ակնունել անդորրութեան իմօք 'ի հոգեւլարս . քանզի ըստ վիպութեան Ղաւթի, Սոհ Քրիստոսին չար է: (1) Երկրորդ՝ Բառացի ելցուք մահուան յուսով յարութեան մերոյ հաւատալով ի Առաքելոյն, Թէ Պարս է սգահանաւեան այսի զգնուլ զանողականութիւն: (2) Եւ Թէ ի այսմ ոչ կորուսանեմք մահուամբ և ոչինչ՝ այլ գտանեմք և զբարիս՝ որք անհամեմատ առաւելութեամբ պանծարի և գեր 'ի վերոյ են քան զերկրաւորս: Ար ոչն հաւատայ յարութեան, քանի և ճան գրչէ իսկապէս իտղայել զիւզն յանճարին յատեացո, բայց յակնարկելն յոյն՝ շարէ շարտեսալ զգոյնելո Երս: Բնդ հակառակն, որք հաւատանն՝ առաւելին վան յամելոյ իւրեանց յատի կեանս և վանն անողանելոյ մահուան բանալ նոցա զգուան յաւիանից: Սոյն ինչ՝ հեծէ Ղաւթի, զի ընդ երկար եղև գանդիրութիւն ի: (3) Արք է ինչ՝ երեւոյցայ Երեւոյր Առօրուծոյ: (4) Հուսի ուրեմն վան իտկական անդորրութեան խղճի մտաց և խնդութեան հոգոյ 'ի Ժամ մահու, պարս է ունել զբարձ տեսանելոյ զՎերկիչն, զՍիջնորդն և զՍիթի Թարիչն մեր, որ միայն՝ ի բանի Պողոսի, Արքեպոսոսցէ զոյնոսի, որք մահան երկրորդն հանդի ինն շարանորեալս 'ի ծոռայն: (5) Արոյ արեւմէն սորիս 'ի Բարիութեան և հաշարիս ընդ Առօրուծոյ: (6) Եւ Ար էն ընդ արմէ հօր, և Բարեխօս ինչ է վան Տեր: (7) Արդարեւ յանհնարիցն է մեզ արդ հանդոյն սք երկիւղածն Սիմոնիսի, տեսանել զնա 'ի մարմնի, մինչև եկեացէ նա վերտօին յառօք յերկիր. բայց նա ինքն խոստացաւ ի ինչ ընդ մեզ զմեայն առաջօ միչև 'ի հոգարած աշխարհի: (8) Եւ մանաւանդ երեկիլ մեզ 'ի խորհուրդ մարմնոյ և արեան իւրոյ, միաւորելով զիւրքն ի մեզ, և զմեզ ի ինքեան 'ի Տեան այնորիկ ըստ այնմ՝ Ար ուրէ զմարմն ի՛ն և ընդէ զարեւն ի՛ն յիս Բնակեացի, և էս 'ի նմս: (9) Սմին այս շարհալն յայանութեան նորա, և սմին իսկ խորհրդաւոր միաւորութեան ընդ նմա առաւել քան ամենայնի պարտ է մեզ յանս:

- (1). Սոհ. լ. 22:
- (2). ա Սոհ. ծ. 53:
- (3). Սոհ. ծ. 5:
- (4). Արք. խ. 3:
- (5). Արք. Բ. 15:
- (6). Հառվ. Բ. 9 և 10:
- (7). Արք. Բ. 34:
- (8). Սոհ. ի. 20:
- (9). Արք. Բ. 57:

22. 3. 1. 1. (1)
 22. 3. 1. 1. (2)
 10. 3. 1. 1. (3)
 22. 3. 1. 1. (4)
 22. 3. 1. 1. (5)
 22. 3. 1. 1. (6)

1

ցանկալ յարձակիլն մեր 'ի կապանաց աստի կենացս. և եթէ
հաւատով և յուսով նմանեցուք նմա՝ ապաքէն աներկմիտ և
մեք կարեմք գօչել ընդ Սեմէոնի. Արդ՝ արձակես զծառայս
քո Տէր ըստ բանի բում՝ 'ի խաղաղութիւն. զի անսին աչք իմ,
զերկութիւն քո. Ամէն.

Թարգմանեաց աշակերտ Սեդրարդ Գաստրան Վերսիսեան. Գարրոյն
Գաշուսոյ Երմաշանեան Արդանեանց. Յոթի Տ՝ 1827. Կ Տիեռն:

(1) 1. 7. 4. 1. (1)
(2) 1. 7. 4. 1. (2)

Յաղագս Հաստատուն մնալոյ 'ի գործս բարիս:

Ո՛վ սիրելի դուստր, լմբ երանելոյն Հերոնիմոսի՝ որ ասէ. Ըստուած ո՛չ պահանջէ 'ի քրիստոնէից զսկիզբն, այլ զշարունակութիւն և զվսիճան: Ըստ քեան չարաչար սիսաւ, բայց բարւոք վճարեաց իսկ (Յուդայ) իսկարիովտացին բարւոք սիսաւ, բայց չարաչար վճարեաց: Վսովն սկիզբն (Յուդայի, բայց վսիճան կենաց նորա դատապարտի. Յայս միտս ասէ և երանելին Վրիգոր. Պտուղ քարեգործուեան հոտոտոտին է: 'Ի զուր գործեմք զբարիս, եթէ լքանեմք զայն նախ քան զվսիճան մեր: Օ այսմանէ այսպէս ասէ և երանելին Իսիդորոս. Ո՛չ գտտի ՏԷ զմարդն վասն անցեալ կեանց, այլ վասն վսիճանն. զի իւրաքանչիւրոք յառաջ յոհուան իւրոյ կամ որդարասցի կամ դոտոտոտեցի. որպէս և գրեալ է. (3) Եւ զորից զոր, ըստ այնմ եւ դոտոտոտայց: Եւ երանելին Մարիամ Մագդաղենացի վասն այնորիկ զյարուցեալն Վրիստոս արժանացաւ տեսանել յառաջագոյն, որովհետեւ լէ երկար և հանապազ խնդրեաց զնա: Եւ Հարսնն յիշատակեալ յԵրզս երգոցն այսպէս ասէ. Յանկողնի իմո՛ւմ 'ի գիշերի խնդրեցի, զոր սիրեաց անչն իմ. (1) Ըրդ աղաչեմ զքեզ ո՛վ սիրելի դուստր, խնդրեա՛ և դու զձեռուս Վրիստոս զՖիսայն քոյ յանկողնի բում, ի՛նչ 'ի խաղաղութեան հոգւոյդ և յանխուով մտածուե: 'Ի գիշերի, ի՛նչ յաստի կեանս խնդրեա՛ զնա, ըզճի՛ն և փափագանօք, զի կարասցես 'ի հանդերձեալ կեանս կատարելապէս գտանել զնա և թագաւորեալ տեսանել յաթոռ Հօր իւրոյ: Ընդագար խնդրեա՛ զնա բարւոք կենցաղավարելով, զի արժանացիս տեսանել զերեսս նորա յերկնից արքայութեան: Ընչեմ զքեզ Հարսնդ Վրիստոսի՝ ասս լէ մարգարէին Վաւթի. Օարտի է անչն իմ սուրբդ Աստուած՝ հոգի եւ կենդանի. երբ էից երեւցայց երեսացդ Աստուծոյ. (2) Ըրդարեւ ծարաւի անձն քոյ առ Ըստուած, յորժամ 'ի սէր նորա արհամարհես զամենայն երկրայինս: Ըրդարեւ ծարաւի անձն քոյ առ Վրիստոս, յորժմ ցանկայ՝ որում նստի ընդ աջմէ Հօր: Ասան որոյ և նոյն իսկ Սար-

(1). Ըրդ. Գ. 1.
 (2). Սող. Խ. 3.

բոյ աշխարհի յաստիքն շարունց դասունն 'ի յանցանս, խառաբեցին, եւ
 արգելոցէալ եւ արդեղեալ սեռ-եւեմք Բերայ՝ զբնն 'ի ճրագէ Լաւ
 ուսմայն շտուոյ: Որք միանգամ 'ի վանաց փութան յճայնորիկ
 օջտին 'ի միաբանութենէ հրեշտակոց եւ դիւաց լնին դասա-
 կից: Որք միանգամ թողուն զուխա Սրց, եւ արշաւեն 'ի կենցաղս,
 հեռանան 'ի հազորգութենէ Լստուծոյ եւ ստոր անկանին իշխա-
 նութեան դիւին:

Ո՞վ սիրելի դուտար, զմտաւ ած զԵնչ արարեր դու, եւ
 հանապաօր յիշեալ ուստի՛ եկիր, առ ի՞նչ եկիր, եւ վն հը եկիր:
 'Ի ու վանն Լստուծոյ զամենայն՝ որ ինչ միանգամ է յճի աստ,
 թողեր եւ արհամարհեցեր, եւ 'ի սէր նորա ընտրեցեր զՎանս:
 'Ի ու գտեր զարքայութիւնն երկնից, եւ փոխանակ զնոյ զանձն
 քոյ ետուր: Լստ ուրեմն ջանս յամենայն զորութենէ չորուսա-
 նել զարքայուի՛ զոր գտեր, այլ յաւիտեան ակն յանդիմն ունիցիս
 զայն՝ զոր խնորհիրդ եւ ցանկայիր: Օգոյշ լեր 'ի կորուսանելոյ
 զարքայութիւնն՝ փոխանակ որոյ զանձն քոյ ետուր: Վեր Լա-
 բելոյն Պօղոսի, որ ասէ. Ո՞չ պտի՛ե ոչ՝ եկէ ոչ ըստ օրինն ճար-
 արից: (1) նա լը օրինին մարտիցի, որ 'ի գործս բարիս հաստա-
 տուն կացցէ մինչ ցվերջն կէտ կենաց իւրոց: Եւ ըստ օրինին
 աշխատի, որ 'ի պաշտօն Լստուծոյ պարապի առանց պատրա-
 նաց խարդախութեան: Եւ Լստուծոյ արժանապէս ծառայէ,
 որ զսկսեալ բարեգործութիւնս 'ի կատար հանէ: Եւ 'ի գործս
 բարիս յառաջագէ՛մ հանդիսանայ, որ զբարեք սկսեալն բար-
 ւոք վճարէ: Լստանոր սուրբ Եկեղեցին այսպէս խօսի յերգս
 երգոց զանդամոց իւրոց՝ որք անլրէպ մնան 'ի ծառայութեան
 Լստուծոյ. Գերմնս՝ որոնց Բերայ՝ դարասորս՝ Բեր ու՛ճիս: (2)
 Տունք Եկեղեցեաց են ժողով հաւատացելոց, որք ծառայեն
 Լստուծոյ, եւ յաստուածայինոն մնան հաստատուն: Սայրք եւ
 նոճիք են փայտբան փութք, եւ նշանակեն զՍուրբս Լստուծոյ,
 որք բորբոքին անխոնջ եւ անթառամ ցանկութեամբ իւրեանց
 առ հաստիչն, եւ որք մինչև ցվախճան կենաց իւրեանց հաստա-
 տուն մնան 'ի գործս բարիս: Ուրեմն եւ դու ո՞վ կոյս պատուա-
 կան, լեր նոճի՛ 'ի տան Լստուծոյ՝ մնալով հաստատուն 'ի բար-
 ւոք քաղաքավարութեան. եւ յայնժամ լնցիս 'ի տան Լստու-
 ծոյ մայր՝ յորժամ հասակակցաց քոց տացես քե զօրինակ
 առաքինի վարուց, եւ զանուշահոտուի բարեք քաղաքավարուս:

Ո՞վ

(1) . Բ . Տ . Բ . Բ . 5 .
 (2) . Երգ . 16 .

Ո՞վ սիրելի դուստր՝ զայս վասն այնորիկ առաջի ես, զի գու սրտի մտօք արհամարհեսցես զսէր աշխարհիս, և ոչ երբէք ցանկացիս թողուլ զկեանս վանականս, և որոնեսցես զկենցաղականս, հանգոյն շան՝ որ դառնայ՝ ՚ի փոխածս իւր: Աղաչեմ և խնդրեմ՝ ՚ի քէն՝ կաց ՚ի վանս զամենայն աւուրս կենաց քոց, և մի ցանկար երբէք Տային կենաց: Սիրեա՛ ՚ի բոլոր սրտէ զվանս, և մի գերապատուեր զՏ քան զնա. յամենայն ժամանակս լեր ՚ի տանն Աստուծոյ, և մի խնդրեր երբէք դառնալ յՏ: Այ՛ր վն. որովհետև ՚ի վանս թագաւորեն կեանք խոհականութեան, իսկ յաշխարհի կեանք ունայնութեան. ՚ի վանս սուրբ կեանք, իսկ յՏի արատաւոր. ՚ի վանս հոգեւոր կեանք, իսկ յաշխարհի մարմնաւոր. ՚ի վանս կեանք երկնաւոր, իսկ յՏի երկրաւոր. ՚ի վանս խաղաղ կեանք, իսկ յՏի խռովայոյղ. ՚ի վանս անգործ կեանք, իսկ յՏի աղմկալից. ՚ի վանս հանգաբտ կեանք, իսկ յաշխարհի մըրկածուի. ՚ի վանս ողջխոհ կեանք, իսկ յաշխարհի բղջխոհ. ՚ի վանս կատարեալ կեանք, իսկ յաշխարհի մեղանչական. ՚ի վանս կեանք լի առաքինութեամբ, իսկ յաշխարհի լի յանցանօք. ՚ի վանս կեանք լի սրբութեամբ, իսկ յաշխարհի լի անօրէնութեամբ:

Ո՞վ սիրելի դուստր՝ լուա՛ր ո՛րպիսի բարիք շտեմարանին ՚ի վանս, և ո՛րպիսի չարիք թագաւորեն յաշխարհի. լուա՛ր գու ո՛րպիսի առաքինութիւնք բնակին ՚ի վանս, և ո՛րպիսի յանցուածք յաշխարհի, լուա՛ր գու ո՛րպիսի փրկութիւնք ՚ի վանս, և ո՛րպիսի կորուստ յաշխարհի. լուա՛ր գու ո՛րպիսի կեանք ՚ի վանս, և ո՛րպիսի մահ յաշխարհի: Առդ ասան առաջի աչաց քոց է կորուստ և փրկութիւն հոգւոյ, ասան առաջի աչաց քոց են կեանք և մահ: Ահա՛ հո՛ւր եւ ջո՛ւր. մե՛տ զձեռն գոյ յոր եւ կամօք. (1) Ահա՛ ճանապարհ՝ որ առաջնորդէ ՚ի դրախտ. ասան ճանապարհ՝ որ մղէ ՚ի դժոխս. ասան ճանապարհ՝ որ առաջնորդէ ՚ի կեանս. և ասան ճանապարհ՝ որ վարէ ՚ի մահ: Ուրեմն ընթացիլ զճանապարհ զոր կամիս: Սիայն աղաչեմ ընտրել զլաւագոյնն. Ո՞վ ամենասիրելի ծնող իմ, ընդունիմ զխորհուրդ քոյ՝ և ընտրեմ զճանապարհ բարի: Բարի է զհետ երթալ խորհրդոց քոց, և ընթանալ օգնութեամբն Աստուծոյ զճանապարհ՝ որ առաջնորդէ ՚ի դրախտն: Ո՞վ սիրելի դուստր՝ ես ուրախացեալ գոհանամ,

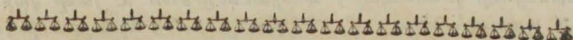
ՀԼՅ

(1). Եւրեմ. Ժե. 17:

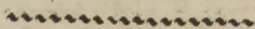
Չ'սառւծոյ, զի ընտրեցեր զճանապարհ բարի. Ս'երջագէս շա-
րունակեալ ընթանալ զճանապարհ բարիոք քաղաքավարութեան՝
չոր սկսարդ. և զայս պահեալ զամենայն աւուրս կենաց քոյ.
Յայնժամ գործ քոյ կատարեալ եղիցի՝ յորժամ տեսցի մին-
չև ցվախճան. Քանզի չի՛ նա բարի՝ որ առնէ զբարի, այլ նա՛
որ անդադար առնէ. եթէ մնասցես ՚ի գործս բարիս, վրկես-
ցիս. Ա՛մէն.

Թարգմանեաց Աշտիկոս Արքեպիսկոպոս Ղաասաբան Երեւեան Դպրոցի
Կահար Մեծի Կարողութեան Կոմսարուհան Յովն Ետան 1827.
Դ Տիբի.

Յաղագս անմեղութեան:

Պարտ է Տեղ Բառքէլ զանչինո Տեր ապաշխարութեամբ, Ժանաանդոն էր չին ապաշխարութեամբ, և խորշել յամենայն՝ որ ինչ է անհաճոյ (Յ՛ն է օ)

Որ զՏեոտ երթայ Մանկանն Յ՛նի պարտի սրբել զանձն յամենայն մեղաց խոստովանութեամբ և ապաշխարութեամբ. այլ ապաշխարութիւն նորա պարտի բղխել ՚ի սիրոյ և փայլել առաւել ՚ի գործս ներքին վարուց, քան թէ յարտաքին աշխատանս և ՚ի չափազանց ճնշման մարմնոյ. այս և դիւրին է վասն ամենեցուն և յարմարագոյն մանկութեան. Մանկանն պատշաճին մաքրութիւն, ուրախութիւն, և սէր, և ոչ հարստահարութիւն անձին խոստութեամբ և կամ դժնդակ ոգորումն չէ ինքեան. Մտուածային ճշմարտութիւնն ինքնին ուսուցանէ մեղ, թէ թողութիւնն պարզեի վասն սիրոյ. որպէս վկայէ սուրբ Գիւրն. (Թողեալ Լեցին ո՞մ Տեղս Իւր Բառքով, զի յոյժ սերեաց: (1) Եւ յայլում տեղու՛ր՝ Աբր՛ն ծածկէ զԲողոքութեանն Տեղաց: (2)

Գլխաւոր, էական և անհրաժեշտ գործ է ապաշխարութիւնն ներքին. նա՛ է որպէս հոգի ապաշխարութեան. իսկ արտաքինն է որպէս մարմին կախեալ զնմանէ. Արքին ապաշխարութիւնն է այնքան հղօր, մինչ զի բազմաց կատարէ զամենայն առանց գործակցութեան արտաքնոյն, և ընդ հակառակն արտաքին ապաշխարութիւնն առանց ներքնոյն զօգուտ ինչ չառնէ. վնի Ա՛ճ ոչ յամ ժամ պահանջէ զարտաքին ապաշխարութիւն. այլ յամ ժամ ցանկայ՝ զի մեք ընկեցուք ըզմեզս, փախիցուք յամէ՛ որինչ կարէ ձգել զմեղ յայն, տացուք զսիրտս մեր Ա՛Յ, դարձցուք առ երկնաւոր Հայրն մեր և ապաւինութեամբ արկցուք զանձինս ՚ի գերիս նորա. զի նողկացուք ՚ի մեղաց. բորբոքեցուք սիրով Ա՛Յ. սերեցուք զընկերս մեր:

(1). Գ՝ աւ. է. 47:
 (2). Թ՝ Աբր. Գ. 8:

Քեր. ատեսցո՛ւք զճանապարհ անիրաւութեան և յամի վարեալ
ցո՛ւք լը պատուիրանացն Ա. Յ. Ա. Հա յայսմ է ճշմարիտ, լը Հան-
րական, Հաւատարիմ և փրկական ապաշխարութիւն : Ա՛՞՞ ոչ
յամենայն ժամ խնդրէ՛ ք մէնջ զտարաքին ապաշխարութիւն,
այլ յամ ժամ կամի զըտհ բեկեալ Հոգւոյ, եթէ նա ասէ՛ թէ
Ո՛չ արհամարհէ զքերք սո՛ւք և զհոգի խոսարհ. (1) ուրեմն այժ
նշանակէ՛ թէ օցսպիսի սիրտ նմա միայն է հաճոյական :

Այսպէս մանուկն Յի՛ կատարէր զապաշխարութի վասն
մեղաց ան՝ Եւ յորովայնի մօր իւրոյ և ննջեալ յօրոցի և
քառաջին ամս կենաց իւրոց առաւելյապէս սրբապէր յայսմ
ներքին ապաշխարութեան : Ամանապէս և որք նուիրեցին նմա
զանձինս իւրեանց՝ պարտին յառաջքան զամենայն նմանիլ նմա
յայսմ ապաշխարութեան, գարձուցեալ առ նա զսիրտս իւր-
եանց : Գարձեալ սրտի՛ւ՝ նոքա աներկմիտ դարձցին և գործովք,
օրք ամենեւին այլօրինակ եղիցին : նոքա սանձեցցեն զմիտս իւրեանց
յամ անօգուտ հետաքննութեց, մեռուցցեն զսեփական կամս
իւրեանց, և վերջապէս ընկեացեն զքնական հակմունս իւրեանց
և զհաստէր դիտաւորութիւնս : Յետ այնորիկ նոքա պատ-
րաստք լինիցին կրել զամ մարմնուոր խտութիւնս՝ եղեալս
ի վերայ նոցա առանձին հրամանաւ Ա. Յ. լը կարգին՝ զոր նշա-
նակեցի նց կանոնն հնազանդուե՛ :

Ա՛՞՞ փախիցեն ՚ի փոշատեսակ պատուիրանազանցութենէ
և ս, յամ անկատարութենէ և ՚ի ներելի յանցուածոց և ս, ՚ի ճա-
նաչելն զնոսա. ամենեւին չախորժելով զայն՝ որ ինչ կարէ վշտա-
գնել զսէր նոցա, կամ որ ինչ անհաճոյ է անզուգական Սան-
կանն Յիսուսի. քանզի ուխտն՝ յոր նոքա մտին լը այսմ՝ պաշ-
տելն Սանկան, է ուխտ սիրոյ՝ յորում պարտի թագաւորել ան-
յողոզող հաւատարմութի առ սիրեցեալն նոցա, և վասն այսորիկ
այնքան պարտ է երկնչել ՚ի ներելի մեղաց՝ որքան և ՚ի մահա-
ցո՛ւաց . և ամենեւին չկամիլ վշտագնել զնա ի՛ւ և իցէ . և ընդ-
հակառակն, միշտ միօրինակ արիութեամբ աներևութաբար ըն-
կենուլ զամենայն, որինչ կարէ զիւրբազոյն անբաւականութի
պատճառել այնմ, զոր պարտ է սիրել գեր ՚ի վերոյ քան զամ
ինչ : Այսպիսի տրամադրութեամբ նմանողք Սանկանն Յիսի
թէպէտ և մեղանչեն, բայց ոչ այլազո՛ւ եթէ ո՛չ ըստ տկա-
րութեան, լը տգիտութեան, կ՛մ լը բնական բերման, զոր չէր
մարթ

(1). Սող. Ծ. 19.

մարթ նախատեսածնել կամ վախճիլ . այլ ոչ երբէք մեղանչեն նորա մտադրութեամբ լը հեշտասիրութեան, կամակորուե ե կմ կեղծաւորութեան: Այս ամ չէ ինչ դժուարին և անսովոր, նա՛ մանեկին չէ հզօրագոյն քան զնորհոս նորա՛ պարգեւեալս քրիստոնէութեան: Աննայն Հրէից ասացաւ. Աղբրո՛ւտ սուրբէ՛, որպէ՛ս եւ ես սուրբ եմ՝ Տէր Աստուծո՛ւ յեր. (1) ասացեալ է և ամ Վրբիստոնէից. Աղբրո՛ւտ հարարեալս, որպէ՛ս եւ Հայրն յեր երէնսոր հարարեալ է: (2) Մանկունին պահանջէ ՚ի մէնջ զայս մաքրութի, վնկ՛ զն նա չէ բնդունակ մեղաց ինչ ոչ փոքունց և ոչ մեծամեծաց:

Առ այսպիսի սիրողս մանկանն Յսի իսկապէս պատշա՛ ճին բանք Առաքելոյն Պողոսի. Աղբարք՛ մի լինիք որոյս Տրօք, այլ ՚ի շարեաց որոյսդարո՛ւտ, եւ Տրօք հարարեալ լինիջիք: (3) Առ արդ՛ պահեսցուք զհրեշտակական զանմեղութիւն ընդ տեսակաւ մարդկութես յամենայն դիպուածս կենաց, մարդիկ կարեն խորհել զմէնջ որպէ՛ս և կամին, այլ մեք պարտիմք պահպանել զսիրտս մեք ամբիծ առաջի աչաց երկնաւոր Հօրն մերոյ:

Որպէս երեխայք մնան յանմեղութեան վն այնորիկ՛ զն ոչ կարեն վարիլ լը մարդկան. և այսուիկ աներկիւղ կան յընդունելոյ ՚ի նոցանէ զվնասս ինչ, այսպէս և ներքին մարդն առ ՚ի սրահպանել կատարելապէս զիւրն մաքրութիւն, պարտի խոյս տալ ՚ի յարելոյ յարարածս՝ որքան կարելի է առանց նենգելոյ պարտաւորութեան իւրոյ՝ հայելով յաշխարհս իբրև յանապատ վանն անձին. նա պարտի ընտրել տեղի առանձնութե՛ զսիրտ իւր, անդ մնալ լը Ա՛ժ իւրում, և անդ ընկալնուլ ըդհանգիստ, և զզօրութիւնս, առ ՚ի կարող լինել միշտ նախատեսանել զվտանգս և վախճիլ յամ՛ առթից մեղաց:

Ո՞ր Վրբիստոնեայք, դուք օրք նախասահմանեալքդ երթԱ՛ժ լինել որդիք՝ որդէգրեալք ՚ի ձեռն Յսի Վրբի, յամ՛ ժամ յիշեցէ՛ք՝ թէ մեք Րնարեալ եմք նոյն յասալ քան զլինէն Տի. լինել մեզ սուրբս եւ անարարս առաջի նորս սիրով. (4) թէ նա յուխտ օուրբ սիրոյ իւրոյ ոչ ընկալցի զպղերգ և զանհաւատ սիրողս իւր:

(1). Պ. հ. 4. 44:

(2). Ս. հ. 48:

(3). մ. 1. 20:

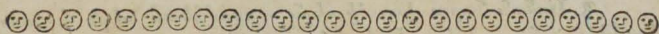
(4). Ա. 4:

իւր, որք ոչնչ գրեն վշտագնել զսիրելին. և որք չհամարէին զայն մեղք իմն, եթէ ոչ կասկածէին կրել վասն այնորիկ զվոքը կի՞ գմեծ պատիժ:

Այդ պնդտի զգաստացուցանել զայսոսիկ խաբուսիկ սիրողս, թէ նոքա սիրեն միայն զանձինս եղծանելով զայն հաւատարմութիւն, որ ըստ ամենայն պատճառաց պարաւանդեալք են նոքա ունել առ սիրելին իւրեանց. Այլ նոքա՝ որք սիրեն զնա արժանաւոր օրինակաւ՝ շուտով համաձայնեցին կրել զամ տանջանս դժոխոց, քան թէ առնել ըստ կամաց իւրեանց զինչ և իցէ նմին անհաճոյ.

Ռաբբինէաց աշակերտ Վեցերորդ Դասարան Երրորեան Դպրոցի Սարգիսո Սարգսեան Բաւերալեանց Յովն Տեառն 1827. ՚ի Տփլիս:

Յաղագս զհետ երևալոյ Մանկութեանն Յօն Բնի:

Գլուխ. ամ:

Հարկաւորութիւն և դիւրութիւն զհետ երթալոյ Մանկութեանն Յիսուսի:

1 **Ս**որհրդով սրբազան Սկրտութեան մեք ամենեքեան հրաւիրեալ եմք առ մեծ շտապութեան, քանզի խորհուրդս այս առնէ զմեզ որդի Հօր Աստուծոյ և եղբայր Յօն Բնի Արդւոյ նորա: Այլ որովհետեւ մեք, կամ բոլորովմբ ելանեմք յայսմ Աստուածային զօրէ 'ի ձեռն մեզաց մերոց, կի՞ անարգեմք զայն՝ աղտեղի վարուք, կի՞ եղծանեմք զսուրբ օրհնս նորա անթիւն անհաւատարմութեամբ, ուստի և պիտոյ է մեզ նորոգել զայս զօր և միւսորիլ ի նմա առաւել հաստատութեամբ զնոր ուխտ զհետ երթալոյ սուրբ Մանկութեան Յօն Բնի: Մանկութիւն նորա, որ առաւել սիրելի է քան զամենայն Աստուածային խորհուրդս, տայ զառանձին շնորհս ժամանելոյ առ կատարելութիւն Քրիստոնէութեան. որոյ այն է սկիզբն և պարզ և գերազանց պատկեր՝ զի նպատակ ծննդեան նորա ի մարմնոյ՝ է վերստին ծնանիլ զմեզ 'ի սէր իւր:

2 **Ե**ւ արդ՝ նուիրել զանձինս մեր զհետ երթալոյ Մանկութեան Փրկչին, նշանակէ մտանել 'ի հոգևոր բարեկամութիւն ընդ սուրբ Մանկանն Յիսուսի, և սովաւ 'ի ճշմարիտ ընկերութիւն Քրիստոնէական, յորում մեք իբրև զարդի ծնեալ ծանկունս՝ պարտիմք փոխաբիլ խօսուան և անխորդարի հաւելն, զի նովանեալ անեացոսք 'ի փրկութեան: (1) Այս զօր պարտ է լինել զօր ի հանրական, զօր վասն ամենեցուն, վասն այնորիկ՝ զի Մանկութիւնն Յիսուսի, ըստ մեծի պարզութեան իւրում կարէ լինել հետեւելի ամենեցուն. քանզի 'ի նմին ամն է դիւրին, սիրելի, սք, մաքուր, գեղեցիկ: Յայնմ բովանդակի գերամարտ կատարելութի, ոչ միայն 'ի վիճ երկրի, այլ և 'ի յերկինս. կատարելութի՝ որ յանհունս գերվնցէ. քան զամ աստիճանս փոց մրդին և հրեշտկոց:

(1). ամ. Պետ. Բ. 2.

